

Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke / 2011 / **01** / 38. årgang

MISSIONAL TEOLOGISK UDDANNELSE: Kurt E. Larsen / Darrell L. Guder / Morten H. Jensen / Kurt Christensen / Mona Dysjeland / Finn Aa. Rønne / Graham Tomlin / Mogens S. Mogensen / Asger Chr. Højlund / Christoffer H. Højlund og Kristian Kappel / Andreas Ø. Nielsen / Jeppe B. Nikolajsen / Viggo Mortensen / Peter V. Legarth

Redaktør	Jeppe B. Nikolajsen
Redaktion	Leif Andersen, Peter Thise, Morten H. Jensen, Andreas Ø. Nielsen og Klaus Vibe
Redaktionssekretær	Henrik H. Hansen
Regnskabsfører	Walther P. Hansen
Layout og sats	Graphic Care
Trykkeri	Handy-Print
Oplag	525
ISSN	1903-6523
Hjemmeside	www.teologisk-tidsskrift.dk
Copyright	Forfatterne og Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke
Forsidebillede	©iStockphoto.com/Maria Pavlova

ABONNEMENTSPRISER

Studerende indland	DKK 150
Studerende udland	DKK 225
Privatpersoner indland	DKK 275
Privatpersoner udland	DKK 325
Institutioner indland	DKK 375
Institutioner udland	DKK 425

DANSK TIDSSKRIFT FOR TEOLOGI OG KIRKE

Menighedsfakultetet
Katrinebjergvej 75
DK-8200 Aarhus N
Telefon + 45 86 16 63 00
Telefax + 45 86 16 68 60
E-mail dttk@teologi.dk

Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke

Dansk Tidsskrift for Teologi og Kirke udgives af Menighedsfakultetet i Aarhus. Det udkom første gang i 1974 og udgives fire gange årligt. Relevante artikler optages i følgende indekser: Elenchus Bibliographicus, International Zeitschriftenschau für Bibelwissenschaft und Grenzgebiete og New Testament Abstracts. Endvidere uploades artikler på tidsskriftets hjemmeside. Tidsskriftet udgives med støtte af undervisningsministeriets tips- og lottomidler og af Menighedsfakultetet i Aarhus. Enhver er velkommen til at indsende artikler og debatindlæg for optagelse i tidsskriftet. Retningslinier for manuskripter tilsendes på efterspørgsel.

LOHI NDIN

MISSIONAL TEOLOGISK UDDANNELSE

INTRODUKTION

Den teologiske uddannelse som nøglen til fremtidens kirke

Morten H. Jensen 3

ARTIKLER

Præsteuddannelse hører til i kirkens rum

Et kirkehistorisk rids af forholdet mellem kirken og teologiuddannelsen

Kurt E. Larsen 5

Kirke og mission i et multireligiøst tredje millennium
Teologisk formation med henblik på missional praksis

Darrell L. Guder 10

360-graders teologi i en smedje
Udkast til missional teologisk uddannelse og dannelse

Morten H. Jensen 15

Etiopisk teologisk uddannelse
- et rejsebrev fra Etiopien

Kurt Christensen 29

Misjonal presteutdannelse
- et innspill fra et teologisk fakultet i Brasil

Mona Dysjeland 33

Det begyndte i København
Tværkulturel teologisk uddannelse

Finn Aa. Rønne 39

Teologi lige midt i menigheden

Graham Tomlin 45

Præsteroller og præsteuddannelse i et
postkristenhedssamfund

Mogens S. Mogensen 50

RESPONS

Missional teologisk uddannelse
Det lutherske og det akademiske

Asger Chr. Højlund 56

REJSEBREV

I skole for alvor - et rejsebrev fra de varme lande

Christoffer H. Højlund og Kristian Kappel 63

ANMELDELSER

Encountering Theology of Mission

67

Nonviolence: A Brief History

69

Hannah's Child: A Theologian's Memoir
og Because of Christ: Memoirs of a Lutheran

71

Det Nye Testamente - en lærebog

74

DEN TEOLOGISKE UDDANNELSE SOM NØGLEN TIL FREMTIDENS KIRKE

Hvorfor egentlig bruge et helt temanummer af DTTK på det teologiske studium? Kirken – og verden for den sags skyld – har da nok af akutte problemer at slås med.

Helt sikkert! Men sagen er, at *den teologiske uddannelse rummer nøglen til fremtidens kirke*. Det er ikke engang en profeti. Det er en logisk kendsgerning.

Vores danske kirke er på godt og ondt en 'præstekirke'. Alle ledende stillinger af betydning er besat af teologer. Den uddannelse, der gives til teologer, vil altså over tid komme til at præge kirken afgørende.

Nærmest som en ægte freudiansk projicering bliver kirkens problemer derfor også ofte ført tilbage til teologistudiet. Når der er for få mandlige præster er det fordi teologistudiet ikke har nok udfordringer og perspektiver. Eller, når der er en høj procent af udbrændthed og stress er det fordi, studiet ikke giver de rigtige kompetencer inden for ledelse osv.

Og faktisk hjælper det ikke at melde hus forbi for hurtigt. Teologistudiet er en helt enestående formativ periode i en præsts liv. Gives der nogen sinde siden en sådan mulighed for fordybelse og studium? Sagen er klar nok: Teologistudiet er afgørende for en præsts virke og for kirkens fremtid.

Af den grund kan det ikke overraske, at teologistudiet i disse år er under intens debat. En række teologiske tidsskrifter har allerede udgivet temanumre om emnet (som fx Ny Mission nr. 14/2008, Fønix nr. 3 og 4/2009 og Kritisk Forum for Praktisk Teologi nr. 113/2008).

Efter vores mening er der dog særlig én vinkel, der indtil nu har manglet i denne debat: Input fra andre teologiske traditioner end den danske, der i det store hele er et arvestykke fra den tyske teologiske tradition.

Hvordan uddanner man præster i Afrika, USA, England, Brasilien? Og historisk set, hvordan har forholdet mellem kirken og de teologiske fakulteter været i Danmark? Og hvordan placerer de to frie danske teologiske uddannelsesinstitutioner, DBI og MF, sig ind i dette billede?

Med disse spørgsmål velkommen til et temanummer om teologistudiets *nutid* og dermed kirkens *fremtid*.

Morten Hørning Jensen,
redaktør af dette nummer

PRÆSTEUDDANNELSE HØRER TIL I KIRKENS RUM

Et kirkehistorisk rids af forholdet mellem kirken og teologiuddannelsen

Lektor, ph.d. cand.theol. Kurt E. Larsen

Uddanner man præster på teologiuddannelsen?

I 1990 søgte Menighedsfakultetet (MF) Undervisningsministeriet om delvis eksamensret, nemlig i de systematiske fag, men da ministeriet sendte sagen til høring ved de to teologiske fakulteter, blev det der afvist med den begrundelse, at MF drev teologi på Bibelens og bekendelsens grund, og at undervisningen var målrettet mod præstegerningen (jf. årsoversigten i årsskriftet Dansk Kirkeliv 1990-1991, side 88-89).

Hvad man altså på fakulteterne og siden i ministeriet så som et problem, har man historisk set ellers set som et ideal. Derfor har man også som regel lagt vægt på at lærerne stod for den sande lære, og man har også forpligtet dem herpå. Man har også stillet læremæssige og moralske krav til de, der som teologistuderende forberedte sig på en præstegerning. Det vil jeg i det følgende give eksempler på.

Præsteskolens i Haderslev på reformationens tid

Området omkring Haderslev havde i senmiddelalderen på grund af den lange afstand til stiftsbyen Slesvig status af halvvejs selvstændigt stift og kunne derfor få en særlig udvikling. Her blev den lutherske prins Christian, den senere Christian III, udnævnt til hertug og her skabte han en luthersk præsteskole. For at fremme den evangeliske sag og sikre evangeliske præster til sit område i fremtiden indkaldte han i 1526 et par ledende tyske lutherske teologer, og gjorde dem til henholdsvis provst og lærer på præsteskolens.

Hertug Christian havde visioner for en sådan skoles kirkelige betydning. Han vidste, at kirkens reformation og fornyelse måtte begynde med en ny undervisning af vorde præster i den rette evangeliske lære. Hertil kom præster fra lokalområdet for at modtage undervisning, så de kunne arbejde i luthersk retning. Der kom også folk langvejs

fra. Fra Malmø kom der reformatorer med mere nidkærhed end teologisk forstand, og i Haderslev blev de så oplært i latin, græsk og hebraisk, så de kunne blive ordentlige evangeliske teologer (Gregersen 1986).

Teologisk fakultet på Københavns universitet

Skolen i Haderslev – og tilsvarende præsteskoler i Malmø og Viborg – blev nedlagte, da hertug Christian som konge genåbnede universitetet i København i 1537 som et luthersk universitet efter reformationsuroen. De lutherske havde sans for vigtigheden af grundige studier og derfor ønskede de lutherske prædikanter sig et “godt drabeligt universitet og studium, hvor den guddommelige hellige bibelske skrift med flere andre frie kunster og fremmede sprog, nemlig græsk og hebraisk, må blive forelæst for ungdommen”.

Som det vil forstås, havde Københavns Universitet overvejende til opgave at udanne præster, og Det Teologiske Fakultet var derfor at regne som det vigtigste af universitetets fakulteter. Om onsdagen var der gudstjeneste med prædiken, som alle universitetsstuderende skulle gå at høre. En af det teologiske fakultets tre professorer skulle være Sjællands biskop (Grane 1979, 1-16). For at sikre et tilpas højt fagligt niveau på universitetet, var det et krav at alle teologiske professorer var doktorer i teologi. Men doktorgraden var dengang først og fremmest et bevis på luthersk rettroenhed. En doktorgrad var ikke kun noget man kvalificerede sig til intellektuelt, men den uddeltes som et resultat af en prøve i sand lære. Derfor var det heller ikke mærkeligt, at den danske konge spurgte om prisen. Han manglede efter omvæltningerne i 1536 en leder til den netop reformerede danske kirke og fik i Wittenberg den dygtige og lutherske danske teolog Peder Palladius an-

befalet. Bugenhagen oplyste kongen, at en doktorpromotion ville koste 100 gylden + et tilsvarende beløb til det løse. Den 1. juni 1537 foregik den højtidelige promotion i Wittenberg. Luther havde udarbejdet 40 teser om det på den tid dagsaktuelle spørgsmål om de gode gerningers nødvendighed til frelse, og han lod Palladius forsvare disse. Så blev han doktor i theologien og var klar til at blive Sjællands biskop og teologisk professor ved Københavns Universitet (Lausten 1987, 25-26).

At universitetet også fortsat var en luthersk læreanstalt, og et værn for den sande lære, fremgik senere i 1500-tallet af læresagen mod professor Niels Hemmingsen. Denne lysende stjerne på den europæiske, protestantiske teologiske himmel, faldt fra tinderne, da han i 1574 gav udtryk for en krypto-calvinsk nadveropfattelse. Han blev først kaldt til hoffet og af Frederik II forbudt at debattere nadveren. Men sagen skabte fortsat uro og udenrigspolitiske vanskeligheder, og til sidst blev Hemmingsen suspenderet og forvist helt til Roskilde. Universitetet skulle efter datidens opfattelse tjene kongemagten og kirken, og derfor stilledes der ikke spørgsmålstejn ved at en teolog kunne fyres af kongen fra universitetet, hvis ikke han fulgte luthersk lære i den vedtagne form (Grane 1979, 70ff). Lærernes frihed var ikke et princip, man hyldede.

Pietismens ‘Helligåndsværksteder’

Heller ikke de studerendes frihed gik man ind for. Pietismen i 1700-tallet var meget interesseret i uddannelsessektoren. Det kom der en folkeskole og lovpligtig konfirmationsundervisning ud af. Christian VI lavede også som enevældig konge en forordning om højere skoler, der skulle være “Helligåndens værksteder”, hvor lærerne ikke blot skulle give eleverne viden, men også guds frygt. Drengene skulle lære sandheden

” Om onsdagen var der gudstjeneste med prædiken, som alle universitetsstuderende skulle gå at høre. En af det teologiske fakultets tre professorer skulle være Sjællands biskop ”

i Guds åbenbarede ord, og de skulle lære om salighedens vej og orden – og desuden skulle læreren også tage sig sjælesørgerisk af den enkelte i enrum. Timerne i gymnasiet begyndte med bøn, skriftlæsning og salmesang. Således forberedt kunne man optages på universitetet og studere for eksempel teologi. Når en studerende så var klar til at aflægge den teologiske eksamen, indkaldtes han og de andre eksaminander til Konsistoriesalen, hvor de blev formanet til at takke Gud for den nåde han havde vist dem ved at fremme deres studier så vidt. Derefter aflagde de ed på bekendelsesskrifterne og på at ville leve et kristent og sømmeligt levned – og så kunne eksamen begynde (Grane 1979, 232ff).

Lærere og studerende ved Københavns Universitet skulle være lutherske kristne i lære og liv. Det tog man så højtideligt, at de studerende ikke alene ikke måtte føre en anden lære. De måtte heller ikke udsættes for risikoen herfor ved i udlandet at søge til andre konfessioners og retningers lærdomssteder. Man måtte ikke have sat sin fod på andre universiteter og lærdomssteder, hvis man ville gøre sig håb om embede i den danske stat og kirke. I 1600-tallet kom der forbud mod at besøge katolske skoler, i 1744 kom der et forbud mod at rejse til Herrnhut eller andre mistænkelige steder under foregivende af at ville forfremmes i sin kristentro. Men måtte heller ikke sende sine børn dertil. Ingen, der var opdraget eller uddannet sådanne steder, måtte antages til noget gejstlige embede i kongens riger

og lande (Pedersen, 204-205). Man hyllede ikke noget ideal om inspiration udefra ved at snuse til andre miljøer!

Det Teologiske Fakultet som menighedsfakultet

Det konfessionelle princip og tanken om at universitets teologistuderende var landets kommende præster var der nogen, der tog ganske alvorligt i praksis. Dengang var det også almindeligt, at censorkorpset optrådte i præstekjole for at præcisere at det var en kirkelig sag at blive teologisk kandidat, fordi dette var en embedseksamen.

Leif Grane kalder perioden 1875-1900 i Det Teologiske Fakultets historie for “Menighedsfakultetet” (Grane 1979, 420). Peder Madsen var den store skikkelse på Det Teologiske Fakultet på Københavns Universitet og han tronedede der indtil han i 1909 blev Sjællands biskop. Denne kirkeligt-konservative mand, med rod i vækkelsesmiljøet i Vinding-Vind ved Holstebro, blev i starten af 1900-tallet udfordret af en fræk student, der stillede kritiske spørgsmål. Det er Christian Bartholdy, der fra sin studietid fortæller følgende sigende beretning om den frække students møde med den lærde professor: “da vi var nået til forsoningen og han kom med kritiske, nærmest gudsbespottelige spørgsmål, blev P. Madsen alvorlig og sagde på sit stærke jyske med de snurrende r'er: ‘Det skulle bedrøve mig, om flere er i vildrede med disse spørgsmål, som unægtelig hører til kristendommens centrale’” (Bartholdy 1958, 59). I den periode hyldede

man på Københavns universitet ikke just den kritiske tilgang som ideal.

Grundtvigske planer om fri teologisk uddannelse

Fra grundtvigsk side havde man i hele 1800-tallet et horn i siden på det fornemme universitet, der byggede på skriftteologi og gav en ufolkelig præsteuddannelse. Der var forskellige forslag til at komme ud over dette problem. Man ønskede for eksempel en eksamenskommission, der kunne sikre en forbindelse til kirken.

Nogen ville etablere en helt anderledes folkelig præsteuddannelse, og på Liselund på Vestsjælland etablerede Niels Dael et slags grundtvigsk menighedsfakultet. Han ville have været missionær, men blev præst for danske i Argentina, siden frimenighedspræst på Slagelse-egnen, hvor han i 1909 fik rejst en menighedsskole på Liselund i 1909 – året efter at Det teologiske Menighetsfakultet i Oslo var begyndt! På Liselund skulle eleverne som en hovedsag være i tæt forbindelse med den levende menighed, og når de blev undervist, skulle de naturligvis undervises ud fra det grundtvigske syn på tro, kirke og folk. Daels skole fik stor betydning for de grundtvigske kredse gennem årtier, men "uddannelsen" på Liselund kunne kun bruges erhvervsmæssigt i frimenighederne (Lindhardt 1996, 75ff).

Den konfessionelle binding ophæves

At læse teologi ved universitetet var altid i Danmark vejen til et almindeligt embede som sognepræst. Og denne eksamen gav også direkte adgang til præsteembede og hed derfor embedseksamen. Da kvinder ikke kunne blive præster, kunne de derfor heller ikke blive teologer – dog blev der adgang til en særlig teologisk prøve for kvinder, da disse ikke længere blev holdt ude fra universitet.

Det eksplicitte krav om professorers og studenters forpligtethed på kristen tro, på den lutherske bekendelse og på medlemskab af folkekirken blev udsat for kritik i slutningen af 1800-tallet, og derfor begyndte flere universitetslærere – både den liberale J. C. Jacobsen og den mere konservative Scharling – at slå på professorernes frihed, mens det endnu var en selvfølge at teologiske studenter skulle være medlemmer af folkekirken. Det forhold varede til henholdsvis 1924, hvor spørgsmålet var om en mand, der var knyttet til pinsebevægelsen – og ikke medlem af folkekirken – kunne blive kandidat i teologien. Sjællands biskop Ostenfeldt ville fastholde kravet om medlemskab for professorer og studerende, men Det Teologiske Fakultet ville droppe kravet for begge grupper. Ministeriet valgte at følge fakultetets indstilling, og siden har ikke-lutherske kristne og ikke-troende også kunnet aflægge teologisk eksamen (Grane 1979, 474ff og Eilschou-Holm 1934).

Uformelle bånd mellem fakulteter og kirke

Det principielt friere forhold til bekendelsen betød nok mest det, at udefrakommende positivistiske kritikere af selve det forhold at universitetet havde et teologisk fakultet, fik det vanskeligere. Det betød ingenlunde, at fakultetet – fra 1942 de to teologiske fakulteter – mistede deres stærkt kirkelige præg. Kirkelighed var ikke noget længere noget krav, men det var alligevel en underliggende selvfølge.

Historiske beretninger fra vartiden på det nye teologiske fakultet i Aarhus, beskriver hvor de teologiske studenter gik i kirke – men det var ikke inde i billedet om de skulle gå i kirke. Aarhus-biskoppen Skat Hoffmeyer havde en stor andel i etableringen af fakultetet i Aarhus, og han sørgede for at dygtige unge teologer blev placeret

i embeder i og omkring Aarhus, således at der var lærerkræfter til rådighed ved det, der begyndte som teologisk undervisning og etableredes som et eget fakultet i 1942. Unge teologiske professorer som Løgstrup, Lindhardt og Prenter kom alle fra præstetjeneste til fakultetet.

Frem til cirka 1968 var det også skik, at nye teologiske studenter i Aarhus blev inviteret til bispegården – teologi og kirke hørte vel sammen! Ligesom det har været skik på Det Teologiske Fakultet i Aarhus at indlede årsfesten med en gudstjeneste.

Spørgsmålet er om der nogensinde har været et tættere forhold mellem fagteologer på universiteterne og menighederne, end tilfældet var midt i 1900-tallet. Professorerne Prenter og P. G. Lindhardt var faste skribenter og prædikanter i de grundtvigske blade og kredse. Professor N. H. Søe i København havde tætte bånd til hele den del af kirkelivet, som var knyttet til Indre Mission, KFUM & KFUK og Københavns Indre Mission, og som Kristeligt Dagblads teologiske ekspert nåede han vidt ud i kirkelige kredse. Alle disse tre universitetsteologer – plus flere til – var umådeligt flittige

som foredragsholdere i kirkelige kredse og artikelskrivere i kirkelige blade.

Længe før der var noget, der hed publikationskrav og formidlingskrav fik de teologi og kirke til at hænge sammen i Danmark. På privat basis fik de fastholdt den teologiske uddannelse i det kirkelige rum, hvor den altid før har hørt hjemme. Uofficielt, ja, men lige virkeligt.

Teologi og kirke hører tæt sammen

Når man ser på historien om dansk præsteuddannelse og teologi i det lidt længere kirkehistoriske perspektiv, fremgår det klart, at præsteuddannelse og kirke traditionelt har hørt tæt sammen. Teologi og tro kunne ikke skilles ad. Teologi havde man for kirkens skyld. Teologisk arbejde skulle til for at holde den lutherske kirke fast på den sande lære og det rette kristne liv. Og modsat: En overordnet ledelse måtte til for at holde teologien fast på den sande lære og det rette kristne liv. Således har der historisk set været en sund spænding mellem kirkeinstitutionen og fagteologien og dermed præsteuddannelsen. Sådan må det også gerne blive i fremtiden.

LITTERATUR

- Gregersen, H. V. 1986: *Reformationen i Sønderjylland*, Åbenrå.
 Grane, L. 1979: Københavns Universitet 1479-1979, V, København: Det Teologiske Fakultet.
 Lausten, M. S. 1987: *Biskop Peder Palladius og kirken 1537-1560*, København.
 Pedersen, Johannes i: *Den danske kirkes historie*, bind 5.
 Bartholdy C.: *Ved Vejs Ende*, København, 1958.
 Lindhardt, P. G. 1996 i: *Den Danske kirkes historie*, bind 8.
 Eilschou-Holm J. 1934, Kristeligt Dagblad 7/4.

FORFATTEROPLYSNING

Kurt E. Larsen
 Menighedsfakultetet
 Katrinebjergvej 75
 8200 Aarhus N
 kl@teologi.dk
 +45 86 16 66 66 + 23

KIRKE OG MISSION I ET MULTIRELIGIØST TREDJE MILLENNIUM

Teologisk formation med henblik på missional praksis

Professor og forskningsleder Darrell L. Guder

Hvad betyder “missional”?

I og med at vi definerer vort tema ved hjælp af begreber som “ekkleziologi” og “missiologi”, bliver det klart, at vores drøftelse foregår med anvendelse af akademiske discipliner. Det er i den akademiske kontekst, vi arbejder med temaer, der ender på “ologi”. Men der er en anden term, som nærmest umærkeligt sniger sig ind i samtalen; det er den amerikanske nyskabelse “missional”. Jeg har givet mine bemærkninger her følgende overskrift: “Teologisk formation med henblik på missional praksis.” Jeg har adskillige gange i løbet af denne konference hørt ordet “missional” brugt, og jeg er fascineret af det.

Når jeg hører ordet anvendt i Amerika, finder jeg det hver gang nødvendigt at spørge, hvad vedkommende mener med det. Siden jeg redigerede en bog med titlen *Missional Church* (Guder 1998), har jeg lagt mærke til, at det er blevet et modeord, en kliché, en term der kan betyde næsten hvad som helst. Det, som vores lille team

af missiologer mente, da vi valgte titlen *Missional Church*, hænger i virkeligheden sammen med de to akademiske termer, som vi drøfter i dette panel. Vi beskæftigede os med den kendsgerning, at den teologiske disciplin “ekkleziologi” gennem århundrederne har kunnet undergå en udvikling uden nogensinde at henvise til kirkens mission. Som en relativt ny tilføjelse til den akademiske teologiske kanon er missiologi også en disciplin, der kan udøves praktisk talt uden teologisk bevidsthed om kirken.

Grunden til at vi valgte termen “missional kirke” var lige netop dette problem. Ved at insistere på, at kirken må forstås som missional, knyttede vi til ved den økumeniske konsensus, som var opstået i løbet af det tyvende århundrede, der fremhævede kirkens fundamentalt missionerende natur. Vi ønskede en teologisk drøftelse af fraværet af mission i vestlige ekklesiologier. Endelsen “al” på ordet mission er derfor på én og samme gang en kritik af fraværet af mission i den vestlige udfoldelse af kirkens

dogmer og en appel til nytænkning af ekklesiologien i lyset af den efterkristne virkelighed, vi nu står overfor. Vi opfordrede til en bred og økumenisk udforskning af de måder, hvorpå *missio Dei* omsættes i menighedernes praksis. Vi anfægtede i virkeligheden den tanke, at man kunne beskæftige sig med såvel ekklesiologi som missiologi uden at involvere den anden. Det var, hvad vi mente med termen "missional", og vi troede, at alle andre ville blive bruge termen med den intention. Det var en naiv forventning. Derfor må vi i hver enkelt situation spørge, hvordan vedkommende bruger termen.

David J. Bosch bemærkede engang, at der i sidste halvdel af det tyvende århundrede var sket det, at disciplinerne ekklesiologi og missiologi var smeltet sammen. Der var nu behov for en missiologisk ekklesiologi. Op-gaven sammenfattede David J. Bosch med disse ord: "Ligesom kirken ophører med at være kirke, hvis den ikke er missionerende, ophører teologien med at være teologi, hvis den mister sin missionerende karakter. Det afgørende spørgsmål er derfor ikke blot eller udelukkende, hvad kirken er, eller hvad mission er: det er også, hvad teologi er, og hvad teologi i virkeligheden drejer sig om. Vi behøver en missiologisk dagsorden for teologi og ikke blot en teologisk dagsorden for mission; for ret forstået har teologien ingen anden eksistensberettigelse end den på afgørende vis at følges med *missio Dei*" (Bosch 1993, 494).

Teologisk formation

Disse emner optager mig især, fordi det om-råde, jeg som teolog er ansat til at undervise i, er "missional og økumenisk teologi". Når vi underviser i discipliner som ekklesiologi og missiologi, sker der, hvad jeg vil kalde "teologisk formation". Hvad jeg mener her-med, formes i høj grad af den gensidigt de-

finerende karakter af mission og kirke. Det spørgsmål, som teologiske undervisere kon-stant kæmper med, er målet, det ønskede resultat af teologisk formation i den akade-miske uddannelse.

Den akademiske verden, som vi er en del af, tvinger os til at stille det spørgsmål – vo-res akkreditering som anerkendte og kva-lificerede uddannelsesinstitutioner kræver, at vi definerer disse resultater. Men efter-som den akademiske verden selv er et seku-lariseret intellektuelt univers, er det blevet meget svært at foretage resultat-definition i et teologisk fakultet på en måde, der er ac-ceptabel for det sekulære universitet. Man kan definere resultaterne af studiet af me-dicin eller jura som kompetente kandidater, som kan praktisere medicin eller jura af en vis standard. Med fokus på professionel kompetence som det ønskede resultat har vi tendens til at definere resultatet af teo-logisk formation med henblik på en kompe-tent, professionel præsts viden og færdighe-der. Vore ekklesiologier støtter den tendens ved den store vægt, der lægges på temaer som kirkeligt embede og gejstlige anliggen-der. Men kernen i diskussionen om en mis-sional kirke kræver en anden tilgang.

Den teologiske formation må ikke blot fokusere på de kandidater, vi uddanner, men på de menigheder, disse skal tjene. Et af de grundlæggende temaer i diskussio-nen om en missional kirke er den centrale plads, den forsamlede eller lokale menighed som den primære repræsentant og det pri-mære udtryk for Guds mission i verden. I Det Nye Testamente ser vi, at den apostol-ske strategi bestod i at sammenkalde og ud-ruste menigheder, hvis formål og virke var at være vidner om Jesus Kristus. Apostlene iværksatte ikke blot en mission for at frelse sjæle, men for at danne menigheder til at vidne om frelsen. Den apostolske formation var ikke fokuseret på de individuelle goder

ved at kende og sige ja til Kristus, men på mandatet til at blive hans efterfølgere og dermed menneskefiskere. Hvad disciplene erfarede med rabbi Jesus, var deres formation til deres faktiske kald, som skulle blive deres apostolat. Med Paulus' ord skulle de være Kristi brev til verden, "ikke skrevet med blæk, men med den levende Guds ånd, ikke på tavler af sten, men i hjerter, på tavler af kød og blod" (2 Kor 3,3). De skulle sammen med apostlene deltage i det, Paulus i sit brev til filipperne kaldte "det fælles arbejde for evangeliet lige fra den første dag indtil nu [...]. For I er i mit hjerte, både når jeg er i lænker, og når jeg forsvarer og underbygger evangeliet. I er jo alle fælles med mig om nåden" (Fil 1,5.7). Deres kaldelse blev overordnet defineret af Peter, når han definerede sine små kæmpende menigheder på Sortehavets sydkyst som "en udvalgt slægt, et kongeligt præsteskab, et helligt folk," hvis formål, fortsætter han, var at "forkynde hans guddomsagt, han som kaldte [dem] ud af mørket til sit underfulde lys" (1 Pet 2,9). For at bruge Lesslie Newbigins prægnante udtryk: De apostolske missionærer grundlagde menigheder, som skulle være evangeliets hermeneutik (Newbigin 1989, 222ff).

Det er min tese, at det er den missionale praksis hos den forsamlede og sendte menighed, der må være det faktiske fokus for vores teologiske formation. Vi bør ikke vurdere den teologiske formation ud fra kandidatens kompetence og færdigheder, men ud fra den missionale praksis hos den menighed, som kandidaten tjener. Hvis jeg skal sige det ud fra den reformerte traditions perspektiv, har vi opmærksomheden rettet mod, hvordan den "undervisende ældste", vi uddanner, kan arbejde i den missionale menighed som en, der "udruste[r] de hellige til at gøre tjeneste, så Kristi legeme bygges op" (Ef 4,12).

Denne tilgang rejser naturligvis mange spørgsmål, men her vil jeg gerne fokusere på to spørgsmål, som hænger sammen. Hvordan kan vi definere denne "missionale praksis"? Hvad er det, vor kandidat skal forsøge at komme i besiddelse af som en, der udruster den missionale menighed? Efter min mening må den apostolske formation af de første vidnende menigheder være vejledende for vor holdning til det spørgsmål i dag.

For Paulus' vedkommende ser det ud til, at hans overordnede anliggende er, at disse menigheder med Filipperebrevets ord skal "leve et liv, der er Kristi evangelium værdigt" (Fil 1,27, DO 1948). Understregningen af, at menigheden fører et liv, der er evangeliet værdigt, er et tilbagevendende tema hos Paulus. Gennem alle de måder, hvorpå brevene gennemarbejder de problemer og udfordringer, som møder disse første menigheder, lærer de, hvad der menes med et liv, der er evangeliet værdigt. Man kan også se på de imperativer i brevene, der følger efter et "derfor". De imperativer, der rettes til de apostolske menigheder, skal forstås som den missionale formations adlydelige agenda, adlydelig ikke på grund af menighedernes fremragende åndelige status, men på grund af Helligåndens lovede og mægtige nærvær.

Pendanten til disse imperativer findes i evangelierne i den intense formation af disciplene, idet de følger Jesus, ser alt, hvad han gør, og mærker sig alt, hvad han lærer. Vi har på konferencen talt om at praktisere mission, som Jesus Kristus gjorde. Dette er et vigtigt tema, der var fremme i den økumeniske drøftelse i forbindelse med Verdensrådets San Antonio-konference om verdensmission og evangelisering i 1989. Det repræsenterer efter min mening et vigtigt skridt i missional teologi, idet man anerkender, at evangelieberetningerne om

” Det er vanskeligt at forestille sig, at vi skulle kunne udruste vore kandidater til at udruste menighederne til at være tro i deres missionale kald, hvis det kald ikke former vort liv som undervisningsinstitution. ”

Jesu jordiske gerning ikke blot er lange forord til lidelseshistorien, men formation af disciple, der skulle blive apostle efter påske, himmelfart og pinse. Vi går i skole hos Jesus for at blive sendt ud af Jesus som den kraftfyldte menighed, der fortsætter den apostolske tjeneste, som definerer kirkens beskaffenhed og formål fra dag ét.

Hvordan forme i et akademisk rum?

Udforskningen af teologisk formation med henblik på missional praksis rejser for mig endnu et spørgsmål for den akademiske verden. Lige siden jeg blev teologisk professor, har jeg spurgt mig selv, hvilken form for kirkeligt fællesskab en skole som Princeton er. Vi insisterer for det meste på, at vi ikke er en menighed i almindelig forstand. Vi har ikke medlemmer. Vi døber ikke ved Princeton. Men vi mødes hver dag til andagt og fejrer nadver sammen om fredagen. Vi mødes ikke til søndagsgudstjeneste, men vi er ikke desto mindre et fællesskab, der til stadighed forsamles under Guds ord. Og vi er et bedende fællesskab. Men teologisk set er vi også en meget uensartet gruppe, hvis pluralisme ofte genererer en adfærd, der står i modsætning til det liv evangeliet værdigt, som Paulus opfordrer til.

Bør kirkens missionale mandat gælde de fællesskaber, hvori den teologiske formation finder sted? Og i bekræftende fald, hvordan skal det så ske? Jeg kan forestille mig, at vore katolske og ortodokse kolleger har adskilligt at sige som svar på dette

spørgsmål. Jeg mener, det er noget, vi bør undersøge. Som institutioner for teologisk formation må vi må spørge os selv, hvordan vor missionale praksis over for hinanden skal være. Vi må have mod til at spørge, om det sekulære akademis kultur bør kontrollere og forme vort fællesskab så meget, som det gør. Hvis der er et nødvendigt alternativ til vores korporative kald som missionale fællesskaber, hvordan skal vi som teologiske uddannelsesinstitutioner så fungere på en måde, der bevidst adskiller sig fra det sekulære akademis kanon på grund af vort kald til at leve et offentligt liv, der er Jesu Kristi evangelium værdigt?

Teologisk formation *med henblik på* missional praksis bør i sig selv være en udøvelse af missional praksis. Det kristne kald til at være vidner for Kristus er ikke tidsbegrænset og træder ikke først i kraft ved uddelingen af eksamensbeviset. Det er vanskeligt at forestille sig, at vi skulle kunne udruste vore kandidater til at udruste menighederne til at være tro i deres missionale kald, hvis det kald ikke former vort liv som undervisningsinstitution. Når vi begynder at arbejde med det spørgsmål, vil vi efter min mening være på vej til at integrere teologisk formation i *missio Dei*. For at vende tilbage til David J. Bosch, men nu i en redigeret form: Vi behøver en missiologisk dagsorden for teologi og de institutioner, der underviser i teologi, og ikke blot en teologisk dagsorden for mission; for ret forstået har teologien ingen anden eksis-

tensberettigelse end den på afgørende vis at følges med *missio Dei*, og teologiske skoler har ingen anden eksistensberettigelse

end at praktisere den missionale troskab, som de docerer.

NOTER

1 Artiklen blev oprindeligt holdt som et indlæg på en konference ved Det Teologiske Fakultet i Århus, januar 2010. Artiklen er oversat af

Birger Petterson med tilladelse fra Darrell L. Guder.

LITTERATUR

Bosch, David J. 1993: *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*, Maryknoll: Orbis.

Guder, Darrell L. (redaktør) 1998: *Missional Church: A Vision for the Sending of the Church in North America*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans.

Newbigin, Lesslie, 1989: *The Gospel in a Pluralist Society*, Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans.

FORFATTEROPLYSNING

Darrell L. Guder
Princeton Theological Seminary
64 Mercer Street
PO Box 821
Princeton, NJ 08542
USA

360-GRADERS TEOLOGI I EN SMEDJE

Udkast til missional teologisk uddannelse og dannelse

Lektor, ph.d. cand.theol. Morten Hørning Jensen

RESUMÉ: Den teologiske uddannelse er i disse år udsat for et stigende pres med anklage for både at være for lidt videnskabelig og for lidt kirkelig. Tiden er løbet fra den klassiske forståelse af teologien som videnskabernes dronning. Findes der et teologisk paradigme, der er robust nok til at modsvare teologiens nuværende krise? I denne artikel argumenterer jeg for, at det gør der i et missionalt teologisk paradigme, der betragter teologien som en *kritisk tjener* for *sendelsen* udspændt af tre poler: *teksten, tiden og menigheden*.

Skal det lykkes Staten og Kirken af styre det Kirkeligt-Bestaaende igjennem disse Tiders Vanskeligheder, da maa den, til denne Hensigts Opnaalse, fremtidigens ganske anderledes fæste sin Opmærksomhed paa Parstoral-Seminarier end hidtil. Den videnskabelige Dannelse som Studenten faar ved Universitetet, hvor priselig den end forresten kan være, vil sjeldnere komme ham til Gavn, stundom være ham til Skade i den Strid, i hvilken han som Præst vil blive at føre, naar Tiderne oprøres saaledes fra Grunden som nu [...]. Men "Præster" dannes egl. ikke ved Universitetet; vel sandt de dannes bedst i Livet (Søren Kierkegaard, Papirer X 6 b 43).

1. Fra tjener til dronning til tåbe Kræver det et mirakel at læse teologi?

I en kronik om teologistudiet citerer rektor på pastoralseminariet i Aarhus, Henning Thomsen, oplysningsfilosoffen David Hume for følgende opmuntrende bemærkning: "Den kristne religion var ikke blot i begyn-

delsen ledsaget af mirakler. Også i dag må der et til for at få et fornuftigt menneske til at tro den; for slet ikke at tale om at studere den" (Thomsen 2001).

Selvom citatet er et kvart årtusinde gammelt er det yderst rammende. Teologistudiet er under pres. Set over en bred europæisk kam går det i øjeblikket tilbage med

færre studerende og med nedlæggelse af undervisningsstillinger. Situationen i Danmark med et markant mindre optag i løbet af de sidste 10-15 år er ikke enestående. Og i manglen på et 'humensk' under, der kunne få folk til at læse teologi af sig selv, så skrives der rapporter om teologistudiet som aldrig før. Kirkeministeriet har udsendt betænkning 1503. Tidsskrifterne *Ny Mission*, *Fønix* og *Kritisk Forum for praktisk teologi* har alle udgivet temanumre om teologistudiet. Og her på Menighedsfakultetet (MF) udkom der i 2008 en rapport om MF's fremtidige udvikling med fokus på studiet.

Hvordan kunne det gå så galt?

Hvad skyldes dette pres på teologiuddannelsen? Jeg tror, vi kan hente en stor del af svaret på det i teologiens historie, der med god ret beskrives som en rejse fra *tjener til dronning til tåbe*.

Selvom det naturligvis er en tilsnigelse at tale om 'teologisk uddannelse' i den tidlige kirke, så er der ingen tvivl om, at teologien oprindeligt havde et meget tydeligt praktisk formål. Den *tjente* kirken. Den teologiske tænkning var oftest en respons på konkrete problemstillinger. For eksempel kan vi være glade for alle problemerne i Korinth, der gjorde det nødvendigt for Paulus at skrive så lange og indholdsmættede breve til menigheden der.

I middelalderens skolastik hævdede teologien sig højt over dette ydmyge udgangspunkt og blev videnskabernes *dronning*. Det ypperste studium, der sammenfattede al viden og som man først måtte begynde at studere, når man for eksempel havde eksamen i hjælpedisciplinen filosofi! Det er ind i denne verden, at Luthers oneliner på, hvad det kræver at blive en god teolog skal forstås: *oratio – meditatio – tentatio*, bøn, meditation og anfægtelse.² Teologi en fordybelse i, en beskuelse af og en personlig

formning efter, hvad der allerede er givet i Skriften, der rummer al sandhed, skønhed og godhed.

Men det var præcis her oplysningsprojektet satte ind og begyndte den proces, der har ført til den nuværende krise, hvor teologien er endt som videnskabernes *skam*. Oplysningsprojektet kan nemlig, med Max Webers ord, beskrives som en affortrylning af verden og videnskaben fra teologiens forhekselse, der havde taget patent på det sande, det gode og det skønne – på rationaliteten, etikken og æstetikken (jf. Lehmann 2008). Teologien blev fratrasket sin selvindlysende autoritet og stod pludselig tilbage uden tøj på som i et andet andersensk eventyr. Den havde alligevel ingen særlig sandhed, ingen særlig åbenbaring og ingen særlig metode.

Dette kastede naturligvis teologien ud i store identitetsproblemer. En løsning måtte findes, og den blev dobbelt. På den ene side accepterede teologien verdens affortrylning og tabet af indlysende autonomi. Teologien blev fra nu af forstået på linje med alle andre humanvidenskaber, hvilket frem for alt betød en opsplittning af dens discipliner til selvstændige fagområder, der ikke længere kunne gøre krav på en indbygget sammenhæng. Teologien blev som fag sekulariseret.³ For det andet lykkedes det på den anden side teologien at undgå at gå helt i 'Humene' på grund af F. Schleiermachers (1768-1834) heroiske redningsindsats. Han havde held til at finde en ny begrundelse for teologistudiets særlige begunstigede position med et pragmatisk-praktisk argument. Nok kan ikke Gud ikke begrundes eller erkendes teoretisk, men den 'religiøse følelse' er der stadig. Kirken var stadig en samfundsbærende institution, og så længe folk 'føjte' at Gud findes, så havde teologien som statsfinansieret videnskab en god begrundelse!

Men det er præcis dette, der i senmodernitetens postsekulære verden er ved at blive uklart. Kristendommen og kirken er i stadig mindre grad samfundets fællesnævner. Resultatet er forudsigeligt: En model med en professionsorienteret statssponsoreret uddannelse til én religion alene ser aparte ud i andegården. Konsekvensen er ligeså soleklar: Når teologien hverken kan kræve teoretisk eller følelsesmæssig normativitet, presses den indefra til at forstå sig selv på linje med alle andre humanvidenskaber. Teologien kan i det paradigme kun overleve ved at forstå sig selv som en art *reduceret religionsvidenskab*, der af historiske årsager nøjes med at studere 'gamle og nytestamentlig religion'.

Kirkelig skruestik

Teologistudiets trængsler er endda slet ikke ovre med dette ydre pres fra universitetet og videnskabsidealet. Der er også et pres fra kirken med flere nuancer og sider. Først for står forandringshastigheden i den kirkelige verden. Den er steget markant de senere år. Den gængse præsterolle er under afvikling og nye typer af menigheder både i og uden for folkekirken ser dagens lys i et stigende tempo.⁴ Vi skal ikke mange år tilbage, før det var så sikkert som amen i kirken, at en stud.theol. efter år med næsen i bogen ville komme ud på den anden side som cand.theol. til et uforandret arbejdsmarked med et valg fra to hylder: Landsby- eller bypræst. Denne forandringsproces presser teologiuddannelsen. Hvis den vil ramme sit arbejdsmarked er den i dag i langt højere grad nødt til at være fleksibel og konstant justere sit fagudbud. Sagt med biskop Karsten Nissens ord: "Det er ganske tydeligt, at folkekirken er under forandring i disse år, og at disse forandringer også vil få konsekvenser for præsteuddannelsen, er indlysende" (Nissen 2008, 28).

Men noget tyder på, at den ikke har haft en al for heldig hånd med denne øvelse. Statistikkerne, både de formelle og uformelle, vidner om en præstestand med høj grad af stress og udbrændthed, hvor for mange unge præster kvitter jobbet efter få år. Det har naturligvis mange årsager; men teologistudiet, der grundlæggende er designet til at levere forvaltere af et statisk embedsmands-embede i en uforanderlig sognestruktur, kan ikke melde hus forbi. Giver teologistudiet de rigtige redskaber til at prædike, lede og coache i denne nye situation – eller kun til at prædike?

Læg dertil en generation af studerende, der siden folkeskolen er trænet i at indgå i et lærende fællesskab med deres lærere som coaches og vejledere frem for den mere håndterbare instruktivistiske forelæsningsmodel. Man ville ikke længere blot "lære om", men "lære i" praksis under kyndig coaching af instruktører, der har erhvervet sig taleret for kontakt med virkeligheden.

En ekstra MF-skruestik?

En særlig variant af dette kirkelige pres oplever vi her på MF. Ikke at MF har patent på denne trængsel, men min egen studietid var præget af det, og jeg brugte ved en lejlighed tid og energi på at plage mine MF-lærere med det!

Presset består i, at en typisk MF-studerende vil begynde med en høj motivation om at gøre en forskel i kirken og forvente en umiddelbar omsættelig undervisning. Men hurtigt mødes den studerende jo af en mur af viden, historie og alt fra græske bøjningssystemer til filosofiske positioner, der skal indlæres og terpes og ikke (umiddelbart) *anvendes*. Teologistudiet er per tradition *deskriptivt-historisk* anlagt og ikke *normativt-applicerende*.

Første gang, det for alvor gik op for mig, var efter et par års studier, hvor jeg begik

den 'fejl' at overvære en vens eksamen i kristendom på lærerstudiet. Forskellen i tilgang var overvældende. Mine eksamener bestod i alenlange opremsninger af historiske forhold, der altid sluttede omkring 1950. Pensum nåede aldrig nutiden. På lærerstudiet var det åbenbart anderledes. Der var nok henvisninger til diverse historiske personer, men tyngden var flyttet til anvendelsen. Hvordan kan dette stof undervises og læres i dag? Det var en del af eksamenen at præsentere en strategi for videreformidling.

Det førte til en mindre skudveksling, hvor jeg plagede jeg mine stakkels MF-lærere med at tale om MF's ekstra forpligtigelse til at gå dette applicerende skridt ekstra og arbejde med teologiens 'sammenhængsproblem'. Teologien skal forstå sig selv som en bro med to ben – et i historien, et i nutiden. Mit spørgsmål var, om ikke den nutidige horisont var blevet for utydelig, og min opfordring var, at MF skulle gøre mere ud af teologiens "for at" for at undgå teologistuderende, der tabte orienteringen undervejs (Jensen 1996).

Er der en løsning?

Der er altså problemer nok! Teologiuddannelsen i dens vesterlandske udgave synes at have sat sig mellem to stole og presses nu i stigende grad af akademiet for ikke at være videnskabelig nok og af kirken for ikke at være relevant nok. Og dertil – i hvert fald på MF – af kirkeligt hypermotiverede studerende, der spørger efter sammenhæng og anvendelse!

Spørgsmålet for den resterende del af artiklen er ganske enkelt, om der findes et teologisk paradigme, der er robust nok til at rumme denne situation. Giver der en tidsvarende teologisk uddannelse?

Mit bud er et "ja, det gør der!" Men det kræver en refokusering på mindst to om-

råder: (a) Frem for alt må teologien genfinde sin grundbetingelse. Teologien er ikke selvopretholdende autonom størrelse, der beskæftiger sig med religionsstudier. Teologien må grundlæggende forstå sig selv som en del af Guds *sendelse*. Teologien er oppebåret af *missio Dei*, Guds egen mission. (b) Det har afledt den betydning, at teologien *ikke* kan beskrives ret som en bro med to ben i henholdsvis *teksten* og *tiden*. Mit bud som teologistuderende var afgørende mangelfuldt og i virkeligheden afslørende for det paradigme, jeg sad fast i. Der manglede et tredje ben – teologiens *hvor*, nemlig menigheden. Teologiens mor er menigheden – for menigheden er et helt afgørende redskab i Guds mission. Derfor vil jeg i det følgende argumentere for nødvendigheden af en "360-graders teologi", der har et ben i *teksten*, i *tiden* og i *menigheden*.

2. Hvem, hvad, hvor – et 'sendt' teologisk paradigme Fra to poler til tre

Som teologistuderende var mit bud på en tidssvarende teologi altså at forstå teologiens opgave som den at bygge bro fra teksten til tiden. Hvordan kunne jeg som studerende på menighedens eget fakultet overse menighedens betydning?

Lad mig straks slå fast, at det vil være forkert at sige, at menigheden (eller snarere: 'kirken') ikke altid har stået centralt i MFs virke. Det fremgår af MFs grundlag § 1, at hovedformålet er "at uddanne præster", og læser man for eksempel i MFs 10-års jubilæumsskrift oser det af iver for at tjene kirken (jf. fx Kobbensmed-Nielsen 1977). Situationen har snarere været den, at kirken er blevet taget for givet som en statisk størrelse. Drivet bag MFs oprettelse var bestemt ikke ukirkeligt, men det var kirkeligt entydigt. Kirken var den forudgivede størrelse i form af de folkekirkelige

” Teologistudiet kan gennemføres uden et eneste obligatorisk kirkebesøg ligesom faget ‘ekkesiologi’ slet ikke eksisterer – heller ikke på MF. Man må spørge: Hvordan kan man begrunde et teologisk studium til præst, der ikke på et eller andet tidspunkt grundigt tematiserer menigheden? ”

menigheder, og der var derfor ikke nogen grund til at tematisere ekkesiologien som et arbejdsområde eller gøre en dyd ud af praktisk teologi. Det handlede om at *genvinde* kirken; ikke om at *vinde* eller udvikle kirken. Og denne teologiske tendens blev understøttet af tidens instruktivistiske pædagogiske paradigme: Først skulle man i studiet arbejde sig igennem hele teorien; derefter skulle man resten af livet trække på den ophobede viden. MF var i dette blot et barn af sin tid. Det var sådan teologien fungerede overalt, og grundlæggelsen af MF skete ikke ud fra et ønske om mere praktisk orienteret teologi men ud fra ønsket om at give den bibelkritiske teologi et modstykke.

Den teologiske retning, der i særlig grad har tematiseret teologiens ekkesiologiske underskud er den missionale strømning, der i sag står i stor gæld til Lesslie Newbigin og i term til 1998-bogen redigeret af Darrell Guder, *Missional Church* (Guder 1998). Hovedopdagelsen inden for den missionale teologi er, at mission er Guds opgave frem for en kirkelig aktivitet. ‘Missionen’ er ikke vores, men før alt andet Guds – *missio Dei*.⁵ Guds grundlæggende egenskab er kærlighed, og den kærlighed føder den impuls, at han *sender* sit Ord til os i både skabelse og genløsning. Missionen flyttes fra at være en efterhængt aktivitet eller respons på evangeliet som menigheden kan være mere eller mindre optaget af til at være den grundlig-

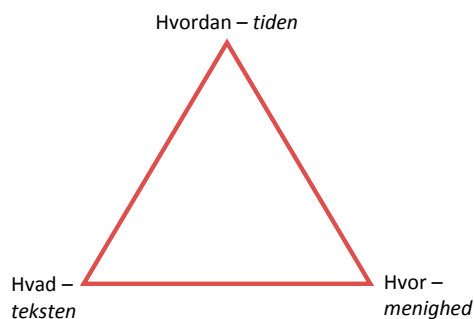
gende ytring af Guds væsen som menigheden aktivt deltagende i. *Sendelsen* er den grundlæggende tværgående fiber, der holder alt andet sammen – og herunder også al teologisk tænkning, der rettelig forstået er en *tjener* for sendelsen.

Denne refokusering på *sendelsen* som selve DNA’et i Guds frelsesplan gør to ting ved teologien: For det første flytter det teologiens fokus fra alene at være en *statisk* propositionel optagethed af Gud – hvad vi kan sige om Gud; hvordan vi kan beskrive hans væsen (jf. selve navnet: tale om Gud, *theo-logia*) – til også at være en *dynamisk* beskæftigelse med Guds fortsatte mission i verden.⁶ Dette bringer, for det andet, menigheden i fokus. Dels som et teologisk temaområde frem for blot en efterhængt praksis, når studierne er færdige; dels som selve teologiens hjemsted, teologiens *hvor*. Teologien bliver med andre ord en tjener for menigheden og missionen frem for *alene* en *statisk* beskæftigelse med Guds væsen.

Menigheden er ganske enkelt et overset brændpunkt i den vestlige teologiske uddannelsestradition. Særligt i den danske tradition er det formelle skel mellem akademi og kirke gennemført med kirurgisk præcision. Teologistudiet kan gennemføres uden et eneste obligatorisk kirkebesøg ligesom faget ‘ekkesiologi’ slet ikke eksisterer – heller ikke på MF. Man må spørge: Hvordan kan man begrunde et teologisk studium til præst, der ikke på et eller andet

tidspunkt grundigt tematiserer menigheden? Konsekvensen har været at teologien, i værste fald, har lukket sig om fortiden og forvandlet sig til en irrelevant religionsvidenskab. I bedste fald har den haft samtalen med nutiden på dagsordenen. Men sjældent har den helhjertet turde vedgå sit udgangspunkt og hjemsted i menigheden.

Men præcis det er afgørende nødvendigt, hvis teologien skal kunne gøre nogen forskel i en postsekulær verden. Teologien må have det tredje menighedsben med og spændes ud mellem tre poler: *teksten*, *tiden* og *menigheden*. Eller sagt med Newbigins ord: evangeliet, kulturen og kirken (den såkaldte 'Newbegin-trekant', jf. fx Guder 2006a, 9-11). Opgaven nu er at undersøge disse tres særlige bidrag, samt at iagttage deres indbyrdes frugtbare kritiske relat

Figur 1: Et missional-teologisk paradigme udspændt mellem tre poler.

Hvad – teksten

For det første har teologien et *hvad*. Den forholder sig til den specifikke samling af tekster som kirken holder for at være kanoniske. Dette element står stærkt i den lutherske og alle reformerte traditioner i øvrigt, der er præget af reformationstidens *ad fontes* og *sola scriptura* principper.

I første omgang gør det eksegesen til en hovedsag for teologien, men de to andre klassiske hovedtilgange, den historiske og

den systematiske, hører med her. Uden at adskille fagene unødigt er der god mening i at behandle *teksten* og dens virkningshistorie ud fra disse tre perspektiver.

I dette arbejde ønsker MF at være videnskabelig. Faktisk er kravet om, at vores teologiske arbejde skal være videnskabeligt, indfældet i MFs grundlag, § 3. Det betyder, at MFs undervisere driver forskning med samme redskaber, kilder og hævdvundne traditioner som øvrig teologisk forskning, hvorfor vores produktioner også offentliggøres på internationale konferencer og i internationale tidsskrifter.

Det betyder ikke, at vores forskning er forudsætningsløs. Det burde være tydeligt efter postmodernitetens sejrstog, at der ikke findes en forudsætningsløs tilgang MFs forudsætning er den, at vi arbejder ud fra en tillid til Bibelens troværdighed, der med rette kan kaldes for Bibelens eget syn (§ 2), og ud fra den evangelisk-lutherske bekendelse (§ 3). Det betyder først og fremmest, at vi anser Bibelen for at være inspireret og for at være Guds åbenbarede ord.

Det har derimod *ikke* den konsekvens, at vi lukker øjnene for problemer og spørgsmål. Tværtimod: Det er ligefrem en del af pensum, at der skal undervises i kritiske spørgsmål som for eksempel det synoptiske problem. Det betyder heller ikke, at vi benægter, at Bibelen har en menneskelig side. I den forstand adskiller vores bibelsyn sig afgørende fra for eksempel et fundamentalistisk muslimsk skriftsyn. Bibelen er på en og samme gang Guds ord og menneskers ord, og som sådan åben for historisk efterprøvelse i samme grad som andre historiske kilder.

For at tage det eksegetiske arbejde som eksempel, så har det tre hovedkilder til sin rådighed: (a) Filologiske/sproglige studier med fokus på *teksten*. Der arbejdes indgående med teksterne på deres grundprog.

Kendskab til de bibelske sprog bringer os så tæt på teksten som vi kan komme. Herunder hører også det tekstkritiske arbejde. (b) Historiske og arkæologiske studier med fokus på *konteksten*. De seneste 100-200 års forskning har tilvejebragt en guldgrube af materiale, der hjælper os til at forstå den bibelske samtid og dermed mere af bibelteksternes oprindelige betydningspotentiale. (c) Eksegetiske metoder med fokus på *tekstlæsningsmåder*. Det eksegetiske arbejde sker via åbne principper for tekstlæsning, der på den ene side tæller en vifte af moderne tilgange (fra tendenskritik til semiotik), og på den anden side følger en logisk enkel tilgang, der arbejder sig ud fra det mindre til det større: Først undersøges teksten selv ved hjælp af filologi med videre. Dernæst læses teksten i sin egen sammenhæng i form af det skrift den indgår i. Dernæst i den større bibelske sammenhæng, hvorefter endeligt følger det kontekstuelle, samtids-historiske bidrag. En sådan åben og enkel tilgang er yderst robust mod fantasifulde over- og indlæsninger i teksten og en korrektion af egne forudindtagede holdninger.

Første pol i et teologisk paradigme, der matcher nutidens udfordringer, er altså *teksten*. Det gør et robust teologisk studium til et *videnstudium*. Der er et stort pensum som en teologistuderende må forholde sig til deskriptivt og indlære 'the hard way'. Men som vi nu skal se, så bliver dette kun et problem, hvis denne side kommer til at stå alene og ikke konstant indgår i en vekselvirkning med de to andre poler. Erfaringen er endda den, at en sideløbende samtale med tiden og menigheden giver det perspektiv, der gør den 'tekstlige teologi' relevant. Samspillet frisætter energi til fordybelse.

Hvordan - tiden

Netop fordi teologien grundliggende indgår i en *sendelse* får den ikke lov til at lukke sig

om selv og egne problemstillinger som en selvbegrundet videnskab. Dens ene diskussionspartner er *tiden* og kulturen til enhver tid. Faktisk i en sådan grad, at evangeliet skal *inkarneres* i tiden i en forståelig kulturel udtryksform. Også i dette stykke har den missionale teologi skærpet vores teologiske forståelse for betydningen af denne proces. Der gives ikke en kontekstløs udgave af evangeliet. Det hænger dybest set sammen med det overraskende faktum, at Gud ved at blive menneske lod sig selv oversætte og blive forstået.

Denne sendelse er dog ikke ligefrem eller uproblematisk.⁷ Forholdet mellem *teksten* og *tiden* er udspændt mellem åbenhed og kontrast. Det er en sendelse i spændingen mellem to forhold: For det første rummer enhver inkarnation en indbygget reduktion (jf. Guder 2006b og Nikolajsen 2010, 2-4). Selv Jesu inkarnation var nødvendigvis begrænset. For eksempel talte han ikke dansk. Det betyder, at vores udtryk for evangeliet altid må være dynamisk og foranderligt for at undgå stivning og forskalning i en *bestemt reduktion*. Vi skal konstant arbejde på vores 'inkarnatoriske fantasi'. Kun på den måde kan vi i virkeligheden forblive tro mod inkarnationens væsen og undgå at gøre 'lerkarret' til skatten!

Men for det andet, evangeliet vil altid samtidig stå i kontrast til kulturen. Der vil altid være en spænding mellem *teksten* og *tiden*. Teksten har så at sige en profetisk rolle over for samtiden, og kirkehistorien er desværre fuld af eksempler på, hvordan evangeliet er blevet smurt ud over kulturen uden at syrne den i dybden.⁸

Sagt samlet: Tiden og kulturen er altid det rum, hvor evangeliet udtrykker sig. Det kan slet ikke udtrykkes a-kulturelt. Det betyder ikke, at evangeliet ikke er en evig-gyldig sandhed, men er en nødvendig konsekvens af, at Guds kærlighed rakte til

at han sendte – og sender – sig selv i en version, der kunne høres, ses og berøres. Konsekvensen for teologistudiet er, at pensum aldrig kan slutte i 1950! Det er, indrømmet, en stor pædagogisk udfordring, at stofmængden derfor bliver ved med at vokse, men vores teologiske arbejde og undervisning bliver nødt til hele tiden at søge en nutidig samtale. Alt andet er opskriften på irrelevans.

Hvor – menigheden

Den sidste pol i et robust teologisk paradigme er teologiens *hvor* menigheden. En hovedårsag til 'menighedens genkomst' i den teologiske dagsorden er uden tvivl det foreløbige slutpunkt i 'affortrylningsprocessen', hvor kirkens tab af platform i samfundet er tydeligt for enhver. Det koster kirkelig selvtillid. Hvad vil det overhovedet sige at være præst og menighed i dag?

Omfanget af kirkens og teologiens krise har åbnet øjnene hos en bred gruppe i kirken for den nuværende trængte situation. Hvis vi på MF tror, at vi står alene med nøden for en god kirkeligteologi, bliver vi nødt til at justere vores selvbillede! Tidligere professor i Dogmatik i Aarhus, Anne Marie Aagaard, siger for eksempel i en bog fra 2005: "Bevidstgjort troskontekst er således i sig selv en kompetence til forståelse af biblen – ikke bare et fromt tillæg til eksegetisk ekspertise" (Aagaard 2005, 77). Henning Thomsen taler om "at slå skodderne mellem teologi og kirke ind" (Thomsen 2001) og for integration af den personlige side: "Det er al pastoralteologisk undervisnings mål: At befordre integrationen af teologien i personligheden. Da kun integritære personer kan missionere" (Thomsen 2008, 93). Tidligere professor i Dogmatik i København, Theodor Jørgensen, står uforstående overfor "de teologiske fakulteters stædighed" mod at tænke teologiens prak-

sis side mere ind og vedgå, at teologi er en professionsuddannelse (Jørgensen 2008, 70). Selv tidligere biskop Jan Lindhardt påpeger irrelevansen ved en teologisk uddannelse, der ikke føler sig "forpligtet på anvendelsesaspektet" (Lindhardt 2008, 69). Teologien ender med at ligne andre universitetsuddannelser, hvor "adelsmærket er at de ikke umiddelbart kan bruges til noget" (Lindhardt 2008, 69-70).

Mindre overraskende, men ikke mindre tydeligt sagt, er det at læse de to tidligere SALT-lærere, Bent Hyllebergs og Ib Sørensens, understregning af teologiens samspil med menigheden: "Teologi er ikke primært tekst, men tekst og kontekst i en fortolket helhed. Teologien er derfor udtrykt og praktiseret i trosfællesskabet, den findes levende i legemets lemmer og i karismatiske tjenester. Vi mener derfor, at en menighedsbaseret teologisk uddannelse så at sige fører teologien tilbage til dens oprindelige "Sitz im Leben", den levende menighed, de helliges fællesskab forenet i bøn, tilbedelse og tjeneste" (Hylleberg og Sørensen 2008, 42). Der er altså i dag et stærkt fokus på og et bredt ønske om at gøre den teologiske uddannelse mere menighedsnær. Spørgsmålet er blot hvordan. Hvilke konsekvenser skal der drages af ovenstående? Er det nødvendigt med en skilsmisse med den nutidige videnskabs krav og snærende bånd?

Et efter danske forhold radikalt svar på dette spørgsmål gives af australske Robert Banks i bogen *Reenvisioning Theological Education* (1999). Banks argumenterer nidkært imod den nuværende opdeling mellem akademi og kirke og foreslår i stedet et "mixed mode" (1999, 242), hvor undervisningen bevidst flyttes delvist ud af klasseværelset og ind i konkrete menighedssammenhænge. Der skal ikke blot *undervises* i for eksempel diakoni, men *praktiseres* diakoni. Fællesskabet mellem underviser

og studerende skal være et disciplende snarere end et undervisende fællesskab – for eksempel som det Luther havde med teologistuderende boende i sit hus og livlige teologiske studier ved spisebordet (1999, 205)! Om nødvendigt skal underviserne være åremålsansatte og jævnlige arbejder fuldtids i kirken og acceptere en pris som marginale medlemmer af både i akademiet og kirken (1999, 169ff).

Men – for der er et men her – på samme måde som *teksten* og *tiden* står i et dialektisk spændingsfyldt forhold, så er der heller ikke noget umiddelbart forhold mellem *teksten* og *menigheden*. Tre udfordringer gør sig gældende: (a) På et *pædagogisk plan* er der, for det første, en spænding mellem teori og applikation – mellem formal og material viden for at citere en pædagogisk tænk ved navn Klafki. Eller – for at bruge et meget klargørende begrebsspar af rektor Lars Qvortrup – mellem førsteordensviden og andenordensviden. Med andre ord: En forudsætning for at kunne anvende og applicere (andenordensviden/formal viden) er en solid dosis regulær viden, færdigheder, teori og så videre (førsteordensviden/material viden). Viden eksisterer nemlig i hierarkier og forudsætningen for at kunne applicere, praktisere og være kreativ er genuin ægte gammeldags førsteordensviden (jf. diskussionen i Jensen 2004).

(b) På et *teologisk plan* er der ligeledes en spænding. Det teologiske arbejde skal bevare en kritisk distance til kirken – eller måske ligefrem, for at tale bibelsk, en profetisk distance. Teologien er nok kirkens tjener, men ikke dens slave. Den er en *kritisk* tjener, der udfører en nødvendig efterrefleksion uden hvilken for eksempel hele den lutherske reformation aldrig var blevet til noget! Og da den reformerede kirke altid skal vedblive at være under reformation (*semper reformanda*-princippet) skal teolo-

gien altid påtage sig en kritisk rolle overfor den etablerede kirke.

(c) Endelig er det også en nødvendig forudsætning for teologien, at den forholder sig til sin egen tid. Den må matche tidens samtale. Derfor bliver den nødt til at fastholde sin binding til det videnskabelige rum. Ikke som en forudsætning for at være teologi, men som en konsekvens af sendelsens inkarnatoriske princip. Fordi den vestelige kultur er vores kultur kan teologien ikke nøjes med at forholde sig til menighedsverden, men må tage del i den videnskabelige diskurs.

3. Konklusion: 360-graders teologi i en smedje

Hvor står vi?

Udgangspunktet for denne undersøgelse af teologien som uddannelse og dens muligheder i en nutidig kontekst er erkendelsen af, at der på et dybdeplan er ved at ske nogle seismiske forskydninger i forholdet mellem kirke og samfund, der har stor betydning for teologien som fag.

Efter min mening har dette skabt en delvis ny situation i forhold til MFs grundlæggelse. Hvor fokus dengang primært var at genvinde en tabt platform i kirken, så handler MFs teologiske projekt i dag – hvis det skal være nutidigt – om det overhovedet at være kirke i en postsekulær verden. Taget er blæst af kirken, og en ny åben horisont ligger foran os.

Omrids af '360-graders teologi'

Det for mig at se bedste svar på denne udfordrende situation finder vi i et missionalt teologisk paradigme, der udspænder teologiens rum mellem tre poler: teksten, tiden og menigheden.

En sådan teologi kunne man også kalde for '360-graders teologi'. På samme måde som cirklen er den geometriske figur, der

optager mest areal af en trekant, er en sådan teologi det teologiske rum, der indtager størst område mellem de tre poler rummeligt og rundt. Det er en teologi, der orienterer sig i alle retninger og dermed kommer til at stå i kontrast til en reduceret teologi – en '90-graders teologi' – der alene vil placere sig et hjørne af trekanten. Det vil i virkeligheden altid være en teologisk fristelse. Verden er mere overskuelig fra et hjørne end fra centrum, og det kan være fristende at forlade kampens hede til fordel for entydighed og enkelhed. Men prisen vil være et reduceret teologisk projekt, der ikke vil kunne udfylde sin rolle som en tjener for *sendelsen*.

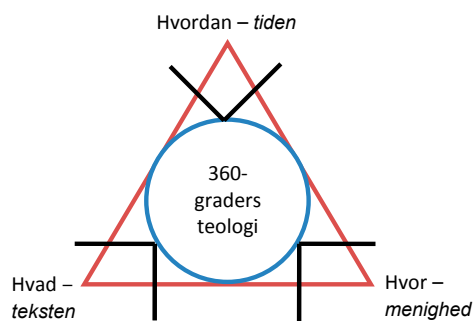
Det vil en 360-graders teologi derimod, kendetegnet af følgende fire ting: (a) Den er lyttende, åben og ydmyg. Det ligger i naturen omkring at være sendt og ikke sendende. Teologien ejer ikke sandheden, men er en tjener for sandheden. Derfor skal teologisk arbejde have høj grad af transparens. Der skal være en villighed til at vedgå egne blinde vinkler. Eller sagt med Luther: *tentatio*, anfægtelsen, er et grundvilkår for teologisk arbejde. Det er i virkeligheden et livsprojekt, der modnes frem. Ja, ifølge Luther kan man slet ikke forstå Skriften uden "der Praktiken und Anfechtungen" (WA TR 1, 147, 4-5). Det teologiske rum er som livets rum: åben og foranderligt, hvor man konstant lærer nyt, men også falder, fejler og begynder forfra.

(b) Den er fast, målrettet og centrumbevidst. Samtidig med at teologien forhandler åbent og ydmygt med både teksten, tiden og menigheden, så vedgår den sit trinitariske og kristologiske centrum, der fungerer som et fyrtårn, der afstikker en kurs og en vision, der kan ses fra mange sider og kanter. Dette er ikke en modsætning til det første. Det er i virkeligheden en gensidig betingelse. Hvis man vil undgå at gøre periferi til

centrum og det uvæsentlige væsentligt, er man nødt til på samme tid at tale tydeligt og klart om centrum og rummeligt og åbent om helheden. Sociologerne beskriver et sådant fællesskab som 'centered set', hvor det er centrum, der forener, mens grænserne er perifere. Modsætningen er et 'bounded set', hvor grænserne er de definerende. I dette stykke er der ikke tale om noget nyt for MF, men derimod et kendetegn fra første færd som man til tider har kaldt for 'tommelfingerreglen': Enighed i det væsentlige, frihed i det uvæsentlige (jf. Larsen 1993, 35).

(c) Den befinder sig i konstant forhandling mellem de tre poler, hvilket har en dobbelt konsekvens. På den ene side accepteres det, at noget forskning og undervisning kan blive for tekstligt/teoretisk, for nutidigt eller for praktisk til at være relevant. Spændingen giver en grænse. På den anden hentes der retning og energi til fordybelse fra helheden og sammenhængen. Det for eksempel at kende potentialet i solide sprogkunderskaber for homiletiken giver krudt til fordybelse i detaljen.

(d) Den har andre rum end skrivebordet og undervisningslokalet! MF kan per definition *ikke* give en fuld 360-graders teologisk uddannelse/dannelse. Såvel den studerende som den undervisende må have teologi som et *livsprojekt* og bevidst søge uden for det

Figur 2: 360-graders teologi udspænder rummet mellem de tre poler, mens en '90-graders teologi' afgrænser sig i et hjørne.

akademiske rum til tiden og menigheden for at opnå teologisk integration.

“Med MF er det som med en smedje”

“Med hvad skal vi da ligne en teologisk uddannelsesinstitution, der ønsker at leve i en sådan vision?” – kunne man afslutningsvist spørge. Mit bud er ‘med en smedje’. Selvom man ikke skulle tro det, så er billedet bibelsk. Det er taget fra 1 Sam 13,19-22, hvor der fortælles om en rigtig møg-mandag i Israels historie, der på dette tidspunkt er underkuet af filisterne – og et af deres påfund var fjerne alle smedene fra Israel for at hindre dem i at kunne lave alt fra sværd, spyd, plovjern, hakker, økser til segl.

Det kan måske lyde lidt pjattet af filisterne, men tænk en gang: Uden smede var Israels folk tandløst. Det kunne have frugtbare marker nok, men uden de rigtige jern måtte dyrkningen ske med ‘håndkraft’. Det

kunne have soldater nok, men uden våben var de ufarlige. Uden smede kunne folket hverken høste eller forsvare.

En smedje er altså det, der går forud for både det positive og det negative arbejde. Og mere endnu: Det er også det sted nye ting udvikles. En god tidssvarende smedje vil stå i en konstant vekselvirkning med slagmark og høstmark! Nye ideer afprøves, fejlslagne redskaber og våben omsmeltes, gamle skærpes. Og alt sammen med et klart *for at*. Målsætningen er hele tiden at ruste bedst muligt til opgaven.

En sådan vision har jeg lyst til at lægge frem for MF som teologisk uddannelsesinstitution. Som en smedje, der er i tæt kontakt med både slag- og høstmark uden ret beset selv at være nogle af delene, hvor teologien er en *kritisk tjener* for teksten, tiden og menigheden.

Jo mere jeg tænker over fremtidens kristne lederskab, jo mere overbevist bliver jeg om, at det må og skal være et teologisk lederskab. For at det kan blive virkelighed, skal der ske meget – virkelig meget – på præsteseminarier og højere læreanstalter. De må omdannes til centre, hvor mennesker oplæres til i sandhed at erkende tidernes tegn. De kan ikke bare være en intellektuel uddannelse. Der er behov for en dybtgående, åndelig dannelse, som involverer det hele men-neske – krop, sind og hjerte. Jeg tror ikke, at vi fuldt ud er klar over, hvor sekulære selv de teologiske fakulteter er blevet (Henri J. M. Nouwen, På vegne af Jesus, s. 58-59).

NOTER

- 1 Artiklen er en bearbejdet version af min lektor-tiltrædelsesforelæsning på Menighedsfakultetet, d. 2. februar 2009.
- 2 Jf. Luthers fortale til den første samlede udgave af hans tyske skrifter, WA 50, 657-61.
- 3 Eberhard Harbsmeier udtrykker rammende, hvordan oplysningsparadigmet splittede teologien: “Ligesom den historiske kritik i oplysningstiden førte til en adskillelse mellem historisk og systematisk teologi, imellem eksege og dogmatik, fører videnskabeliggørelse af teologien til en adskillelse mellem universitetsteologi og pastoralteologi, mellem teoretisk og videnskabelig uddannelse og indøvelse af praktiske kompetence i evangeliets formidling i prædiken, undervisning, sjælesorg og menighedsarbejde (kybernetik)” (2008, 74).
- 4 Noget af det kan iagttages i Cecilie Rubows studium, *Fem præster* (2006), der udskiller en række karakteristiske præstemodeller i bogens efterskrift.
- 5 Termen ‘missio Dei’ er med rette blevet brugt som den samlende betegnelse for den missionale strømning i det 20. århundrede (jf. Berentsen 1983). Ifølge Johannes Aagaard var termen, der blev anvendt for første gang i kølvandet på Kirkernes Verdensråds konference i i Willingen i 1952, i sit udgangspunkt stærkt barthiansk inspireret med fokus på Guds objektive væsen frem for kirkelig aktivitet (jf. Aagaard 1965 og 1973). Senere, under J. H. Hoekendijks indflydelse, blev termen ‘seku-

- lariseret' i den forstand, at den blev et udtryk for Guds handle i verden uden kirken som agent (*Missio Dei extra muros ecclesiae*, jf. Pedersen 1967 og Olsen 1982). Lausannebevægelsen var en direkte respons på dette, men trods en stærk ekklesiologisk forankring af Guds mission vendte man ikke tilbage til et syn på mission som kirkens svar på Guds gerning eller som den vestlige kirkes selvudbredelse. *Missionens ecclesiae* er betinget af *mission Dei* (jf. Bosch 1991, 519).
- 6 Forholdet mellem teologiens statiske og dynamiske side (henholdsvis læren om Gud og tjener for sendelsen) har jeg kort diskuteret i Jensen 2010, 29-31 med reference til Wright 2006, 29-32.
 - 7 Det fremgår fx ikke mindst af den kamp den tidlige kirke stod i med at forstå konsekvenserne af Jesu død og opstandelse for indlemmelsen af ikke-jøder i menigheden, jf. diskussionen i Jensen 2010.
 - 8 Kirken som kontrast-kultur og kirkens profetiske rolle fylder meget hos fx Newbigin. Endda i en sådan grad, at han er blevet beskyldt for sektarisme, jf. diskussionen i Nikolajsen 2010, 189-220.

LITTERATUR

- Banks, Robert. 1999. *Reenvisioning Theological Education: Exploring a Missional Alternative to Current Models*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Berentsen, Jan-Martin. 1983. "Missio Dei: Nøkkelt begreb til bestemmelsen av et hovedproblem i etterkrigstidens protestantiske misjonstenkning". I *Norsk tidsskrift for misjon* 37(1):1-19.
- Bosch, David. 1991. *Transforming Mission: Paradigm Shifts in Theology of Mission*. Maryknoll: Orbis Books.
- Guder, Darrell (redaktør). 1998. *Missional Church: A Vision for the Sending of the Church i North America*. Michigan: Eerdmans.
- Guder, Darrell. 2006a. "Den missionale kirke efter kristenheden". I *Ny Mission* 6:8-23.
- Guder, Darrell. 2006b. "Mission in a Pluralistic Society – Why and How?" Foredrag holdt på Folkekirkens Missionskonference, Nyborg Strand, 2006. Tilgængeligt via www.fkm.dk.
- Harbsmeier, Eberhard. 2008. "Præsteuddannelse mellem teologi og praksis – videnskab og professionalitet". I *Ny Mission* 14:73-81.
- Hylleberg, Bent og Ib Sørensen. 2008. "Menighedsbaseret og –praktiseret teologi og teologisk lederuddannelse". I *Ny Mission* 14:33-44.
- Jensen, Morten Hørning. 1996. "Om teologi, sammenhæng og MF". I *ICQUS* no. 1 (1996): 31-34.
- Jensen, Morten Hørning. 2004. "E-Læring Som Didaktisk Provokatør - Om Implementeringen Af E-Læringsplatformen Claroline På Det Teologiske Fakultet, Aarhus Universitet." I *Tidsskrift for Universiteternes Efter- Og Videreuddannelse* 2: 30-44.
- Jensen, Morten Hørning. 2010. "Jesus + Loven = MMM". I *Den kristne og loven* (vol. 1 af Teologiske Studier fra Menighedsfakultetet), redigeret af Leif Andersen og Peter V. Legarth): 17-36. Fredericia: Kolon.
- Jørgensen, Theodor. 2008. "Er der behov for folkekirkelige institutter ved de to teologiske fakulteter?" I *Ny Mission* 14:66-72.
- Kobbersmed-Nielsen, Niels Jørgen. 1977. "Kærlighed til Menighedsfakultetet". I *Menighedsfakultetet 13. september 1967-1977*. Redigeret af Erik Bang.
- Larsen, Kurt E. 1993. "25 år – undervejs". I *Teologi for kirken – Menighedsfakultetet 25 år 1967-1992*. Redigeret af Aksel Valen-Sendstad. S. 16-39. Aarhus: Kolon.
- Lehmann, Hartmut. 2008. "Max Weber og det dialektiske forhold mellem af- og gen-

- fortryllelse". I *Fra modernitet til pluralisme. Nation-stat-folk i det 20. århundredes Europa*. Redigeret af Jens Holger Schjørring og Torkild Bak. S. 113-126. Frederiksberg: Anis.
- Lindhardt, Jan. 2008. "Det teologiske studium som professionsforberedelse". *Kritisk Forum for praktisk teologi*. 113:59-70.
- Nikolajsen, Jeppe B. 2010. *Redefining the Identity of the Church: A Constructive Study of the post-Christendom Theologies of Lesslie Newbigin and John Howard Yoder*. Oslo: Det Teologiske Menighedsfakultet.
- Nissen, Karsten. 2008. "Hvilke præster har danskerne brug for? Et folkekirkeligt perspektiv". I *Ny Mission* 14:22-32.
- Olsen, Jørn Henrik. 1982. *Missio Dei – begrebet i protestantisk missiologisk kontekst*. København: Arken-tryk.
- Pedersen, P. E. 1967. "Eskatologi og mission hos J. C. Hoekendijk II". I *Nordisk Missionstidsskrift* 77:201-214.
- Rubow, Cecilie. 2006. *Fem præster og antropologiske perspektiver på identitet og autoritet*. Frederiksberg: Anis.
- Thomsen, Henning. 2001. "Mellem religionsvidenskab og præsteskole". Kronik i *Kristeligt Dagblad* d. 26. november 2001.
- Thomsen, Henning. 2008. "Præsten som missionær – et nyt perspektiv på uddannelsen". I *Ny Mission* 14:82-93.
- Wright, Christopher J. H. 2006. *The Mission of God: Unlocking the Bible's Grand Narrative*. Downers Grove: IVP.
- Aagaard, Anne Marie. 2005. *Ånd har krop – teologiske essays*. Frederiksberg: Anis.
- Aagaard, J. 1965. "Some Main Trends in Modern Protestant Missiology". I *Studia Theologica* 19: 238-259.
- Aagaard, J. 1973. "Trends in Missiological Thinking During the Sixties". I *International Review of Mission* 62:8-25.

FORFATTEROPLYSNING

Morten Hørning Jensen
Menighedsfakultetet
Katrinebjergvej 75
8200 Aarhus N
mh@teologi.dk
+45 86 16 66 66 + 17

ETIOPISK TEOLOGISK UDDANNELSE

- et rejsebrev fra Etiopien

Professor Kurt Christensen

I morges, da jeg var ude at gå min obligatoriske morgentur, kom mine to små veninder – på fem og syv år vil jeg tro – i grønne skoleuniformer løbende hen imod mig med smil på ansigtet for at sige “Good Morning! How are you?” og for at håndhilse. Det gav min dag en god begyndelse, og er for så vidt også symbolsk for det land, jeg netop nu befinder mig i. Etiopien er et smukt og fattigt land med en yderst venlig befolkning, men også med mange problemer, blandt andet fordi befolkningen vokser eksplosivt. Ikke desto mindre er det lykkedes regeringen at få cirka 85% af alle i den skolepligtige alder i skole – til en 10-årig skolegang, hvor der i høj grad sættes på engelskundervisning, som dog nogle steder er under al kritik.

Også hvad angår teologisk uddannelse sættes der stærkt. Men også her gør det sig gældende, at Etiopien er et fattigt land. Man kan slet ikke alt det, som man gerne vil. Alle de største kirkesamfund har deres egne teologiske uddannelser – på et noget varierende niveau. Det gælder den traditio-

nelle ortodokse kirke, den romersk katolske og tre store protestantiske kirker. Det er derfor ikke nogen enkel sag at få et overblik over etiopisk teologisk uddannelse. Jeg har derfor valgt at fokusere på den kirke, som står os nærmest, nemlig den lutherske Mekane Yesus kirke.

Det etiopiske kirkebillede

Men inden jeg kommer nærmere ind på den, vil jeg også nævne, at de tre største protestantiske kirkesamfund: Kale Hiwot (7 millioner medlemmer), Mekane Yesus (5,5 millioner medlemmer) og Evangelical Church Fellowship, der blandt andet omfatter Mulu Wongel (1,5 millioner medlemmer) for godt ti år siden gik sammen for at etablere en teologisk uddannelse på masterniveau, The Ethiopian Graduate School of Theology (EGST), hvor jeg har undervist i efteråret 2010. Og EGST vil givetvis både komme til at betyde en højnelse af det teologiske niveau og bedre muligheder for samarbejde blandt de protestantiske kristne i Etiopien.

Som det fremgår, er Mekane Yesus Kirken ikke nogen lilleput-kirke. Og den er inde i en eksplosiv vækst. Et enkelt sted – i et stærkt muslimsk område – var der i 1991 fem registrerede kristne. Nu er der 58.000. Så et af de helt store problemer er: Hvordan leder man teologisk en kirke i eksplosiv vækst?

Ifølge tal fra 2007 har Mekane Yesus kirken 5,5 millioner medlemmer fordelt på 6.500 menigheder – og siden da er der kommet mange nye menigheder til. Der var i 2007 ansat 1842 præster, 1876 evangelister, og man havde 365.213 lægmands-medarbejdere. Men det betyder så også, at mindst 60% af menighederne er uden præst – også selvom der nu er formodninger om, at der er omkring 2300 præster. Det skyldes både, at mange menigheder ikke har råd til at ansætte en præst, men også, at mange af dem, der rejser til Addis Abeba for at få en højere teologisk uddannelse, enten ikke har lyst til at rejse tilbage til "junglen", eller ikke vil leve for den løn, som menighederne er i stand til at betale.

Og selv evangelister er der mange steder et skrigende behov for. Så det lutherske princip om "det almindelige præstedømme" er blevet en vigtig og levende realitet i Etiopien. Der er utallige lokale prædikanter, der prædiker, vidner og beder, og som med stor naturlighed, selvfølgelighed og iver taler om åndelige ting. Men det er ikke desto mindre en af de helt store udfordringer for kirken at få veluddannede præster ud i alle afkroge af landet.

Den etiopiske præsteuddannelse

Hvordan bliver man så præst i Mekane Yesus kirken? Vejen starter ofte som ungdoms- eller kormedarbejder, derefter bliver man evangelist, og så ender man som præst. Ser vi på uddannelsen, som leder frem til præstegerningen, må den karakteriseres

som meget fleksibel, idet tre forskellige uddannelser leder frem:

(a) Den første og "svageste" er "Certificate-level", som består af to års bibelskole på baggrund af ti års skolegang.

(b) Dernæst findes "Diploma-level" som består af tre års teologisk uddannelse på baggrund af ti års skolegang.

(c) Endelig findes der "Degree-level", som er en 4-årig teologisk uddannelse på baggrund af tolv (og somme tider ti) års skolegang. Tanken er, at "Degree-level" skulle svare nogenlunde til en vestlig bachelorgrad, men det er knap nok tilfældet, blandt andet fordi engelskkundskaberne hos en række af studenterne i udgangspunktet er yderst sparsomme. Men også – har jeg en stærk fornemmelse af – fordi etiopiske studenter hellere vil diskutere end læse.

Der findes så i øvrigt en række eksempler på, at studenter har benyttet komponenter fra en "svagere" uddannelse som et modul på en "højere" uddannelse.

Strukturen i "Degree-uddannelsen" bærer i høj grad præg af, at Mekane Yesus kirken har rødder i tysk og skandinavisk missionsindsats. Der er vægtlægning på klassisk teologi – med græsk og hebræisk – men også vægtlægning på konfessionel luthersk teologi og på det pastorale aspekt.

Man har i Mekane Yesus kirken traditionelt fået sin teologiske uddannelse på Seminariet i Addis Abeba. Og her går der på nuværende tidspunkt mindst 400 studenter på "Degree" og "Diploma-level". Men for at imødekomme det stærkt øgende behov for præster efterhånden som kirken ekspanderer – og formentlig også for at hindre studenternes fremmedgørelse i forhold til de menigheder, som de senere skal tjene i – har man i årene fra 1995 til 2007 yderligere etableret teologisk undervisning på de to laveste niveauer fire forskellige steder i landet. Og et forsigtigt skøn går ud

” En beslægtet problematik består i, at det tilsyneladende er vanskeligt at holde på “de bedste hoveder”. Der er til stadighed eksempler på dygtige teologer og andre ledere i kirken, som får mulighed for videreuddannelse i USA og Europa, og som aldrig kommer tilbage ... ”

på, at der aktuelt er omkring 350 studenter på disse fire uddannelsessteder. Og en meget stor procentdel af disse studenter bliver præster.

Økonomiske udfordringer

Finansieringen af studierne er et stort problem. Set med danske øjne er det rørende billigt at være student. I Addis Abeba koster det 14-15.000 birr om året, alt inkluderet. Det svarer til omkring 5.000 danske kroner. Og de andre steder er det væsentligt billigere. Alligevel volder finansieringen store problemer. Mange af synoderne (stifterne) er efterhånden ikke særlig varme på at betale for studenter fra deres område. Både fordi synoderne selv har store økonomiske problemer og fordi de aldrig ser mange af studenterne igen. De bliver i Addis. Så har løsningen for mange af studenterne i Addis i årevis været, at de kunne leve højt på stipendier skænket af udenlandske sponsorer. Men i kølvandet på finanskrisen er denne kilde også mere eller mindre tørret ind. Så aktuelt er der mange studenter på Mekane Yesus Seminariet i Addis, som stopper studierne i utide på grund af manglende penge til at betale undervisningsafgiften med mere.

En anden følge af fattigdommen er manglen på lærebøger. Mange har simpelt hen ikke råd til at købe udenlandske bøger, selvom engelske og amerikanske priser jo er yderst overkommelige set med danske

øjne. Det klarer man så ved i stor stil at fotokopiere. Etiopien har – hvis jeg har forstået det ret – ikke underskrevet den internationale aftale om copyright, så det er en stående vits i Etiopien, at copyright selvfølgelig betyder “right to copy”.

Det er som antydnet et problem, at mange af dem, der tager den 4-årige Degree-uddannelse i Addis Abeba, er vanskelige at få tilbage til de områder, som de kommer fra, fordi levestandarden, karrieremulighederne med mere er klart bedre i Addis Ababa end alle andre steder. En beslægtet problematik består i, at det tilsyneladende er vanskeligt at holde på “de bedste hoveder”. Der er til stadighed eksempler på dygtige teologer og andre ledere i kirken, som får mulighed for videreuddannelse i USA og Europa, og som aldrig kommer tilbage, eller som får bedre betalte stillinger i andre sammenhænge. Det betyder blandt andet, at den teologiske undervisning stadig i et ikke ubetydeligt omfang er afhængig af udenlandsk arbejdskraft. Så det er en stor udfordring for kirken både at styrke kaldsbevidstheden blandt de unge forskere og ledere og at tilrettelægge attraktive karrieremuligheder for dem i Etiopien.

Pastoral sammentænkning

Men de mange problemer, som fattigdommen skaber, skal ikke overskygge, at der også er mange positive ting at tage frem. For mig at se er en af styrkerne ved den

etiopiske form for præsteuddannelse, at man kan benytte komponenter fra de lavere uddannelsestrin på højere trin. Det vil svare til, at man eksempelvis kunne benytte elementer fra Børkop Højskole og Luthersk Missions Højskole i forbindelse med bacheloruddannelsen på Dansk Bibel-Institut, Menighedsfakultet og universite-

ternes teologiske fakulteter. Og en anden positiv ting er vægtlægningen på pastoral-teologien og god luthersk teologi. Og så viser den kirkelige udvikling i Etiopien med stor tydelighed, at Gud sagtens kan skabe vækkelse og vækst, skabe en ny dag for kirken, selvom den teologiske uddannelse ikke er optimal.

FORFATTEROPLYSNING

Kurt Christensen
Menighedsfakultetet
Katrinebjergvej 75
8200 Aarhus N
kl@teologi.dk
+45 86 16 66 66 + 19

MISJONAL PRESTEUTDANNELSE

- et innspill fra et teologisk fakultet i Brasil

Missonær Mona Dysjeland

Den evangeliske kirken av luthersk konfeksjon i Brasil (IECLB) har tre teologiske fakultet tilknyttet kirken.¹ Hvert av disse fakultetene har sin profil og representerer ulike teologiske strømninger. Det evangelisk-teologiske fakultet i Curitiba (FATEV) tilbyr en fireårig utdanning i teologi som kvalifiserer til misjonær- eller presteordinasjon. Det har blitt hevdet at IECLB strengt tatt ikke trengte enda et teologisk fakultet, men ulike syn på kirke og misjon tvang etter hvert fram denne utdannelsen. FATEV ble til ut fra et konkret ønske om å utdanne prester og misjonærer som kan bidra til at IECLB i enda større grad virkeliggjør sin misjonale identitet. Målet er å tilby en kontekstualisert utdanning som kan komme brasiliansk kultur og samtid i møte. Studiet er kalt "Bachelorgrad i teologi med vekt på urban misjon", dette fordi det store flertall av Brasils befolkning bor i byer og fordi en særlig ser behovet for en ny misjonal tenkning og praksis innen for kirken.

Studier med vekt på profesjonsutdanning

FATEV er en offentlig godkjent utdannelsesinstitusjon i Brasil med rett til å gi bachelorgrad i teologi, men skolen har tatt et tydelig standpunkt om at de vitenskapelige krav ikke skal få gå på bekostning av profesjonsutdanningen. Skolens fremste oppgave er å utdanne prester og misjonærer.

Misjonsteologi som faglig bærebjelke

Opp gjennom historien har misjonsteologiens plass blant de klassisk-teologiske fagdisiplinene blitt diskutert. På FATEV har en valgt både å undervise spesifikt i misjonsteologi samtidig som dette skal være en tverrfaglig og grunnleggende disiplin for hele studiet. Undersøkelser gjort blant studentene viser at det store flertall anser skolens tydelige vektlegging på misjon som en avgjørende grunn til å studere teologi på FATEV. Flere menigheter i IECLB har også de senere årene gitt uttrykk for at de øn-

sker en kandidat fra FATEV nettopp fordi de ønsker en medarbeider som har teologisk utdannelse med vekt på misjon.

Profesjonsrettede moduler

Undervisningen i alle fag bærer preg av å skulle utdanne prester og misjonærer. I bibelfag som er et annet viktig fagområde, studeres et bredt utvalg av bibelens bøker, og de praktisk-teologiske fagene inneholder en rekke moduler som tar opp konkrete tema en prest vil få bruk for i sin tjeneste. Bønn studeres gjennom flere moduler, og det er også egne moduler for tema som seksualitet, familierelasjoner, kristent lederskap, musikk og tilbedelse, taleferdighet, barne- og ungdomsarbeid og menighetspedagogikk for å nevne noen. Det er typisk for FATEV at de klassisk-teologiske disiplinene blir kombinert med mer generelle fag og at inspirasjon og viten hentes fra andre fagområder, alt med tanke på at studentene skal kunne gå ut i tjeneste med mest mulig nyttige redskap og et bredt kompetansefelt.

Undervisningsmetode

Hver undervisningsmodul må ta hensyn til fagets praktiske anvendelse. For å fremme dette aspektet, forventes det at lærerne legger til rette for ulike undervisningsmetoder, som f.eks. gruppearbeid, praktiske øvelser, seminarer, undersøkelser, debatter, presentasjoner osv. Studentene motiveres til å være aktive i timene, og undervisningen preges av å være dynamisk og åpen for innspill. En finner lite av den tradisjonelle undervisningsmetoden med lærerens enveis forelesning og studentenes selvstudium. Mangfoldet er stort, og selve læringsprosessen vektlegges. Ofte får studentene oppgaver som skal løses, og læreren fungerer som en veileder underveis. Denne undervisningsmetoden gir studentene et eierforhold

til det som læres og stimulerer deres engasjement og kreativitet.

Kontekstualisering

Noe av FATEVs styrke ligger i skolens evne til å ta konteksten på alvor. Kirken i Brasil har som oppgave å overføre Bibelens budskap til en brasiliansk kontekst på en forståelig og relevant måte. For å lykkes med dette, trengs det prester som er i stand til å forstå både evangeliet og den kulturelle konteksten. FATEV forstår det slik at også den teologiske utdannelsen må kontekstualiseres og tilpasses lokale forhold slik at den framstår som hensiktsmessig.

Et mangfold av lærere

Studiet på FATEV er delt inn i undervisningsmoduler på én uke med avsluttende prøve hver fredag. Dette modulsystemet legger til rette for at prester og andre profesjonelle kan brukes som lærere ved skolen. FATEV ønsker et mangfold av bidragsyttere til undervisningen og henter mange av lærerkreftene utenfra. Hver modul har sitt spesifikke tema, noe som gjør at skolen kan bruke folk med spesialkompetanse nettopp på det temaet. Studentene ved FATEV gir uttrykk for at de får stort utbytte av undervisning fra folk som til vanlig står i en annen kontekst og som kan snakke ut fra personlig erfaring.

Studenter inkludert i arbeidslivet

Undervisningen foregår fra mandag til fredag på kveldstid, noe som gjør det mulig for studentene å jobbe på dagtid. Skolen ser det som en viktig del av læringsprosessen at studentene er integrerte i det vanlige arbeidslivet. FATEV vil forhindre at studentene tilbringer studietiden på et skjermet teologisk seminar. I stedet skal studentene være i nærkontakt med folk og samfunn. Dette er med på å utruste studentene til

tjeneste. Innspill fra studentenes arbeidssituasjon skaper spennende diskusjoner i timene og åpner for verdifull refleksjon mellom teori og praksis. Den hektiske rytmen med både jobb og studier er også med på å forberede studentene til det som kan bli virkeligheten for mange. Stadig færre menigheter i Brasil har råd til å ha en prest eller misjonær ansatt i full stilling.

En skole i byen

FATEV ble lagt til en storby fordi en ønsket å forberede studentene på den brasilianske virkeligheten. I dag regner en med at over 85% av Brasils befolkning bor i byer.² FATEV tar sikte på å utruste studentene i forhold til de mange utfordringene som storbyene representerer. Egne moduler tar opp tema som urbanisering, storbyens subkulturer, kirkens møte med den urbane kontekst, det kulturelle og religiøse mangfoldet, sekulariseringen, sosiale problem osv.

Evangelisk kirkevekst

I Brasil foregår en enestående vekst av evangeliske kirker, særlig i de fattigste lag av befolkningen.³ Denne sosiale og religiøse bevegelsen skaper et presserende behov for å lære opp og utruste et evangelisk lederskap. Mange nye og utradisjonelle kirker åpner, og hvem som helst kan erklære seg som pastor eller misjonær. Det er mangel på forkynnelse og undervisning med solid bibelsk forankring, og mange er forvirret etter å ha vært innom utallige kirker og mottatt selvmotsigende åndelig veiledning. FATEV prøver å tegne et realistisk bilde for studentene av den brasilianske kirkevirkeligheten og gi dem verktøy slik at de kan orientere seg i mangfoldet og være i stand til å skjelne hva som er ekte uttrykk for kristen tro.

Praksis ved FATEV

Skolens praksisopplegg fører studentene rett ut i konteksten for kirkens tjeneste og setter dem overfor utfordringen med å formidle evangeliebudskapet på en forståelig og relevant måte. Studentene må ha minst 400 timer praksis, men de fleste pleier å avslutte de 4 årene med langt mer. Praksisens karakter skal være noe forskjellig fra år til år. Det første året begynner med at studentene skal rundt om i byen på besøk til ulike kirker og andre religiøse templer. Målet er at studentene skal bli kjent med noe av bredden og variasjonen i det religiøse og åndelige livet i storbyen. Ellers velger studentene selv hvor de vil gjennomføre sin praksis. Mange blir med i menigheter rundt om i byen, mens andre velger å knytte seg til sosiale institusjoner. Praksisopplegget forutsetter at studentene får god oppfølging både av lokal veileder og av en representant fra skolen. Det er en fordel at studentene allerede første året kommer i nærkontakt med den profesjonen studiet er rettet mot. Praksistimene gir studentene god anledning til å finne ut av sitt kall. I tillegg til praksisen som studiet krever, må studenter som ønsker å bli ordinert til tjeneste i IE-CLB, også gjennom en 12 måneders praksisperiode i regi av kirken.

Personlig dannelses

FATEV tar sikte på å tilby studentene både en akademisk og en personlig dannelses. En sier gjerne at skolen ikke må sende studentene av gårde med kjempestore hoder og bitte små bein. Med dette menes at en må se hele studenten, både ånd, sjel og kropp, og tenke at hele mennesket skal formes og utvikles. Det er ikke nok å tilegne seg ny kunnskap og tilpasse seg visse metoder og uttrykksformer. Undervisningen må påvirke studentene i den grad at den internaliseres og naturlig kommer til uttrykk gjennom

holdninger, adferdsmønstre og verdier. Det forventes at lærerne ved FATEV strekker seg langt i forhold til å bli kjent med studentene og at de selv er åpne for å slippe studentene inn på livet. Denne viljen blant lærerne til å investere i studentene og la seg personlig engasjere, er noe som alltid blir trukket fram som positivt i studentevalueringene.

Gjensidig studentveiledning

De fleste studentene bor i kollektiv hvor det skjer en viktig sosialiseringssprosess. I utgangspunktet legges det opp til at studentene skal fungere som gjensidige veiledere og støttespillere for hverandre. Dette skjer bl.a. ved en mentorordning der avgangsstudentene fungerer som mentorer for førsteårsstudentene. Ofte blir studentene enige om å fortsette denne mentorrelasjonen ut over den fastlagte tiden på ett år.

Profesjonell veiledning

FATEV har en studentprest ansatt ved skolen og i tillegg er det utarbeidet en psykiskpedagogisk støttetjeneste i samarbeid med fagfolk for å kunne gi studenter med spesielle behov nødvendig oppfølging. Det er urovekkende hvor mange som bærer på dype sår fra fortiden som de ennå ikke har fått bearbeidet. FATEV ønsker ikke å ta på seg rollen som psykiatrisk behandlingssted, men skolen er klar over at alt det studentene bærer med seg får konsekvenser for læringsprosessen. Presteyrket fører med seg mange sterke møter med mennesker i vanskelige livssituasjoner. Det sier seg selv at det vil være viktig at presten har et sunt og avklart forhold til egen bakgrunn og livshistorie. Siden teologistudiet skal sette framtidige prester i stand til tjeneste, vil disse hensyn være viktige å ta med seg.

Et levende trosliv

Et teologisk studium kan stå i fare for å virke teoretisk og avskåret fra spiritualitet og trosliv for øvrig. FATEV prøver å motvirke dette på flere måter. Hver uke avsluttes med en felles gudstjeneste for studenter og lærere. Det går på skift mellom klassetrinnene hvem som har ansvar, og i nær dialog med studentpresten tar studentene seg av alt fra ledelse og lovsang til forkynnelse, bønn og nattverd. Undervisningen i hver klasse begynner alltid med en andakt som også går på omgang mellom studentene. Ellers prioriteres det ved skolen å sette av tid til bønn. Dette kan skje i rammen av gudstjenestene, men også mot slutten av timene. FATEV ønsker ikke å erstatte studentenes behov for et menighetsfellesskap, men legger vekt på å knytte de akademiske studiene sammen med en ekte og livsnær trosutfoldelse.

Et innspill til en misjonal presteutdanning i Norden

Det finnes store forskjeller mellom de lutherske kirker i Norden og i Brasil, men en del av utfordringene knyttet til preste-tjenesten og den teologiske utdannelsen har kirkene til felles. Fx trenger den norske kirke å ta på alvor sin misjonale identitet og utfordringen med hvordan denne identiteten best kan implementeres i praksis.⁴ Sentralt i denne utfordringen står kirkens prester. Kanskje kan kirkens presteutdanning i Norge som utelukkende er lagt til universitet eller vitenskapelige høyskoler, gjøre at den vitenskapelige utdanningen i teologi går på bekostning av den profesjonsrettede utdanningen. Spørsmålet blir om dagens presteutdanning er tilfredsstillende og svarer til prestenes og kirkens behov. Prestene i Den norske kirke må kunne stå fram som åndelige ledere for en kirke med en tydelig misjonal profil, og utdannel-

” Utover forelesere og fagpersoner, trenger studentene å møte veiledere og åndelige lederfigurer. Dette bidrar til en transformerende utdanning med mulighet for å berøre holdninger og verdier. ”

sen deres må være deretter. FATEV er et teologisk fakultet som helt fra starten har konsentrert seg om å være et profesjonsstudium og som langt på vei har klart å implementere visse aspekter som kanskje de teologiske fakultetene i Norge ikke har vektlagt nok. Oppsummerende kan nevnes tre områder der erfaringer og eksempler fra FATEV kan stå som innspill til presteutdanningen i Norge.

1. Studier med vekt på misjon og profesjon

En misjonal teologisk utdanning må sette misjonsteologien i sentrum for alt som skjer ved skolen. Misjon må i større grad bli et uttrykk for prestedtjenesten som helhet og en tverrgående dimensjon i alle de teologiske disiplinene. Det er stor forskjell på å jobbe som menighetsprest og å forske og undervise i teologi på høyere nivå. FATEV kan tjene som eksempel på et profesjonsrettet teologisk studium. Men et slikt studium ville kunne være et nyttig aspekt av det teologiske studiet ved fakultetene, gjerne som en parallell studieretning og et alternativ til den tradisjonelt mer akademiske undervisningen. Slik ordningen er i dag er det sannsynligvis de ungdommene som tiltrekkes av et akademisk studium som begynner på teologistudiet. At FATEV har studenter med svært forskjellig profil, kan henge sammen med studiets praktiske karakter, men også at studieforløpet ikke er på mer enn 4 år. Kanskje kunne et mer pro-

fesjonsrettet og et kortere studium i Norge tiltrukket seg en mer differensiert studentflokk.

2. Kontekstualisering

FATEV representerer et forsøk på å kontekstualisere prestenes utdanning. Det ligger i selve begrepets natur at dette ikke kan overføres direkte fra et sted til et annet. De teologiske fakultetene i Norge må ta hensyn til det norske samfunnet slik det arter seg i dag og finne ut hvilke utfordringer dette gir kirken og presteutdannelsen. FATEV drar stor nytte av andre fagområder og henter inn lærerkrefter utenfra. Også prester i Norge kan ha bruk for en mer generell kompetanse på områder som ikke nødvendigvis faller inn under de klassisk-teologiske disiplinene. Ellers kunne det nok vært en fordel om prestestudentene i Norge fikk praksis tidligere i studieforløpet. De fleste studerer i minst tre år før de får testet ut sine forutsetninger og evner i forhold til den profesjonen de beveger seg mot. Praksisens sene plassering gjør også at en de første årene går glipp av verdifull refleksjon mellom teori og praksis.

3. Personlig dannelse

Det er en ting å si at profesjonsstudiet skal styrkes og at fokus skal settes på integreringen av fag og tro og studentenes personlige dannelse, men det er noe annet å sette disse målsettingene ut i praksis slik at de

faktisk får gjennomslag i undervisningen. FATEV stiller et særlig krav til lærerne. Utover forelesere og fagpersoner, trenger studentene å møte veiledere og åndelige lederfigurer. Dette bidrar til en transformerende utdanning med mulighet for å berøre holdninger og verdier. Med fordel kan det sikkert også legges bedre til rette for gjensidig studentveiledning ved de teologiske fakultetene i Norge. Slik som i Brasil, er det sannsynligvis også en del pretestudenter i Norge som sliter med ubearbeidede episoder fra fortiden. Det kan være en god ordning at fakultetene samarbeider med erfarne sjelesørgere og fagfolk i psykologi. For å styrke det åndelige livet ved skolen, kan fakultetene prioritere å ansette en egen studentprest og i tillegg la andakter, bønn og gudstjenester bli en naturlig del av livet ved skolen.

NOTER

- 1 Escola de Teologia Superior (São Leopoldo-RS), Faculdade Luterana de Teologia (São Bento do Sul-SC), Faculdade de Teologia Evangélica (Curitiba-PR).
- 2 Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística 2000.
- 3 Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística 2000.
- 4 Iht. saksdokumentet til saken *“En misjonerende kirke”* fra Kirkemøtet på Lillehammer, 2005.

Avslutning

FATEV har tatt noen bevisste valg for utdannelsen basert på en klar visjon for hva som skal være skolens hensikt og profil. Prestene som har sin utdanning fra FATEV har sin styrke i at de kjenner godt til den brasilianske virkeligheten. De har hatt mye praksis, og de har blitt utfordret til å kunne vurdere forhold i samfunnet ut fra Guds ord. Misjonsteologi, bibelfag og praktiske fag har utgjort grunndisiplinene i utdannelsen og i tillegg har studentene blitt oppfordret til å jobbe med seg selv; med sin bakgrunn, karakter og spiritualitet. FATEV kan med sitt eksempel ha noe å lære andre teologiske fakultet som vil styrke sin profesjonsutdanning og utdanne prester for en misjonær kirke.

DET BEGYNDTE I KØBENHAVN

Tværkulturel teologisk uddannelse

Lektor, dr.theol. Finn Aa. Rønne

Det begyndte i København: Både dansk – og i det hele taget luthersk – ydre mission og tanken om, at arbejdet som udsendt missionær krævede en særlig uddannelse. Det er over 300 år siden. Der gik imidlertid en del år, inden der over en bred skala kom rigtig gang i både det ene og det andet. Først skete der noget på ydre missions fronten, hvor der kom flere og flere aktører på banen, og dansk ydre mission gjorde sig gældende i stadig nye områder. Senere kom der også flere initiativer på missionæruddannelsesområdet. Det Danske Missionsselskab drev en årrække sin egen missionsskole. I slutningen af 1970'erne startede Luthersk Missionsforening (LM) en 3-årig missionæruddannelse, som blev katalysator for en kraftig opblomstring af LM's ydre mission. Og fra midten af 1990'erne tilbød Det teologiske Fakultet ved Københavns Universitet under betegnelsen 'Åben Uddannelse i Teologisk Kommunikation' kurser med direkte relevans for missionærer. Samtidig har de danske missionsselskaber gennem mange

år sendt missionærkandidater på uddannelsesophold ved udenlandske missionskoler, ikke mindst i Norge og England.

Der var imidlertid en opfattelse af, at disse tilbud ikke helt dækkede det behov, de forskellige missionselskaber havde for at få deres missionærer uddannet. Og den idé opstod, at Dansk Bibel-Institut (DBI) skulle etablere en missionæruddannelse i tilknytning til sin øvrige undervisningsvirksomhed. Både midt i 1980'erne og i begyndelsen af 1990'erne kom der henvendelser til DBI's styrelse fra DBI-studerter og andre i baglandet med opfordring til at starte en missionæruddannelse på akademisk niveau. Tiden var imidlertid ikke moden til det. Man frygtede ikke mindst reaktionen fra LM baglandet på noget, der kunne opfattes som en konkurrent til LM's egen missionsskole.

Det ændrede sig fra midten af 1990'erne. LM's missionsskole (LMM) oplevede en faldende søgning. Flere gjorde gældende, at en 3-årig uddannelse burde give en in-

ternational anerkendt grad – ikke mindst fordi samarbejdskirkerne ude i verden efterspurgte det – hvilket LMM ikke umiddelbart var i stand til at tilbyde. Samtidig var der behov for flere forskellige slags missionsuddannelsesstilbud, herunder også nogle kvindelige missionærer kunne gøre brug af, idet LMM kun var for mænd. Og så blev der fra forskellig side efterlyst missionsuddannelsesstilbud, som mere naturligt kunne anvendes også af andre missionselskaber.

Samarbejde med brugerne

Resultatet blev, at Dansk Bibel-Institut gik sammen med Luthersk Missionsforening, Evangelisk Luthersk Missionsforening og – efter kort tid også – Dansk Ethioper Mission og i 2001 etablerede det, som under navnet Den tværkulturelle Missionsuddannelse kom til at bestå af flere forskellige missionsuddannelsesstilbud. LM's missionskole flyttede fra Hillerød ind til København, lejede sig ind i samme ejendom som DBI og kom til at stå for de kortere uddannelser, der rettede sig mod folk med en faglig baggrund, uden at der var krav om en gymnasial uddannelse, men dermed også uden mulighed for at tildele akademiske grader. DBI startede så på sin side en 3-årig Bacheloruddannelse i teologi og mission, i første omgang i samarbejde med Misjonshøgskolen i Stavanger. Senere så LMM sig nødsaget til at lukke, fordi der ikke kunne rekrutteres tilstrækkeligt med studenter til de kortere, ikke-akademiske uddannelser, og DBI øgede til gengæld sine tilbud, nu akkrediteret fra University of Wales. I tillæg til den Bacheloruddannelse, der nu er 4-årig, er det muligt at tage bacheloruddannelsens første år som en selvstændig uddannelse, der giver graden Certificate. Samtidig blev den tidligere leder af LM's missionskole ansat på DBI som lærer i de

missionale fag, hvilket både styrkede den tværkulturelle missionsprofil og kontakten til baglandet. I den forbindelse blev der også gennem en aftale mellem DBI og LM lagt til rette for, at LM's fortsatte behov for uddannelse af missionærer kan blive varetaget af DBI.

Pointen er, at der helt fra starten blev etableret et nært samarbejde med brugerne af missionsuddannelserne. Kredsen blev udvidet med Indre Mission og Dansk Europamission, og arbejdet er videreført i et udvalg, som fungerer som sparringspartner for DBI i varetagelsen af missionsuddannelserne. Denne fortsatte dialog med missionsorganisationerne er meget gavnlig – for ikke at sige nødvendig – både for at uddannelsens indhold så vidt muligt løbende kan tilpasses brugernes behov, og for at DBI som uddannelsessted – der også har andre målgrupper end kommende missionærer – kan få hjælp til at fastholde missionsperspektivet både i selve uddannelsen og i miljøet omkring den. Det har også betydning, at kredsen af samarbejdspartnere er bred og rummer missionsorganisationer med forskellig profil, så forskellige typer af missionsarbejde er repræsenteret, og således at studenterne kan blive præsenteret for en bred vifte af arbejdsmuligheder efter endt uddannelse. Endvidere er der et økonomisk aspekt, idet samarbejdsorganisationerne giver et ikke ubetydeligt økonomisk tilskud for at få deres medarbejdere uddannet på DBI.

Profil og målgrupper

Navnet, den tværkulturelle missionsuddannelse eller TKM-uddannelsen, skulle signalere en tilpasning til en ny missions-situation, hvor mission over for mennesker fra andre kulturer ikke længere kun er noget, som foregår uden for landets grænser i form af såkaldt ydre mission. Med de mange

” ... helt fra starten blev etableret et nært samarbejde med brugerne af missionsuddannelserne. ”

flygtninge og indvandrere, som er kommet til vores land, er det i højeste grad relevant at drive tværkulturel mission også i Danmark. Ja, mange ellers såkaldt unåde folk kan nu nås med evangeliet, netop fordi de er repræsenteret blandt de nye danskere, vi er kommet til at bo dør om dør med.

Uddannelsernes navn er senere blevet ændret, ikke fordi der er sket noget med indholdet af dem, men fordi den målgruppe, som navnet signalerede, viste sig at være for snæver til, at der kunne rekrutteres tilstrækkeligt med studenter til at holde uddannelserne kørende. Tilsvarende er optagelseskravene blevet lavet om, så det ikke som tidligere er et krav, at man for at komme ind på uddannelserne skal sigte mod et arbejde med tværkulturel mission. Der viste sig ganske enkelt at være for få, som fra starten af deres uddannelse var helt afklaret i, at det var det, de skulle bruge uddannelsen til. Samtidig var der også blevet behov for at understrege, at den 4-årige uddannelse er en teologisk bacheloruddannelse på universitetsniveau.

Den 4-årige bacheloruddannelse har fået navnet Bachelor i teologi – med undertitlen: Med fokus på kultur, kommunikation og mission. Den 1-årige uddannelse er blevet til Åben Uddannelse i kristendom. Det sidste hænger også sammen med, at udbudet af fag er blevet øget, blandt andet med kurser der fokuserer på formidling af evangeliet til børn og unge, således at der ved siden af den 1-årige missionsuddannelse også kan sammenstykkes uddannelser, der retter sig mod andre målgrupper. På den anden side er de nye fag også relevante for

mange, som vil uddanne sig til et arbejde med tværkulturel mission.

Ændringerne er også sket i erkendelse af, at man, næsten uanset hvilket (kirkeligt) arbejde man bliver engageret i, kommer i berøring med mennesker, hvor man har gavn af en uddannelse til tværkulturel mission. Det gælder ikke bare de indvandrere, man kan komme i kontakt med overalt i landet. De, vi plejer at betegne som 'etniske danskere', tilhører så mange forskelligartede subkulturer, at en missionsindsats også i denne sammenhæng må betegnes som tværkulturel mission – og vil kunne profitere af tilsvarende uddannelsesmæssige redskaber.

Samtidig må man gøre sig klart, at en bredere målgruppe også vil indebære en risiko for, at det tværkulturelle og internationale missionsperspektiv svækkes – ikke mindst i miljøet omkring uddannelserne. Der kræves en bevidst og aktiv indsats for at bevare dette. Her er som ovenfor nævnt samarbejdet og den fortsatte tætte dialog med missionsorganisationerne vigtig, ligesom det også har stor betydning, at underviserne udlånes til opgaver andre steder i verden, således at de selv får erfaring med at arbejde i andre kulturer og kirkelige sammenhænge og kan tage inspirationen herfra med tilbage til undervisningen og miljøet på DBI.

Opbygning

Når det gælder uddannelsernes opbygning, har nøgleordet helt fra starten været 'fleksibilitet'. Dagens missionssituation, både nationalt og internationalt, er så broget

og indeholder så mange forskelligartede udfordringer, at en uddannelse til mission nødvendigvis må være så fleksibel, at den kan tilpasses forskellige typer af missions-opgaver.

Det er baggrunden for, at der er både en 4-årig og en 1-årig uddannelse – og at den sidstnævnte kan sammenstykkedes på flere forskellige måder. Samtidig har det også stor betydning, at der er tale om internationalt akkrediterede uddannelser, der kan meritoverføres til og kombineres med mange andre typer uddannelser. Der er studenter, som med en Bachelor fra DBI er gået videre og har taget en Master i Afrikastudier, i Mellemøststudier eller en teologisk Master fra Nairobi Evangelical Graduate School of Theology, ligesom den 1-årige uddannelse har kunnet meritoverføres til lærerstudiet, således at det har afløst linjefaget i kristendom, og har erstattet suppleringsfaget på Københavns Universitets musikstudium.

Dette er også vigtigt med tanke på, at nogle af tidens største missionsudfordringer ligger i lande, som er lukkede for missionærer i klassisk forstand – og dermed også for personer, som kun har en teologisk uddannelse på deres eksamenspapirer. Hvis man skal virke i de lande, må man med en anden type uddannelse have et almindeligt erhverv og så lade mission være noget, man driver sideløbende hermed. Der er imidlertid stadig, også i denne sammenhæng, brug for folk med en 1- eller 4-årig missionarisk teologisk uddannelse – og da er det meget gavnligt, at denne nemt kan suppleres med andre uddannelser.

Når det gælder selve fagene, kommer det til udtryk på to måder, at der er tale om en missionarisk teologisk uddannelse:

For det første er der en række fag, som forbinder de teologiske fag med en tværkulturel virkelighed. Det er fag som: Bibelsk basis for mission, missionsteologi, religi-

onskundskab, kulturforståelse, interkulturel kommunikation, samt mission i kulturel og religiøs kontekst. Sammen med studietur og praktik (se nedenfor) fylder disse fag trekvart årsværk af et fireårigt studium

For det andet vil det missionale og tværkulturelle perspektiv gennemsyre alle de teologiske fag og ikke blot være et lille til-læg til de klassiske teologiske fag. Derfor vil man i alle fag opleve, at den internationale og missionale orientering præger valget af emner, pensum og eksempler i undervisningen.

Mere end bare teori

Frem for alt kræver en missionarisk teologisk uddannelse en mere helhedsorienteret tilgang, end det som er normalt for teologiske uddannelser, i alt fald i en dansk sammenhæng.

Helt fra starten blev det understreget, at der ved den tværkulturelle missionsuddannelse skulle fokuseres på både den faglige, åndelige og menneskelige udvikling hos studenterne. Foruden kundskabsformidling på et højt fagligt niveau skal uddannelsen være med til at forme studenterne, åndeligt og menneskeligt, med henblik på en tjeneste i mission. Det kommer til udtryk på flere måder:

Studenterne skal på studiets andet og tredje år i en løbende praktik i noget kirke-ligt arbejde, hvor i alt fald en del skal foregå i en tværkulturel sammenhæng. Praktikken foregår under supervision, således at studenterne får hjælp til at integrere erfaringerne fra praktikken i deres faglige, menneskelige og åndelige udvikling. Der arrangeres også en studietur til et ikke-vestligt land med henblik på at studere kirken og missionsarbejdet der på tæt hold og få lidt erfaring med at begå sig i en fremmed kultur.

Både praktikken og studieturen er en

” Man bliver aldrig færdig med at udvikle en missional teologisk uddannelse ”

integreret del af selve bacheloruddannelsen på linje med de forskellige teoretiske fag. Erfaringen viser, at den praktiske side kun derved får tilstrækkelig vægt – frem for hvis det bare er noget, man forventer, at studenterne deltager i på fritidsbasis.

Alle studenter bliver tilknyttet en mentorordning, hvor de kan vælge mellem at få en personlig mentor eller deltage i en mentorgruppe. Desuden er der det første år af uddannelsen mulighed for at være med i en Spiritual Formation gruppe, der knytter spirituel dannelse til læseplanen for Det Gamle Testamente på første årgang.

Endelig er det vigtigt, at missionsperspektivet gennemsyrrer det faglige og åndelige miljø i hverdagen på DBI. Det sker for eksempel gennem mange små dryp fra det praktiske missionsarbejde, i og uden for undervisningen.

Og så er der prisen

Man får ikke noget gratis – heller ikke en god missionsuddannelse.

Det som hører med til en *missional* teologisk uddannelse: de missionale og tværkulturelle fag, praktik og studietur, må nødvendigvis gå i stedet for noget andet. Derfor er der blevet skåret lidt ned på stoffet i de klassiske teologiske fag, dog ikke mere end at det er lykkedes at bevare karakteren af en klassisk teologisk uddannelse.

Det største problem er, at de på Det teologiske Fakultet i København har et meget 'fundamentalistisk' forhold til deres nuværende studieordning, således at man for at gå videre på deres kandidatuddannelse ikke bare skal have en bacheloruddannelse i teo-

logi, men en som dækker præcis det samme som den nuværende bacheloruddannelse på Det teologiske Fakultet. Det har betydet, at studenter med en teologisk bachelorgrad fra DBI/University of Wales må supplere med cirka et halvt års bachelorstudier for at kunne blive optaget på den teologiske kandidatuddannelse i København.

Hvad kommer der ud af det?

Det har vi ikke mulighed for at vurdere det fulde omfang af. Men noget kan vi se: Studenter, som har taget en af LMM's eller DBI's missionale uddannelser, er derefter gået ind i menighedsarbejde i Peru eller Sierra Leone, outreach i Tyrkiet, arbejde blandt muslimer i Marokko, religionsdialog på Zanzibar, studenterarbejde i Rusland, evangelisation i Tanzania, diakonalt arbejde i Cambodja eller Israel, mission blandt jøder i København – samt mange andre typer missionsarbejde herhjemme i Danmark. Og flere er på vej, efter at de har suppleret med andre uddannelser. Endelig er der dem, vi kalder bi-produkterne: Studenter, som ikke har gået på en af DBI's egne missionale uddannelser, men som ved at færdes i det missionale og internationale miljø omkring uddannelserne har fået syn for tværkulturel mission, og i dag arbejder for eksempel i Cambodja, Etiopien og Tanzania.

Fremtidsvisioner

Man bliver aldrig færdig med at udvikle en missional teologisk uddannelse – ikke mindst fordi det missionale landskab, uddannelsen tager sigte på, hele tiden ændrer

sig. Jeg vil til sidst pege på to områder, hvor der er et klart udviklingspotentiale:

1. Uddannelserne skal udvikles, så de bliver stadig mere anvendelige også i en såkaldt post-moderne kontekst og i det ændrede kirkelige landskab, som tegner sig i Danmark. Et skridt er taget med et kursus i 'Transformational Ministry and Missional Church' under Åben Uddannelse i kristendom.

2. Der må i de missionale uddannelser gøres alvor af, at kristendommens centrum og de betydeligste missionsinitiativer i dag ikke ligger i den vestlige verden, men i Afrika, Asien og Sydamerika. Vi må hente inspiration og ressourcer derfra til vores uddannelser. Her er det kun en begyndelse, at flere af underviserne får erfaring med undervisning i andre dele af verden, som kan berige undervisningen og miljøet på DBI.

FORFATTEROPLYSNING

Finn Aa. Rønne
Dansk Bibel-Institut
Frederiksborggade 1B
1360 København K
finn@dbi.edu
+45 33 69 55 22

TEOLOGI LIGE MIDT I MENIGHEDEN

Dr. Graham Tomlin, rektor, St Mellitus College

Kirkebaseret teologisk uddannelse i historien

I urmenigheden foregik den teologiske uddannelse først og fremmest inden for og i tæt forbindelse med lokale menigheder. Apostlen Paulus skrev sine teologiske breve til reelt eksisterende menigheder, og de afspejlede naturligvis hans erfaring med dem. Mange af de store teologer i urmenigheden var biskopper for menighederne i de store byer og nært forbundet med dem, sådan som det afspejles i de navne, hvorunder vi kender dem, for eksempel Irenæus fra Lyon, Klemens fra Alexandria, Kyril fra Jerusalem eller Augustin fra Hippo.

I middelalderen fortsatte denne tradition med kirkebaseret teologisk uddannelse i klostre eller i forbindelse med domkirkerne, hvilket med tiden udviklede sig til højmiddelalderens kristne universiteter. Disse institutioner var stadig nært forbundet med kirken og afspejlede den daglige erfaring i kirkens liv og i livet som discipel.

Det var i oplysningstiden, tingene be-

gyndte at ændre sig. Hovedparten af det seriøse teologiske studium foregik efterhånden i institutioner, som bevidst løsnede deres bånd til de konfessionelle kirker og påberåbte sig akademisk neutralitet over for troen. Resultatet blev, at teologien, der havde sin oprindelse og – kan man med god grund hævde – sit sande hjem i kirken, nu havde til huse i overvejende sekulære universiteter.

De konfessionelle teologiske skoler (engelsk: seminaries), hvoraf mange har deres oprindelse i det nittende århundrede, var et forsøg på at skabe en slags mellemstation mellem den lokale menighed og det sekulære universitet, idet de bevarede forbindelsen til menighederne og alligevel havde mange af de akademiske træk, man forbinde med universiteterne med deres biblioteker og forskere.

Resultatet har ofte været en form for teologi udøvet i en universitetssammenhæng adskilt fra det faktiske kirkelivs rodede virkelighed, hvorfor det har virket fjernet fra

det arbejde, forkynderne eller præsterne eller lægfolket står i. Samtidig har teologiens flugt fra kirkerne ført til en forarmelse af det lokale kirkeliv, hvor de fleste kristne overlever på en kort formanende prædiken om søndagen, hvor der ikke er ret meget til at stimulere og provokere til den dybe refleksion over troen, som mange er i stand til, og som ofte rummer nøglen til et mere tilfredsstillende og frugtbart liv som discipel. Mange kristne lægfolk keder sig simpelthen. De keder sig, fordi de næsten aldrig får mulighed for at tænke seriøst over troen.

Hermed vil jeg ikke sige, at teologien skal ud af universiteterne eller at alle teologiske skoler skal lukkes. Der er afgjort en plads til teologien på universitetet, hvor den kan studeres i relation til andre akademiske discipliner, og til teologiske skoler, hvor de, der ønsker det, kan studere på fuld tid i nogle intensive perioder. Men måske er der også plads til en tredje mulighed.

Kirkebaseret teologisk uddannelse i dag i London

St Paul's Theological Centre (SPTC) blev oprettet i London i 2005 som et forsøg på at gøre noget ved dette. Dets primære sigte blev formuleret som en "hjælp til at bringe teologien tilbage i menighedens hjerte". Fem år senere er det nu en vital og central del af St Mellitus College (SMC), Church of Englands nyeste og, vil mange sige, mest innovative uddannelsesinstitution, som allerede har 85 ordinander under uddannelse og omkring 450 personer, der tager dets kurser.

St Mellitus blev oprettet af biskopperne af London og Chelmsford i 2007, da de sammenlagde North Thames Ministerial Training Course (NTMTC), et af Church of Englands deltids uddannelseskurser, og St Paul's Theological Centre.

Det unikke ved dette projekt skyldes en række centrale forhold. For det første har SPTC ikke sin basis på et universitet, i et kirkesamfunds hovedkvarter eller et stift, men inden for en levende, innovativ menighed. Det blev grundlagt i Holy Trinity Brompton, som er kendt over hele verden som hjemsted for Alfa-kurset, der, mens dette skrives, kører i mere end 150 lande i cirka 50.000 menigheder og med et deltagerantal på verdensplan på mere end 15 millioner mennesker. SPTC's akademiske stab er alle medlemmer af menigheden og dens ledelse; de prædiker i menigheden og tilbyder undervisning i grundlæggende teologi for lægfolk og apologetik for Alfa-ledere og er til rådighed for teologisk rådgivning og udforskning i forbindelse med Alfas verdensomspændende vækst, især i dets forhold til nye trossamfund, som viser interesse for at tage kurset til sig. Det betyder, at de tvinges til at være lidt mere ærlige som teologer og ansvarlige og åbne over for virkelige, lokale menigheders behov.

For det andet har SPTC i overensstemmelse med dette syn på teologien som noget centralt for menigheden udviklet en ny form for teologisk uddannelse af menighedsledere ("Full-time Church-Based Ordination Training"). SPTC oplærer studerende inden for den lokale menighed, så halvdelen af denne uddannelse foregår i lokale menigheder eller missionssammenhænge og den anden halvdel gennem akademisk undervisning.

De studerende bruger to til fire dage om ugen på akademiske studier (én intensiv dags undervisning på Holy Trinity Brompton i London og en til tre dage med studier på egen hånd – afhængigt af deres akademiske interesser og evner) og to til fire dage om ugen i praktisk menighedsarbejde som medarbejder ved en etableret menighed eller en nyplantet menighed. Desuden indgår

” At kombinere teologi og praksis på denne måde betyder også, at det bliver meget lettere at få de studerende til at lære at lade den teologiske refleksion kaste lys over erfaringen, idet teologisk uddannelse og missional praksis sker samtidig, ikke efter hinanden. ”

der i forløbet syv weekender og én hel uge om året, hvor de bor på stedet.

Dagen med undervisning (som regel mandag) er inddelt på den måde, at der om formiddagen undervises i de mere akademiske emner (eksegese, dogmatik, etik, kirkehistorie og så videre). Om eftermiddagen fokuseres der på praktiske sider af lederskab ofte med hjælp fra mennesker, der står midt i det praktiske arbejde – med særligt fokus på menighedsplantning.

De pågældende mandag eftermiddage bruges flere gange i løbet af et semester til ”formationsgrupper”, hvor de studerende opfordres til at skabe sammenhæng mellem deres teologiske uddannelse og menigheds-erfaring, idet de reflekterer over, hvordan deres teologi sætter sit præg på deres praksis og omvendt – i en kontekst, hvor man beder og lytter til Gud og søger at erkende, hvad han gør i deres og andres liv gennem denne proces.

Integreret praktik

For det tredje er de nyordnede i stand til at komme tidligere i gang end dem, der gennemgår en fuldtidsuddannelse på en teologisk skole eller ved et universitet. Når de afslutter deres uddannelse, har de allerede betydelig erfaring med menighedsledelse, så de er i stand til hurtigere at påtage sig lederansvar, hvilket gør menighedsledelsen yngre; det er en vital strategi for at nå yngre mennesker.

For eksempel gennemførte en af vore

første studerende sin uddannelse, samtidig med at han helt fra begyndelsen var engageret i en menighedsplantning. Da han havde iagttaget denne menighedsplantning lige fra dens spæde begyndelse, lærte han indefra noget om succes og fiasko, om hvad der virkede og hvad der ikke gjorde. Fire år senere er han nu i gang med at lede sin egen menighedsplantning og er meget bedre forberedt på det efter at have stået i lære som menighedsplanter i en lignende sammenhæng.

Der er en række grunde til, at denne metode bruges. Traditionel teologisk uddannelse forbereder ofte kandidaterne til kirkeledelse ved at tage dem ud af kirkelivet og placere dem i en akademisk institution i et par år, hvilket ofte fører til frustration hos de studerende, som trækkes væk fra netop den kontekst, der giver dem liv, og utilfredshed hos den hårdt prøvede familie, der tvinges til at flytte to-tre gange i løbet af få år.

SPTC sørger for, at alle dets studerende placeres i lokale menigheder, ofte de samme menigheder, som de kommer fra og har været en del af i nogen tid. Der er ikke tale om en kortvarig praktik nogle få timer om ugen; de bliver en del af ledelsen og får betydeligt ledelsesansvar og engageres i evangelisation, menighedsplantning, forkyndelse, ledelse for mindre grupper, sjælesorg og meget mere – de bliver deltagere og ikke blot tilskuere.

At kombinere teologi og praksis på den-

ne måde betyder også, at det bliver meget lettere at få de studerende til at lære at lade den teologiske refleksion kaste lys over erfaringen, idet teologisk uddannelse og missional praksis sker samtidig, ikke efter hinanden. De studerende vil opdage, at de tænker på teologi, mens de er engageret i mission, og mission, mens de er beskæftiget med teologi, hvilket fører til en berigelse og modning af begge.

Teologisk uddannelse som livslære

Der er en dybere teologisk begrundelse for denne metode, nemlig den vitale forbindelse i den kristne tro mellem liv og gerning, mellem at lytte og at gøre. Kristentroen omsættes i praksis. Tro er ikke blot at fastholde en mening; det er at handle ud fra den forudsætning, at visse ting er sande. En fuld kristen forståelse kommer ikke i undervisningslokalets antiseptiske atmosfære, men i interaktionen mellem Ordet og verden, når mennesker begynder at handle ud fra, hvad de siger, at de tror. For at gøre det helt klart: Da en kvinde kalder Jesu mor salig, korrigerer han hende: "Salige er de, som hører Guds ord og bevarer det" (Luk 11,28). De, der kaldes salige, er ikke dem, der hører ordet, men dem der hører det og handler ud fra det. Det er, når det at høre og det at gøre møder hinanden, at velsignelse og forståelse følger efter.

Hvis det er rigtigt, så har det at anbringe de studerende i en kontekst, hvor de skal praktisere tro og lederskab i en konkret menighed med alle de dermed følgende glæder og frustrationer, alt imens de er optaget af et seriøst teologisk studium, mulighed for at skabe en dybere forståelse af kristentroen. Det sætter de troende i stand til at lære, hvordan de kan bruge deres teologi i praktisk tjeneste, og lære, hvordan de kan håndtere de forskellige krav, de mødes med fra deres tjeneste, studier og familie på

en måde, som de kan bruge resten af livet, så de ikke oplever chokket ved at komme fra den akademiske verden til en tjeneste i en menighed, en kontrast, der betyder, at mange aldrig får vanen at læse eller engagere sig i seriøst teologisk arbejde, fordi de aldrig fik lært at gøre disse ting *samtidig*.

Høj akademisk standard og bred tiltrækning

SPTC og St Mellitus tilstræber et akademisk niveau, der er nøjagtig lige så krævende som nogen teologisk skole eller universitet. En politik, hvor man tiltrækker nogle af de mest lovende yngre teologer i England sammen med erfarne teologiske lærere og nogle få gæsteprofessorer som for eksempel Alister McGrath, Richard Bauckham og Keith Ward, sikrer en høj akademisk standard.

Vi har også forpligtet os til at tjene hele kirken. Alfa-bevægelsen er blevet en af de betydeligste økumeniske kræfter i verden i dag, idet den bringer anglikanere, katolikker, lutheranere, ortodokse, baptister, koptere, pinsefolk og mange flere sammen. Selv om SPTC har sin basis i Holy Trinity Brompton og har en tendens til at tiltrække studerende med en mere karismatisk, evangelikal holdning, tiltrækker NTMTC, dens partnerinstitution i St Mellitus studerende fra hele spektret i Church of England, deriblandt nogle fra mere liberale kirker. Studerende ved SPTC og NTMTC studerer i separate grupper i ugens løb, men mødes til syv weekendkurser hvert år og én hel uge, hvorved de møder og får større forståelse for forskellige traditioner i kirken. Dette betyder på den ene side, at de studerende ikke tvinges til at blive noget, de ikke er, samtidig med at de har mulighed for at bygge venskaber med og udvikle forståelse af andre kristne og andre gudstjenesteformer.

Menighedens kontekst er afgørende

Inden for enhver uddannelse har den kontekst, hvori man studerer, en stor, ofte ubemærket indflydelse på, hvordan man studerer og det man studerer med henblik på. Det er SPTC's påstand, at hvis vi uddanner mennesker *med henblik på* en tjeneste i Guds rige, er det også nødvendigt at uddannelsen sker *i* den tjeneste.

Hvis man uddanner mennesker til at leve i klosteragtige samfund, fjernt fra verdsligt liv og menighedsliv, så er det naturligtvis i en sådan kontekst, de skal uddannes. Et kloster er en god kontekst for uddannelsen af munke, og hospitaler er ideelle til uddannelsen af læger. Hvis vi uddanner mennesker til at lede menigheder i vækst, hvorfor så ikke uddanne dem i sådanne menigheder? Som et eksempel på den indflydelse, konteksten har på uddannelsen, behøver man blot at tænke på, hvem der bliver fremhævet som eksempler til efterfølgelse på den traditionelle teologiske skole eller universitet.

Selv om det aldrig siges højt, er de udtalte helte de akademiske fagteologer, der tilbyder det efterspurgte produkt og ofte selv driver institutionen. Det diskrete og implicite budskab er derfor, at for at få virkelig succes skal man blive en akademisk fagteolog som dem, der står foran de studerende. På det underbevidste plan bliver

budskabet ofte, at det at blive præst eller menighedsleder er det næstbedste, fordi det ikke er dem, man viser frem.

I den menighedsbaserede uddannelse er de menighedsledere, der vejleder de studerende i deres menighedssammenhænge, vigtige personer i de studerendes liv og lige så meget værd at efterligne som dem, der underviser i teologi i auditoriet. De, der står i det praktiske arbejde, er også vigtige for undervisningsprogrammet, idet de kommer til sessionerne mandag eftermiddag, hvor de underviser i aspekter af praktisk ledelse, menighedsplantning og tjeneste.

Der er stadig plads til teologisk uddannelse på universitet og teologisk skole. Men der er også plads, måske ligefrem en særlig plads, til teologi udøvet inden for de lokale menigheder. SPTC er begyndt at gøre det inden for én lokal menighed i London og er i øjeblikket engageret i en plan for at gøre undervisningen tilgængelig via internettet, så det bliver muligt for enhver menighed at blive et centrum for teologisk uddannelse og opdagelse. Hvis dette blot skete i ringe grad, kunne det gøre en enorm forskel for menighedens evne til at tale intelligent om sin tro, for at uddanne ledere, der forstår at kombinere teologi og tjeneste, og for en fornyelse af den teologiske arv, som kirken havde i sin begyndelse.

FORFATTEROPLYSNING

Graham Tomlin
St Mellitus College
St Paul's Onslow Square
London
SW7 3NX
England

PRÆSTEROLLER OG PRÆSTEUDDANNELSE I ET POSTKRISTENHEDSSAMFUND

Konsulent, ph.d. cand.theol. Mogens S. Mogensen

Præsteroller i et kristenhedssamfundet

I det traditionelle kristenhedssamfund, hvor næsten alle er kristne, og de allerfleste er medlemmer af folkekirken, og hvor kirken anses som en af samfundets grundpiller, har præsten nogle veldefinerede opgaver. Præsten skal holde gudstjenester, udføre de kirkelige handlinger som dåb, bryllup og begravelse og yde den dertil hørende sjælesorg, og undervise og konfirmerer børnene. Desuden skal præsten varetage en række opgaver på statens vegne blandt andet i forbindelse med fødsel, død og begravelse. Sammenfattende kan man sige, at præsten her tildeles følgende roller:

- Liturg
- Prædikant
- Sjælesørger
- Underviser
- Embedsmand

Størst vægt har der traditionelt været lagt på de to første roller. Det fremgår blandt andet af, at en ansøger til et præsteembede forud for samtalen med menighedsrådet forestår en gudstjeneste, hvor hans eller hendes kompetencer som liturg og prædikant kan vurderes, samtidig med, at menighedsrådet især ud fra prædikenen kan skønne, hvilken kirkelig retning vedkommende tilhører. At det er disse roller, som traditionelt er i centrum, fremgår også af, at arbejdsfordelingen mellem præster oftest gøres op i antallet af gudstjenester, kirkelige handlinger og konfirmandhold.

Præsteroller i et postkristenhedssamfund

I en tid, hvor kristendom og folkekirke som følge af sekulariseringen ikke længere har den samme givne centrale rolle i samfundet, og hvor danskernes åndelige univers præges af mange nye religiøse og åndelige

strømninger, ændres præsternes opgaver og roller også. Præsten skal stadig holde gudstjenester, udføre kirkelige handlinger, og så videre, og præsten kan ikke løbe fra rollerne som liturg, prædikant og så videre. Men hvis folkekirkens præster begrænser sig til disse opgaver og roller, så vil danskerne sandsynligvis blive mere og mere fremmedgjort over for folkekirke og kristendom.

I et traditionelt kristenhedssamfund fungerer kirken udmærket som en "kom-kirke". Folk kommer til kirken for at deltage i gudstjenesten. Folk henvender sig til præsten for at få blive gift, få deres barn døbt, de kommer til præsten for at indskrive deres børn til konfirmation, og de efterladte henvender sig til præsten for at få ham eller hende til at forestå begravelsen af deres døde. Lige som kirken var synlig for alle på bakketoppen i landsbyen og var placeret i centrum af storbyen, så alle kunne orientere sig ud fra kirken, sådan var præsten kristenhedssamfundets vigtigste åndelige autoritetsperson.

I et post-kristenhedssamfund er folkekirken og kristendommen ikke længere alene på det åndelige eller religiøse "marked". I bogen "Religiøs mangfoldighed. En kortlægning af religion og spiritualitet i Århus" har forskere således – ud over folkekirken – identificeret og beskrevet 75 forskellige religioner og spirituelle grupper med adresse i Aarhus.¹ I de nye religiøse og spirituelle sammenhænge er der i dag langt flere "præster" (vejledere, guruer, mestre, imamer osv.), der tilbyder danskerne åndelig undervisning, vejledning og hjælp, end der er præster i folkekirken. Befolkningen i Danmark er i dag påvirket af forskellige religiøse åndsstrømninger, som oversigtsmæssigt kunne opdeles på følgende måde.

- Tradition og folkekirke
- Modernitet og sekularisering

- Globalisering og multireligiøsitet
- Postmodernitet og nyåndelighed²

For at være kirke på en meningsfuld måde i denne virkelighed må folkekirken omstille sig fra at være en "kom-kirke" til at være en "gå-kirke", der går de forskellige grupper og strømninger i møde. Præsten har ikke længere på forhånd en embedsautoritet, som gør, at folk kommer til ham eller hende for at få del i de "ydelser", han eller hun på kirkens vegne og på kirkens præmisser kan levere dem. Præsten må vove sig ud af sin embedsautoritets skal og i den sårbarhed, som det medfører, møde mennesker dér hvor de er i dag og bringe evangeliet i spil. Der ligger ikke nogle nye færdigstøbte roller og venter på præsten, men i det følgende vil jeg pege på nogle af de nye opgaver, som præsten i dag må gå ind i.

- Åndelig vejleder
- Missionær og missional leder
- Teamspiller

ÅNDELIG VEJLEDER

I mødet med danskere præget af tidens åndelige strømninger er det vigtigt for præsten at lære at lytte og stille spørgsmål for at give mennesker mulighed for at sætte ord på, hvordan de oplever tilværelsen. Samtidig må præsten naturligvis være parat til at svare på de spørgsmål, de stiller, også når det er helt andre spørgsmål end dem, de "burde" have stillet. Præsten må som medvandrers så at sige stige ned af prædikestolen og ledsage mennesker et stykke på deres vandring og indgå i en ligeværdig samtale med dem som én, der selv er på vandring og søger svar på livets svære spørgsmål. Samtaler om åndelige spørgsmål og erfaringer og om livs- og troshistorie rører ved noget meget personligt. Det kan føre til klassisk sjælesorg, men i dag efter-

” En relevant læge- eller juristuddannelse skal kvalificere lægen eller juristen til på kompetent vis at løse de opgaver, som i dag stilles til læger og jurister. Det samme må gælde for uddannelsen af præster.

spørges der også en åndelig vejledning, der indebærer en hjælp til indøvelse i kristen religiøs praksis, kristen spiritualitet, hvor bøn og meditation spiller en central rolle.

Missionær og missional leder

I højskolekredse har man sagt, at “man må brænde, for at kunne tænde”. I kirken har vi noget, som vi brænder for, fordi vi oplever det som glædeligt og værdifuldt, og fordi vi tror, det er sandt, nemlig evangeliet om Jesus Kristus. At være kirke er at være i mission, det vil sige at være sendt med evangeliet til alle mennesker. I den mission er det vigtigt, at præsten går foran og vejleder menigheden i, hvordan vi kan tale med vore medmennesker om vor kristne tro på en sådan måde, så evangeliet høres som gode nyheder.

Der er brug for stor respekt og følsomhed, men også for tydelighed i dette møde. Midt i den nuværende religiøse og spirituelle mangfoldighed er der mennesker, som har brug for “en mur at spille bold opad”, og som vil påtage sig opgaven at være apologet for kristendommen, så de kan få et gennemreflekteret svar på de kritiske spørgsmål, de har til kristendommen. De mennesker, som nærmer sig kristendommen og kirken – enten de kommer fra andre religioner eller med en helt sekulariseret eller nyåndelig baggrund – har behov for en indføring i den kristne tro, der tager højde for, at de er voksne mennesker og har en livserfaring og

trostbage med sig.³ Samtidig må præsten sammen med andre i menigheden være med til at skabe fællesskaber for de mennesker, som drages mod den kristne tro.⁴

Teamspiller

At være præst 2011 indebærer i stadig højere grad at indgå i forskellige samarbejdsrelationer. Det drejer sig ikke kun om selv at udføre en række præsteopgaver i en menighed, men – i lyset af den grundlæggende lutherske, men oftest oversete forståelse af det almindelige præstedømme – at bidrage til, at almindelige kristne lægfolk får frimodighed til at udføre deres “præstetjeneste”. Den ordinerede præst må fungere som en slags “hjelpepræst”, der hjælper de ordinære præster til at kunne udføre deres præstetjeneste (Ef 4,1-16). Den ordinerede præst bliver her en slags teamleder for hele “præsteteamet”. En del af dette samarbejde har at gøre med præstens samspil med menighedsrådet. En anden del af dette samarbejde er samspillet mellem præsten og de øvrige medarbejdere.

I de større byer er der i hvert sogn ofte flere præster, som – trods forskelle i teologiske og personlighedsmæssige forskelle – bliver nødt til at kunne samarbejde godt, hvis arbejdet skal lykkes. Også i de mindre byer og ude på landet, hvor der i hvert pastorat ofte kun er én præst, bliver præsterne – og de øvrige medarbejdere og menighedsrådene – fremover nødt til i langt højere grad at

samarbejde på tværs af sognegrænser. I og med at præsten kommer til at skulle spænde over flere roller, og der sker en større og større differentiering i befolkningen med dertilhørende differentiering af behovene, bliver præster nødt til at arbejde sammen for at komplementere hinanden og for at kunne få overskud til udvikle og anvende særlige specialkompetencer.

Præsteuddannelse

Præsteuddannelsen er en professionsuddannelse, som i et uddannelsesperspektiv kan sammenlignes med uddannelsen til læge eller jurist. En relevant læge- eller juristuddannelse skal kvalificere lægen eller juristen til på kompetent vis at løse de opgaver, som i dag stilles til læger og jurister. Det samme må gælde for uddannelsen af præster.

I dag består præsteuddannelsen af tre elementer:

- En universitær cand. theol. uddannels
- En pastoralseminarieuddannelse
- En obligatorisk og en løbende efteruddannelse

Jeg skal ikke her forholde mig til, hvordan præsteuddannelsen formelt skal bygges op, men vil udelukkende fokusere på, hvilke elementer, jeg mener, uddannelsen – i lyset af ovenstående overvejelser om gamle og nye roller for præster – alt i alt bør indeholde.

Teori og praksis

Hvis præsters rolle udelukkende var at forske i skrifterne og holde akademiske foredrag, ville der (måske) ikke være behov for andet end en traditionel undervisning i de klassiske teologiske discipliner. Men hvis præster skal løse de opgaver, som de stilles over for i kirken i 2010, må der etableres

et mere frugtbart samspil mellem teori og praksis i præsteuddannelsen. Det handler ikke kun om praktikforløb, men også om inddragelse af praksis-perspektiver i alle de traditionelle teologiske discipliner. Det sidste behøver ikke sænke det akademiske niveau, da man sagtens kan arbejde akademisk forsvarligt med praksis.

Teologi og missiologi

Præsteuddannelsen er en teologisk uddannelse, og det skal der ikke ændres ved. Det er ikke sikkert, at der er behov for radikale ændringer i den klassiske fagrække i den teologiske uddannelse, men der er brug for en missional synsvinkel på GT, NT, kirkehistorie og så videre. Lige som en medicinstuderende ikke kun begrænser sine studier til en undersøgelse af, hvordan menneskets anatomi er, og hvordan sygdomme indvirker på denne anatomi, men også arbejder med, hvordan sygdomme kan håndteres på en fornuftig måde på sygehuset og i klinikker, på samme måde må præster også under deres uddannelse forberedes på, hvordan den viden, som de indhenter i studiet af GT, NT, systematik og så videre, kan bruges i kirkens arbejde. For lægeuddannelsen er det overordnede mål – i overensstemmelse med hele sundhedsvæsenets mål – at forberede de vordende læger på at fremme menneskers sundhed gennem forebyggelse og helbredelse. Også præsteuddannelsen må – set fra et folkekirkeligt perspektiv – tage sit udgangspunkt i og være formet af et overordnet mål, nemlig folkekirkens mål at bidrage til gennem alle dens mange aktiviteter “at forkynde Kristus som hele verdens frelser.”⁵

Liturgi og spiritualitet

For at præster skal kunne gøre fyldest i folkekirken, må præsteuddannelsen lægges til rette således, at de vordende præster

bliver indført i kirkens liturgiske og spirituelle tradition. Det er ikke nok at få viden om denne tradition, men der er behov for en personlig "formation" eller udvikling, der gør, at præsterne kan tjene menigheden som liturgiske ledere ved gudstjenester og andre kirkelige handlinger. Og således, at de kan fungere som åndelige vejledere, der kan hjælpe mennesker på deres åndelige vandring, blandt andet ved at videreformidle kirkens spirituelle discipliner og praksisser, som de selv har tilegnet sig. For vordende præster, der senere selv skal øve sjælesorg, give åndelig vejledning og indføre mennesker i den kristne tro, vil det være væsentligt, at der også i uddannelsesforløbet gives dem mulighed for selv gennem personlige samtale at lære fra erfarne sjælesørgere og åndelige vejledere.

Kommunikation og ledelse

En meget stor del af en præsts arbejde har med kommunikation og pædagogik at gøre. Det gælder ikke kun prædiken, konfirmand- og minikonfirmandundervisning, foredrag og artikler i menighedsblade med videre, men også samtaler i forbindelse med kirkelige handlinger samt sjælesorgsamtaler med mennesker i krise. Evnen til at lytte og forstå, og til at udtrykke sig forståeligt – både mundtligt og skriftligt – er her af afgørende betydning. Derfor må præsteuddannelsen være med til at udvikle præstens kommunikationskompetencer og herunder også præstens evne til at kommunikere i en sjælesørgersk situation.

NOTER

- 1 Marianne C. Qvortrup (red.), *Religiøs mangfoldighed. En kortlægning af religion og spiritualitet i Århus* (Århus: Systime Academic), s. 7.
- 2 For en udførlig gennemgang af disse religiøse åndsstrømninger, se Mogens S. Mogensén, *Kristendom, sekularisering, multireligiøsitet og nyåndelighed. En oversigt over religiøse åndsstrømninger i Danmark i starten af det*

Det ville være fristende at videreudvikle præstens sjælesørgersrolle i retning af det terapeutiske, men efter min mening skal præsteuddannelsen ikke være en terapeutuddannelse. Tværtimod skal uddannelsen hjælpe præsten til at kunne skelne mellem på den ene side sjælesorg og åndelig vejledning og på den anden side terapi og psykolog- og psykiaterbehandling. Præsten skal uddannes til at kunne gå foran og motivere andre i menigheden til at følge efter i det almindelige sjælesørgerske arbejde, men ikke til at være psykoterapeut.

Dermed nærmer vi os behovet for, at der i præsters uddannelse også indgår vigtige elementer om ledelse og samarbejde. Uden at gå ind i debatten, om hvordan den formelle ledelsesstruktur skal være i folkekirken menigheder og provstier, er det vigtigt at holde fast ved, at præster må uddannes til på en konstruktiv måde at udøve ledelse i forskellige sammenhænge.

Præsteuddannelse er kirkens ansvar

Selvom en stor del af præsteuddannelsen i dag foregår på universiteterne, nytter det ikke noget, at kirken i det store og hele overlader ansvaret for præsteuddannelsen til universiteterne. Det er kirkens ansvar at vurdere, hvad der skal være præsternes opgaver og roller i dag, og derudfra at afgøre, hvilke elementer der skal indgå i præsteuddannelsen, og hvilke af disse elementer de teologiske fakulteter kan levere, og hvilke elementer der må hentes andetsteds.

21. århundrede" 2009. Tilgængelig på http://www.tro tiden.dk/images/religionsmoede/bog/religion_i_danmark.pdf

- 3 Se det nye materiale udgivet af Folkekirke og Religionsmøde og Teologisk Pædagogisk Center, "Tro i mødet – indføring i kristentro i et religiøst mangfoldigt samfund", redigeret af Kåre Schelde Christensen, Jette Dahl og

Mogens S. Mogensen (Unitas Forlag 2010) og “Kristen Spiritualitet”, redigeret af Jette Dahl og Kåre Schelde Christensen (Unitas Forlag 2010) og “Kristus-vejen”, redigeret af Mogens S. Mogensen og Kåre Schelde Christensen (Unitas Forlag 2010).

- 4 Dette afsnit bygger blandt andet på Jette Dahl og Mogens S. Mogensen, “På hellig grund – Mødet med mennesker med en anden tros-

bagage”. I Kåre Schelde Christensen, Jette Dahl og Mogens S. Mogensen, “Tro i mødet – indføring i kristentro i et religiøst mangfoldigt samfund” (Unitas Forlag 2010), s. 23-33.

- 5 “Betænkning 1477. Opgaver i sogn, provsti og stift. Betænkning fra Arbejdsgruppen om ændring af den kirkelige struktur. Sammenfatning”, udgivet af Kirkeministeriet, juli 2006, s. 7.

MISSIONAL TEOLOGISK UDDANNELSE

Det lutherske og det akademiske

Professor Asger Chr. Højlund

Jeg er blevet bedt om at komme med “en kort men kritisk respons” til de overvejelser omkring missional teologisk uddannelse, som dette nummer af DTTK rummer. Og nærmere er jeg blevet spurgt om, hvordan al denne “snak om missional uddannelse” forholder sig til den uddannelse, vi som de første lærere på Menighedsfakultetet (MF) så for os, da det hele begyndte – om der er ting, man står i fare for at glemme i de nutidige overvejelser.

Det missionale

Lad mig begynde med en indrømmelse: Jeg har ikke altid været lige begejstret for al den snak om, at det missionale skulle ind og være fortegnet for alt, hvad vi foretog os på MF. Jeg ved godt, at det er noget nær selvmord at indrømme den slags i dag, men sådan er det.

Ikke at mission og evangelisation er mig fremmed. En stor del af mine åndelige rødder har jeg i KFS (Kristeligt Forbund for Studerende). Og noget mere missionalt

var der (i hvert fald i vore egne øjne) ikke i slut-60'ere og 70'ere, hvor jeg slog mine folder dér. Vi skulle ikke alene dyrke troen i kirken eller i missionshuset, men på studiestedet. Det var inden for denne kontekst, MF fra begyndelsen voksede frem. KFS og MF var – i hvert fald for os studerende, og det vil sige for dem, der senere blev de første lærere – to sider af samme sag. Det, vi snakkede om og diskuterede på MF, havde umiddelbar relevans for det, vi diskuterede i en bibelkreds, ved bogbordet på studiestedet eller i forbindelse med talen i Stakladen og vice versa (hvilket nok også var medvirkende til, at KFS blev rigeligt præget af teologiske studenter). Den sammenhæng, vi alt for tit savnede ved Det Teologiske Fakultet, fik vi på MF. Det var selve meningen med dobbeltnavnet: Menigheds-fakultet.

Og alligevel har jeg stået skeptisk over for at gøre ordet missional til det altdominerende fortegn for uddannelsen. Skal jeg finde en forklaring, som ser lidt pænere ud end menneskelig konservatisme, alder og

så videre, tror jeg, at den ligger i frygten for, at pragmatismen skulle tage over og bestemme indholdet. At relevansen skulle blive det afgørende kriterium for, hvad det var, vi skulle beskæftige os med i teologien og praktisere i kirken (sådan som vi så det for vore øjne i den liberalteologi, MF fra sin fødsel ønskede at gøre op med). Det, der havde tændt mig ved teologien lige siden min egen studietid, var jo dette, at jeg her stod over for en virkelighed, som var større end mig og min lille (også kirkelige) virkelighed. Fordi det var Guds virkelighed, i al dens anderledeshed. Det var det, der trak. Var der noget her, der blev stort og vigtigt, skulle relevansen nok komme – jævnfør det gode retoriske råd: Grib sagen, så kommer ordene. Jeg er udmærket klar over, at der er meget dialektisk teologi i dette; men jo da også en hel del luthersk teologi: Ordets lys og den stadige indsigt i og antændelse af det som det afgørende for alt, hvad tro og kirke hedder.

Jeg må så alligevel konstatere, at mine reaktioner har ændret sig, ja, at jeg ligefrem er blevet helt glad for det missionale fokus – selv om den konkrete udmøntning af det i studieordning og så videre sikkert stadig kan give anledning til diskussion og uenighed.

Det hænger for det første sammen med, at det et langt stykke vej står i forlængelse af det, vi i sin tid tænkte med MF. Tro og teologi måtte ikke adskilles, sådan som det i vore øjne let skete for dem, som havde deres tro og fromhedsliv ét sted og deres teologi et helt andet. Både for troens og for teologiens skyld var det vigtigt med sammenhængen. Denne sammenhæng var ved MF's begyndelse måske mere åndelig end praktisk. Men den havde dog også sine praktiske sider. Meget af dette foregik i KFS eller i KFUM' børneklub i Rosenhøj eller andre steder. Det blev overladt til den enkelte,

men var helt klart en del af klangbunden for diskussioner og drøftelser på MF. Og på MF fik vi så træningen i at prædike ved informationsmøder i kirker og missionshuse. I dag går tendensen nogle steder i retning af at sætte sammenhængen mere i system, se ikke mindst Graham Tomlins og Mona Dysjelds bidrag til dette nummer. Et tiltag i samme retning, dog knapt så radikalt, har vi i Aarhus Valgmenighedens tilbud til teologer, som går under betegnelsen "KUR-SEN". Og jeg vil da komme med mine kommentarer til det om lidt. Men grundlæggende er der noget helt rigtigt i betoningen af denne sammenhæng. Teologi handler ikke om viden i isoleret forstand, men om dannelse, om formningen til en tjeneste. Selv om denne formning for alvor virkeliggøres, når man en dag står med ansvaret, må den være i gang inden.

For det andet hænger mit ja til det missionale sammen med det nye, som talen om det missionale rummer, nemlig fokuset på menigheden (jf. Darrell L. Gunders og ikke mindst Morten Hørning Jensens bidrag). Dette at missionen ikke bare er en funktion af menigheden, et fokusområde blandt andre, men at det er menigheden selv, der er Guds mission, og at det derfor er dette at sætte den i stand til at være det, der er præstens vigtigste opgave og det, der derfor skal være ledetråden igennem hele uddannelsen. Det er et til dels nyt fokus i forhold til det, vi så for os ved MF's begyndelse i 70'erne, hvor vi stadig var præget af en missionsforståelse, som satte præsten i centrum – sådan som den folkekirkelige ramme jo også lægger op til. Og skam få den, der tænker ringe om de muligheder, det giver for mission, gennem husbesøg, sjælesorg, begravelsessamtaler, konfirmandundervisning og så videre. En foragt for det kan alt for let føre til det modsatte af det tilsigtede, nemlig til indkapsling og menig-

hedsmæssig navlebeskuelse. Men når det er sagt, tror jeg, der her er noget at lære af den missionale tankegang: At den, der skal udfylde en tjeneste i kirken, fra begyndelsen tænker menigheden med, lærer at se på sig selv som discipel blandt andre disciple og ser på menighedens liv og konkrete tjeneste som målet for alt det, man er sat til, og ikke bare som et sekundært afkast i forhold til det egentlige, nemlig gudstjenesten. Og at det er noget, der ikke bare kommer af sig selv, men for det første kræver en grundlæggende ommøblering i den selvforståelse, præsterollen traditionelt lægger op til, og for det andet kræver konkret erfaring.

Jeg kunne også nævne flere ting, der ligger bag, at jeg efterhånden har fået et mere positivt syn på den stærke fremhævelse af det missionale. For eksempel at den overordnede ramme, både kirkens og teologiens virksomhed dermed bliver sat ind i, nemlig *Guds mission* (jf. *missio Dei*), og den betydning det får for vores forståelse af både os selv og af Gud. Men lad mig nu gå over til det, som var min hovedopgave, nemlig at komme med en kritisk respons til noget af det, dette nummer af DTTK rummer.

Kritisk respons

Lad mig først sige, at jeg ikke har haft lejlighed til at læse alle bidragene. Og det bliver også kun nogle af de bidrag, har jeg haft lejlighed til at læse, jeg kommer til at forholde mig til, nemlig de bidrag, som jeg oplever som den største udfordring til vores egen uddannelse og teologiforståelse, og det vil først og fremmest sige Grahams Tomlins og til dels Mona Dysjelds bidrag (Mogens Mogensens bidrag forholder sig også til forandringerne og udfordringerne i vores hjemlige situation. Men da de udmærkede iagttagelser og forslag til ændringer, det rummer, vel ikke mindst har den almindelige uddannelse af præster ved vores uni-

versiteter som målgruppe, oplever jeg dem som knapt så udfordrende for MF's uddannelse og teologiforståelse).

Når jeg oplever Tomlins bidrag som det mest udfordrende, er det sikkert, fordi det er fra den kant, presset fra "vore egne" kommer: Vi skal ikke indrette os efter den teologiforståelse, der har præget universiteterne. Nu har vi endelig fået mulighed for at lave tingene, som vi syntes, de skulle være. Og så bliver vi alligevel hængende fast i ting, som er irrelevante for det arbejde, vi engang skal ud at lave. Hvad skal vi med al den filosofi? Og med beskæftigelsen med teologer og teologiske positioner, som virkelig ikke har noget at bidrage med til den forkyndelse og vejledning, man senere kommer til at stå med? Eller hvad skal vi med de ørkesløse historiske og detaileksegetiske diskussioner? Hvorfor bruge så meget krudt på at skrive små akademiske afhandlinger, med krav om nøgternhed, objektivitet og åbne drøftelser med andre synspunkter og så videre? Man kan måske overbevises om, at vi ikke kan blive helt fri for det, fordi vi (endnu) skal videre på universitetet. Men i grunden er det fremmedelementer i forhold til det, som teologiuddannelsen egentlig handler om, nemlig en oplæring i fodsporene af Jesu undervisning af sine disciple, med fokus på konkret vejledning og anskuelisesundervisning, erfaringer, refleksion i samtale med en der går foran og bøn.

Det er, så vidt jeg kan se, et langt stykke vej sådan, Tomlin tænker. Jævnfør hans billede af den urkirkelige og oldkirkelige uddannelse af kirkens ledere i menigheder og i relation til konkrete kirker; fortsættelsen af dette i middelalderens universiteter med deres kirkelige rødder; og den store ændring i forhold til dette med oplysningstidens løsrivelse af universiteterne fra den kirkelige ramme. Jævnfør også hans kritik af de kirkelige præsteuddannelsessteders forsøg på

” Origines’ kateketskole i Alexandria var da vist lidt af et refleksionscenter. For at ruste sig bedst muligt til sin opgave som lærer havde Origines selv gået i skole hos datidens førende filosof, stifteren af den nyplatoniske skole, Porfyrius. Origines ville tydeligvis med sin undervisning tage livtag med samtidens intellektuelle udfordringer.

at imødegå denne udfordring ved at skabe en slags “mellemstation mellem den lokale menighed og de sekulære universiteter” (problemet med det er så ifølge Tomlin ikke så meget det teologiske kompromis som dette, at teologien fortsat er adskilt fra det konkrete menighedsliv).

Tomlin siger et par steder, at han bestemt ikke er ude på at ville afskaffe teologien ved universiteter og kirkelige præsteuddannelsessteder. Men det er tydeligt, at han ikke har meget tro på den, når det drejer sig om *kirkens* behov. Her er det den nye uddannelse, han selv står for, eller noget i den stil, der skal til. Og han vil så også mene, at det er den, der ikke bare giver den bedste praksis, men også den bedste refleksion – og den bedste ramme for, at refleksionen ikke standser med aflagt eksamen, men fortsætter hele livet.

Det er jo udfordrende tale for den, der repræsenterer den kirkelige mellemløsning! Og jeg er bestemt ikke ude på at afvise dette. Det lyder som et godt tiltag, der uden tvivl vil få gode frugter, jævnfør også bidraget fra Brasilien. Jeg tror til og med, at Tomlin kan have ret i, at det ikke bare betyder en praktisk gennemsyning af teorien, men også modsat en teoretisk gennemsyning af praktikken, og at den teologiske refleksion dermed kommer til at brede sig

ud til andre i menigheden end dem, der har fået en teologisk uddannelse.

Men jeg tror alligevel ikke på dette som hovedmodellen. Jeg mener heller ikke, at Tomlin har ret i, at det var hovedmodellen i oldkirken og middelalderen. Origines’ kateketskole i Alexandria var da vist lidt af et refleksionscenter. For at ruste sig bedst muligt til sin opgave som lærer havde Origines selv gået i skole hos datidens førende filosof, stifteren af den nyplatoniske skole, Porfyrius. Origines ville tydeligvis med sin undervisning tage livtag med samtidens intellektuelle udfordringer. Og det var da så som så med den store praksisnærhed ved middelalderens universiteter eller reformationens ditto, for den sags skyld. Når jeg ikke tror på det, er det for det første, fordi

Kirken har brug for den teologiske oplæring og besindelse

Tomlin forsikrer os om, at den model, han beskriver, bestemt ikke vil give mindre refleksion eller mere overfladisk teologi. Men jeg må indrømme, at jeg ikke tror på det. To til fire dage om ugen i et par år giver ikke det samme som fem til seks dage om ugen i seks til syv år – uanset hvor meget en praksisnærhed er i stand til at speede refleksionsprocessen op. Ting tager tid. Det gør det for læger. Dem sender man ikke bare ud på

operationsstuen efter nogle års mesterlære; man sætter dem først til at læse bøger. Og det samme gør man med jurister og ingeniører. Det har man også brug for, når man skal være med til at lede menigheder.¹

Man kan diskutere, hvor mange i en kirke, der skal satse på en lang teologisk uddannelse. Og at man kan klare sig langt uden, viser jo de nye kirker – selv om man her ikke skal overse, at det drejer sig om samfund, hvor uddannelsesniveaueet generelt ikke er så højt. Men nogle skal. Ifølge Alistér McGrath var det i høj grad den fremvoksende teologiske refleksion, der var en af grundene til, at oldkirken ikke gik i opløsning, da de mange forskelligartede tolkninger af den kristne tro for alvor meldte sig på banen.²

Når Tomlin kan hævde, at den uddannelse, han repræsenterer, giver en lige så god ballast som den traditionelle ved præsteseminarerne eller universiteterne, skal man gøre sig klart, at den teologiske uddannelse i den anglikanske kirke ofte består af nogle års overbygning på en anden akademisk uddannelse. Her har de lutherske kirker haft en helt anden tradition for grundige teologiske uddannelser. Men det er så igen måske ikke det helt store argument i forhold til i hvert fald nogle af dette tidsskrift læsere. For er det ikke netop den lutherske kirkes præstecentreret, vi skal bort fra?

Men her skal man passe på, at man ikke smider barnet ud med badevandet. Den store vægtlægning på uddannelsen i en luthersk sammenhæng afspejler troen på Ordets betydning for kirken. Kirkens legeme består bestemt af andre organer end øret (selv om nogle udgaver af luthersk kirkeforståelse kan give et andet indtryk). Kirken er et folk med en konkret tjeneste i verden, hvad Luther heldigvis understreger så stærkt som nogen, og hvad vi i dag har

al mulig grund til at genopdage. Men dette folk har brug for stadig ny næring. Ikke bare undervisning eller disciplinering, hvor håndbøger og lignende kan være gode (selv om det i høj grad også hører med), men noget der har med et stadig fornyet møde med Gud i hans anderledeshed at gøre. Ellers bliver kirken alt for let sig selv nok. Og så truer selvforherligelse og triumfalisme med at tage over, og kirken mister sin tjeneste i verden. Det er blandt andet det, det gør det stadige arbejde med Ordet så vigtigt. Og som gør det nødvendigt, at der er nogle, der har brugt og fortsat bruger tid og arbejde på det ord – i hele sin fylde, også i form af en lytten til, hvad andre, der har arbejdet med det, har fundet. Det kan sagtens være, at den tjeneste er blevet fremhævet på en uholdbar måde i luthersk sammenhæng, og at vi har brug for at få øje på et helt spekter af tjenester og gaver. Men den tjeneste må ikke desto mindre ligge i bunden af alt andet, hvis det ellers er Kristi legeme, vi ønsker at være. Det er ikke bare et luthersk, men et økumenisk anliggende. Der er altså en intern, teologisk (eller om man vil: åndelig) begrundelse for den grundige uddannelse. Men der er også

En ekstern, pragmatisk begrundelse

Vi lever i en tid, hvor der lægges megen vægt på uddannelse. Folk går længere i skole, og flere tager længerevarende uddannelser. Skulle kirken bevæge sig den modsatte vej og skille sig ud ved at lægge mindre vægt på uddannelse af dem, man kalder til præster og ledere? Det virker ikke særligt missionært! Selv om man ikke skal være bange for at være anderledes, og jeg har stor sympati for talen om kirken som en modkultur, er det ikke sikkert, at det lige skal være på det punkt, den skal være det. I kirken skal vi lære at stole på Ånden. Og den har det med at virke igennem menneskelig svaghed "for

at ingen skal have noget at være stolt af over for Gud" (1 Kor 1,27-29). Men det er rigtignok et stort spørgsmål, om det betyder, at det er lige meget med uddannelse og læsning. Den samme Paulus, som taler om Guds gerning gennem menneskelig svaghed, beder Timotheus om at sende ham flere bøger, hvoraf nogle sikkert har været af samtidens filosoffer (2 Tim 4,13).³ Selv om en præst eller enhver anden, der har del i Ordets tjeneste, skal hente sin frimodighed et andet sted end i sin uddannelse, er der ingen grund til at give ham eller hende et forhåndshandicap i forhold til store dele af menigheden på det plan.

Dette kunne så igen føre til nogle overvejelse omkring uddannelsens nødvendighed, når det drejer sig om at være på omgangshøjde med samfundet. For det er jo ikke bare med henblik på menighedens opbyggelse og åndelige næring, at man skal have en uddannelse – selv om det er det grundlæggende. Det er også med henblik på at kunne forstå det samfund, man både selv skal kommunikere ind i, og som man skal inspirere andre til at kommunikere med og leve i. Det er derfor, at det ikke er alt det, der foregår ved universitetets teologiske fakulteter (med deres betoning af den nære forbindelse til det offentlige og almene), der er ørkesløst – ja, at de på det punkt kan være hestehoveder foran os, selv om det ikke altid bliver brugt sådan, som vi kunne tænke os det.

Men dette skulle jo være en kort respons, så jeg iler videre til det sidste, jeg har tænkt mig at trække frem som begrundelse for, at jeg ikke tror på, at Tomlins model kan stå alene eller være hovedmodellen, men at der i høj grad også er brug for den type uddannelse, som MF repræsenterer, med vægtlægningen på den skoling og tankemæssige fordybelse, som karakteriserer akademisk arbejde, nemlig

Teologiens kritiske funktion i forhold til kirken

Vi plejer at tale om, at teologien er der for kirkens skyld. Og det er også for mig den helt grundlæggende ramme for det arbejde, vi gør. Men det arbejde for kirkens skyld består altså ikke bare i at være der for kirken, være med til at udvikle nogle af de redskaber, den har brug for og så videre, men også i at kunne kritisere den. Kirken står i en konstant fare for at lade sig styre af andre ting end det, den er vokset ud af, og som til stadighed er dens bærende virkelighed, nemlig Kristus selv, sådan som vi lærer ham at kende gennem de bibelske skrifter – det være sig kirkens position i samfundet, dens fromhedsskikke (eller enkelte grupperingers fromhedsskikke), hierarki og så videre. Den har derfor et stort behov for den kritiske besindelse på, hvad der er dens væsen og udgangspunkt. Og det kræver en vis form for distance.

Vi har her at gøre med en delikat balance. Vi vil mene, at distancen er blevet alt for stor på universiteterne. Man er trådt uden for kirkens rum. Dermed står man i fare for, at det, de leverer, ikke bare bliver til den nødvendige kritik, men til fremmed erobring. Sammen med distancen må der derfor være en enhed.

De vil på deres side mene, at MF's konstruktion gør enhver distance umulig. Og det er måske en kritik, vi ikke skal ryste alt for hurtigt af os. Selv om vi med god ret vil fastholde, at nærheden ikke er en hindring for den kritiske refleksion, men i høj grad også kan være en forudsætning for den, er det vigtigt at være opmærksom på distancen. Det er blandt andet det, den forpligtelse på det akademiske, som betegnelsen "fakultet" signalerer, tjener til. Og her er det så, jeg spørger, om ikke teologien har brug for en større distance end den, Tomlins model giver plads til, hvis den skal blive andet og

mere end bekræftelse og praksisforfinelse.

Igen: Ikke at vi ikke også har brug for denne type teologisk uddannelse – det har vi i høj grad, så sandt det teologiske studium også handler om dannelse. Men der er også brug for noget andet. Gerne i en model som den, vi finder her i Aarhus, hvor en menighed tager sig af det, som den er god til, mens akademiet tager sig af det, det er godt til, uden at det på nogen måde skal forstås som vandtætte skel: Den akademiske uddannelse må også have den åndelige dan-

nelse som en del af sit fokus.

I Morten Hørning Jensens indlæg, som jeg først har haft lejlighed til at læse ved afslutningen af arbejdet med denne respons, finder jeg et fornemt nedslag af den dobbelthed af akademi og kirke, som navnet Menighedsfakultet fra begyndelsen har signaleret – sammen med en radikalitet i analysen af nutidens situation og hvad den må medføre, som jeg tror, vi har meget at lære af.

NOTER

- 1 Uden at hovre eller pege fingre, må det manglende gennemslag, den teologiske uddannelse SALT fik i noget af sit eget bagland, nemlig i valgmenigheder med tilknytning til Dansk Oase, vel herhjemme være et slående eksempel på sandheden i dette. Man ville have fuldt uddannede cand.theol.'er som præster.
- 2 Alister McGrath, *Heresy: A History of Defending the Truth* (London: SPCK, 2009), s. 24-32.
- 3 Man kunne også argumentere med, at den kristne kirke voksede ud af en kultur, hvor kendskabet til og studiet af Skriften spillede en enorm rolle – noget Jesus tydeligvis ikke bare afviser for sin kirkes vedkommende, jf. hans tale om skriftkloge blandt hans egne udsendinge (Matt 13,52; 23,34). Men så er vi vist ved at bevæge os væk fra den pragmatiske begrundelse!

FORFATTEROPLYSNING

Asger Chr. Højlund
Menighedsfakultetet
Katrinebjergvej 75
8200 Aarhus N
ach@teologi.dk
+45 86 16 66 66 + 14

I SKOLE FOR ALVOR

- et rejsebrev fra de varme lande

Christoffer H. Højlund og Kristian Kappel

Det første, der rammer os, da vi stiger ud af taxien som har kørt os fra lufthavnen til Pasadena, er varmen. 40 grader og fuld sol. Væsentligt mere end i det Danmark, vi netop har forladt, og væsentlig mere end vi læsesalsblege teologistuderende nogensinde har været ude for. Det sydlige Californien har ry for sit klima og særligt i Pasadena, som ligger tæt op ad ørknen, er der skruet ekstra højt op for de tørre varmegrader. Men det er ikke varmen eller solens lys, vi er kommet for, selvom vores blege danske hud sikkert har rigtig godt af det. Det er heller ikke den tørre ørkenluft. At vi, fire teologistuderende, én hustru og to børn, nu står i to uoverskueligt tomme og lidt smadrede lejligheder i Pasadena, skyldes en længsel efter at se akademiets teologi møde den levede virkelighed. Fuller Theological Seminary i udkanten af Los Angeles har ry for at være det måske førende sted inden for forskning i praktisk teologi og kirketænkning. Det er efter sigende stedet, hvor de forsøger at have fingeren på pulsen med,

hvad der sker i mødet mellem akademiets teologi og den virkelige verden. Det er derfor, vi har opgivet vores gode møblerede og tempererede lejligheder i Danmark. Og så selvfølgelig for eventyret, drømmen om roadtrip i Californien og for at møde en helt anden kultur og kirketradition. Mere om det senere. Lad os nu forlade vores amerikanske lejligheder og se, hvordan det er at komme som garvet studerende fra de danske skolegange og møde den amerikanske undervisningskultur.

Bag os har vi fem års teologiske studier, dels på Menighedsfakultetets bacheloruddannelse, dels på Det Teologiske Fakultet på Aarhus Universitet. Uddannelser vi langthent ad vejen er glade for. Alligevel er det i løbet af studietiden gået op for os, at der er ting, den tysk akademiske tradition ikke har lært os. Kompetencer vi kommer til at mangle i en fremtidig stilling som præst og/eller leder i kirken. I særlig grad tænker vi på helt konkrete koblingsled og værktøjer til at binde akademiet og virkeligheden

sammen og til at omsætte teori til praksis. Allerede i introduktionsugen får vi bekræftet rygterne om, at Fuller lægger vægt på teologiens praktiske side. Af de mange af skolens lektorer, vi møder den første uge, har ganske få taget den lige vej fra den ene side af katederet til den anden. I stedet har de fleste en række år "i virkeligheden" som en del af vejen til et professorat, og det kan mærkes. De har selv erfaret, hvordan mødet mellem teologi og virkelighed opleves. En af de første aftner sidder vi til bords med professor emeritus Dudley Woodberry. Han viser en levende interesse i os og i Danmark generelt – et land han i øvrigt selv har besøgt for en menneskealder siden. Bagefter bliver vi enige om, at han da er en medlevende og sympatisk ældre herre. Først senere går det op for os, at han anses for en af de førende kristne islamforskere, har arbejdet blandt muslimer i 35 forskellige lande og har fungeret som rådgiver i spørgsmål om islam for præsident Jimmy Carter.

Efterårets kvarter (det halve semester, som et år op Fuller rummer fire af), indledes med en uges fest. Sådan kan man vist bedst beskrive introugen. Dagene går med information og praktiske ting, men hvad der i langt højere grad præger ugen er musik, mad, samtaler og bøn. Kort sagt: Fest! Som studerende og familiemedlemmer går vi fra fest til fest, møder nye mennesker og bygger relationer. "I er trådt ind i en ny familie" lyder det flere gange fra officiel side, og efterhånden tror vi på det. Så mens de i Danmark snakker om statsborgskabsprøver og pointsystemer, sidder vi til bords med folk fra Burma, Kina og Korea og lærer om livet som kristen fra flere perspektiver. Fra at have tæt på nul venner af anden race end kaukasisk hvid, spiser, bor og studerer vi nu med folk fra hele verden. Det sætter uægteligt tingene lidt i perspektiv.

Og så endelig, godt fyldt op af fælles-

skab, med en lejlighed der begynder at få møbler og med blod på tanden efter at komme i gang, begynder den første undervisningsuge. Allerede hjemmefra er vi klar over, at det nok ikke bliver ren afslapning. Godt nok erstatter vi et fem måneders semester herhjemme med et tre måneders kvarter på Fuller, men til gengæld er der tryk på, har vi hørt. Det viser sig at være sandt. Alt i alt bliver det for hver af os til 4000 siders læsning, 11 bograpporter, 65 siders skriftlig aflevering, 18 blogindlæg plus 9 ugentlige undervisningstimer i ti uger. Alt sammen influerer det på vores karakterer – og så foregår det selvsagt på engelsk.

Det lyder intenst, og det er det også. Ret hurtigt lærer vi den nødvendige kunst at gå efter overblik i stedet for detaljer. Vi lærer at læse en bog på meget kort tid og at skrive bograpporten endnu hurtigere, og vi lærer, at en opgave faktisk kan blive god selvom der skal skrives ti sider om dagen. Måske går det af og til ud over kvaliteten, men faktisk er vores oplevelse, at tingene ofte bliver skarpere og en forfatters intentioner mere klare når man bliver tvunget til at danne sig et hurtigt overblik.

Den primære fordel ved en så intens arbejdsbyrde er, at vi i elleve uger lever i de emner, vi arbejder med, i en sådan grad, at vi ikke kan undgå at blive formet og farvet undervejs. Vi ånder missional kirke og kristendom, og når der ikke er andre nationaliteter i nærheden, slår vi over i dansk og prøver det hele af på kirkesituationen i Danmark.

I det hele taget er Danmark og vores hjemlige kontekst med hele vejen. Eller det vil sige alle de studerendes kontekst er i fokus, hvilket kun bidrager yderligere til intensiteten og formningen. Et overordnet teologisk emne er aldrig færdigbehandlet før det har taget livtag med virkeligheden. Hvordan ser Guds mission ud for Ruth,

som har brugt de sidste seks år som missionær i Afghanistan? Hvad betyder det, at Gud er kærlighed for Ayman fra Egypten, som skriver en ph.d.-afhandling om mødet mellem kristne og muslimer? Hvad vil det sige at være en del af Guds kirke for Poul, Peter, Kristian og Christoffer i den danske folkekirke?

Oftentimes bliver der i undervisningen tænkt kreativt for at få de enkelte studerendes kontekst med. En time i faget Missional Church and Leadership ved professor Mark Lau Branson gik således med, at vi alle gik rundt i lokalet til lyden af U2 og skrev forskellige ting og begivenheder, som havde formet samfundet fra 1900 til nu, op på store stykker papir på væggen. Ting som Berlinmuren, internet porno, Watergate, forstæder, facebook og meget andet kommer op. I den efterfølgende samtale forsøger vi at komme med bud på, hvordan de enkelte ting har haft indflydelse på mennesker. Pointen med hele øvelsen: At forstå,

hvordan vi alle sidder med en række ting i baghovedet, som former vores syn på verden og os selv, lang tid før vi sætter os på en kirkebænk eller holder en prædiken. I virkeligheden en ret enkel pointe som kunne forklares på fem minutter, men ved at bruge to timer på det og mærke, hvordan vi selv er berørt af det, brænder det sig fast. Det går fra at være information til at blive formation.

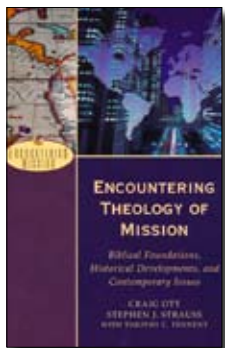
Det lyder måske meget flyvsk og "uakademisk", men det betyder ikke, som man måske kunne frygte, at vi ikke får tilført viden. Tværtimod. De ugentligt indleverede bograpporter sikrer, at vi har læst pensum og derfor er up to date med den nødvendige teori. Samtidig sørgede Branson for, at vi allerede hjemmefra havde taget hul på vores egen refleksion ved at sætte os til at diskutere bøgerne på sin blog. Ved at læse vore indlæg havde Branson også en fornemmelse af hvilke emner, der interesserede os eller burde interessere os.

I faget Church Planting presser vores underviser, Ryan Bolger, konstant vores evne til at forestille os, hvordan kirke kan se ud. Han forsker selv i hvilken betydning det har for kirken, at den yngre generations naturlige kommunikation og relationer har fået en ekstra dimension i form af Facebook, Youtube og så videre. Hvordan er vi kirke i en kultur som i stigende grad lever online? Hvis vi som kirke ikke indlader os på dette område, accepterer vi stiltiende, at cyberspace bliver et sekulært område uden Gud.

Lad os tage tilbage til vores tomme lejlighed igen, som efterhånden er blevet fyldt med ting fra naboer, genbrug og 99 cents only store. To uger efter vores ankomst hopper vi, takket være amerikansk hjælpsomhed, i vores ny erhvervede biler og kører mod San Francisco. Californien er en storslået ramme om en lang køretur! Fra LA gennem bjergene ned til Bakersfield som er uendeligt fladt og fyldt med appelsinplantager. Videre gennem de store nationalparker som Yosemite, Sequoia og Joshua Tree med hvert deres særpræg til San Francisco og tilbage af Highway one, hvor den storslåede udsigt over Stillehavet næsten bliver trivielt til sidst. Eller, som efter semesterafslut-

ning, en tur gennem ørkenen til Las Vegas, videre over Hoover Dam til Grand Canyon og til cowboyland i Arizona. Dage på de endeløse highways, aftener på små lokale moteller af svingende kvalitet og lokale diners i ægte Amerikansk stil.

I virkeligheden var det jo ikke undervisningen og bøgerne, som lærte os det hele. At drikke en øl med Shawn, en fyr på vores alder, som, sammen med sine kone og to børn, har opgivet et fedt job og et lækkert hus for at følge Guds kald, at møde et ægtepar som lever blandt fattige og kriminelle i downtown LA, at køre tusindvis af miles gennem den californiske natur eller udforske LA hvor der tales 120 forskellige sprog og hvor hver kultur har udformet sin del af samfundet, eller den ene søndag at besøge Saddleback Church, hvor vi bliver hentet af en bus på parkeringspladsen og kørt op til "gudstjenesteområdet" sammen med tusindvis af andre kirkegængere, kun for den efterfølgende søndag at besøge the Tribe, hvor 50 mennesker begynder med sammenskudsgilde hvorefter de rykker over i en kreds af sofaer – gudstjenestesaalen – til lyden af instrumental techno; alle disse ting var i mindst lige så høj grad dansende faktorer.

Craig Ott et. al. (red.)
Encountering Theology of Mission
Grand Rapids: Baker Academic 2010

Anmeldt af **Andreas Østerlund Nielsen**

Encountering Theology of Mission er et meget kvalificeret bud på en systematisk missionsteologi og særdeles velegnet som både introduktion til og fordybelse i emnet mission. Inden for missionsteologien leder man fortsat efter en efterfølger til David Bosch's monumentale klassiker fra 1992, *Transforming Mission*, der ikke længere er up to date. Missionsteologien befinder sig imidlertid i et dødvande. Den postkoloniale kritik svider stadig, og gør mange forsigtige; Europæisk missionsteologis situering i en sekulær universitetssammenhæng fører den i mange tilfælde i retning af religionsteologi og -dialog eller rent empiriske studier; endelig har erkendelsen af enhver teologis kontekstualitet, eller *lokalitet*, også betydet en fragmentering i utallige historiske og empiriske studier af mission i bestemte kontekster, det være sig i "to-tredje delens verden" eller i Vesten. En række bud på mission i det 21. århundrede er således essay samlinger med karakter af collage.

Det er derfor befriende, at nogen tør vove forsøget og skrive et systematisk værk, der præsenterer en sammenhængende forståelse af mission og missionens problemstillinger. Her er dog ikke tale om en bedrift, der vil få samme betydning som *Transforming Mission*, selvom en henvis-

ning til Bosch allerede i første linje af indledningen kunne indikere at det har været ambitionen. Forfatterne angiver endvidere at bogen vil give et overblik over missions-teologiens vidtrækkende udvikling i det 20. århundrede, og bidrage læseren "a fresh, biblical reframing of our understanding of mission"; bogen omfatter i lighed med *Transforming Mission*, bibelske, historiske og nutidige perspektiver, men er dog i modsætning til denne ikke opbyggget efter denne kronologi. *Encountering Theology of Mission* er imidlertid ikke blot et evangelikalt bud på en missionsteologi, men et bud på en evangelikal missionsteologi.

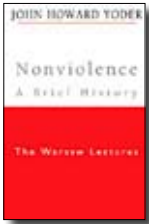
Encountering Theology of Mission giver en evangelikal bedømmelse af det seneste århundredes missionsteologiske udviklinger og trends, men er ikke en bred indføring i missionsteologi som fagfelt. Denne indsnævring, eller fokusering om man vil, er både bogens svaghed og dens styrke. Her er en missionsteologi, der har kohærens med de bibelske skrifter som autoritativ ledestjerne, og som er i stand til at betragte en lang række problemstillinger fra et veldefineret udgangspunkt. Forfatterne tilslutter sig en form af kritisk realisme og anerkender konteksten, som et uomgængeligt udgangspunkt for al forståelse (også af evan-

geliet). Alligevel savner jeg en tydeligere og mere reflekteret overvejelse af betydningen af og begrænsningerne ved bogens eget lokale, partikulære udgangspunkt i Nord-amerikansk evangelikalisme. Endvidere kunne forfatterne have fulgt deres egen anbefaling af at inddrage hele den globale kirke, som et værn mod synkretisme, bl.a. ved at have refereret flere teologer fra det globale syd og givet en mere indgående omtale af katolsk missionsteologi og den anabaptistiske traditions betydning for nyere amerikansk missiologi.

Encountering Theology of Mission udfolder en bibelsk basis for mission med vægt på begreberne "folkeslagene" og "Missio Dei". Herudfra drøftes misionens formål og natur og dens opgaver og motivation. Temaer som kirke og mission, kaldelse og missionens åndelige dimension behandles. Endelig tages to debatemner af (relativt!) nyere dato op, nemlig kontekstualisering og religionsteologi. Bogen slutter med et svar til tre traditionelle indvendinger mod (og anfægtelser for) evangelikal missions-teologi. Bogen samler på fornem vis missionsteologiske mange aspekter og deltager

i de enkelte drøftelser. Dette sker på en både nuanceret og afbalanceret måde, og læseren sidder med fornemmelsen af gode, gedigne svar. Blandt bogens bidrag er for eksempel en sjældent teologisk indgående (anerkendende) kritik af Missional Church. Bogen er lettilgængelig og pædagogisk bygget op med gode overskrifter, illustrationer, tekstbokse og spørgsmål til refleksion. Forfatterne, Craig Ott og Stephen J. Strauss, er begge erfarne missionærer og praksis er således velintegreret i deres teologiske arbejde. Her er faktisk tale om en integration, der skaber ægte praksisinformeret refleksion over praksis; og ikke blot, som det ellers ses, indledningsvise anekdoter eller opfundne "pædagogiske" eksempler.

Encountering Theology of Mission skal hermed være varmt anbefalet. Særligt til de læsere, som kan bruge et afbræk fra det sidste nye og "cutting edge", og vil træde et skridt tilbage for at få overblik og en velkvalificeret (evangelikal, bibelsk funderet) drøftelse af den udvikling, der har ført missionsteologien frem til i dag. Som lærebog er den selvskrivet.

John H. Yoder
Nonviolence: A Brief History
 Baylor University Press 2010

Anmeldt af **Jeppe Bach Nikolajsen**

Jeg er ikke enig med mangt og meget i John Howard Yoders forfatterskab. Alligevel har få teologer flyttet mig så meget som han. Nu da der posthumt er udgivet en samling af hans artikler, giver det mig anledning til at give denne udgivelse (og Yoder) et par ord med på vejen.

Yoder var mennonit, læste teologi ved Goshen Biblical Seminary, Indiana, og forsvarede sin doktorafhandling ved Basel Universitet, hvor han studerede under Walther Baumgartner i Det Gamle Testamente, Oscar Cullmann i Det Nye Testamente, Karl Jaspers i filosofi og Karl Barth i dogmatik. Han blev senere professor i socialetik ved det katolske Notre Dame University, hvor han tjente i 20 år.

Yoder havde ingen intention om at drive mennonitisk teologi. Han mente, at hans teologiske indsigter måtte gælde alle kristne. Han ville gerne lytte til andre teologiske traditioner, altimens han også mente, at den anabaptiske tradition rummede teologiske indsigter, som kunne komme alle kristne til gode. Et særligt karaktertræk ved anabaptisk teologi er pacifisme. Yoder er en af de mest markante fortalere for kristen pacifisme i de seneste årtier, hvis ikke i nyere tid. Hans pacifistiske vision er dyb og er en integreret del af hele hans meget kon-

sistente teologiske tænkning. Med udgivelsen af denne bog er det nu nemmere at få et dybere og bredere indblik i hans kristne pacifisme.

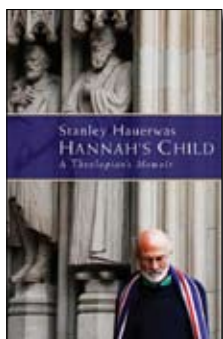
Ved sin alt for tidlige død efterlod Yoder et utal af upublicerede noter, breve, artikler, forelæsningsmanuskripter og meget andet, som er samlet i knap 200 forholdsvis store bokse i et arkiv i Goshen, Indiana. Efter Yoders død er den ene bog efter den anden udkommet med stadig nyt materiale fra hans hånd. *Nonviolence: A Brief History* er endnu en sådan bog. Bogen består af en række forelæsninger, som Yoder præsenterede i Warszawa i 1983. Jeg skal vedgå, at jeg ikke synes, at alle artikler i denne udgivelse er lige interessante, og en del af argumenterne og synspunkterne, som fremlægges i denne bog, genfinder man andetsteds i Yoders forfatterskab. Men det gør jo ikke hans teologiske tænkning mindre udfordrende eller fascinerende. Yoders historiske analyser og hans dialog med den katolske retfærdig-krig-tradition synes jeg er mindre interessant eller kun er interessant i samme grad, som han udfolder sit eget pacifistiske synspunkt bibelteologisk eller systematisk. Dette sidste finder man særligt udfoldet i kapitel 6-7-8. Her giver Yoder blandt andet et ganske interessant

bud på, hvordan gudsfolkets krigsførelse i Det Gamle Testamente skal forstås, noget som han har udfoldet yderligere i bogen *The Original Revolution*.

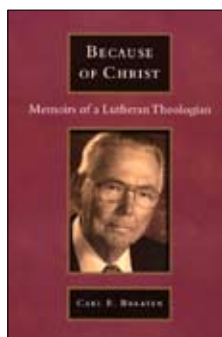
Yoder er ikke først og fremmest interesseret i, om Jesu budskab passer godt med den måde, vi har indrettet vore moderne vestlige samfund på. I stedet er han først og fremmest interesseret i, hvordan hans forståelse af Jesu budskab passer med og blev forstået af dem, som lyttede til Jesus. Yoder peger på, at den tidlige kristendom og jødedommen i generationer så at sige overlappede. I Bjergprædikenen afviste Jesus for eksempel intet af loven eller profeterne. Det fører Yoder til at mene, at vi i de jødiske skrifter og traditioner fra eksilet i Babylon finder en tradition for det, vi i dag kalder pacifisme – for eksempel i den babylonsk-talmudiske jødedom. Yoder peger på, at Jesus fra først (fristelsen i ørkenen) til sidst (i Getsemane), og gennem hele sit virke (på grund af disciple med zelotisk baggrund) blev fristet til at lade gudsriget

bryde igennem ved magt. Jesus afstod fra dette. Ikke fordi det ville føre til alt for store ændringer, men fordi det ville ændre alt for lidt! Jesus ønskede nemlig ikke en voldelig revolution, men en kærligheds- eller *kenosis*-revolution, hvor hans efterfølgere skulle give sig hen for verden, som Jesus selv gjorde det (jf. Fil 2). Dette er – kort skitseret – baggrunden for flere af de synspunkter, som Yoder fremlægger i de nu publicerede forelæsninger fra Warszawa.

Det er nok de færreste danske luthere, som vil følge Yoder hele vejen. Alligevel er der meget at lære af Yoder. Kirken i Danmark har – efter min bedste overbevisning – brug for at erhverve sig en fornyet forståelse af, at sværdet og gudsriget i udgangspunktet er uforenelige. Vi har brug for en fornyet forståelse for, at grundtonen i evangeliet, kirken og gudsriget er fred. Kristus var den lovede fredsfyrste, ikke i abstrakt eller metafysisk forstand, men i konkret, dennesidig og jordnær forstand. Her kan Yoder hjælpe os langt på vej.

Stanley Hauerwas
Hannah's Child: A Theologian's Memoir
 William B. Eerdmans / SCM Press 2010

Carl E. Braaten
Because of Christ: Memoirs of a Lutheran Theologian
 William B. Eerdmans 2010

Anmeldt af **Viggo Mortensen**

Aarhus Universitet har fået et grundforskningscenter vedrørende *Autobiographical Memory Research (CON AMORE)*. Det beskæftiger sig med det fascinerende felt, selvbiografisk hukommelse, der omhandler alt det, vi kan huske om os selv. Det viser sig, at evnen til at forestille sig og planlægge fremtiden hænger tæt sammen med evnen til at huske og genleve fortiden. Hvis man mister evnen til denne *mental time travel*, til at erindre fortiden, så får man også meget svært ved at forestille sig fremtiden. Denne evne til at se tilbage, når man forsøger at huske sig selv, bliver af største vigtighed, når man skal orientere sig fremadrettet. Man ser frem ved at se tilbage.

At beskæftige sig med erindringslitteratur eller memoirer kan således ses som en fremadrettet virksomhed, der kan tjene til

at orientere sig i en forvirret tid. Er man interesseret i at se, hvor teologien er på vej hen, så kan det være en god idé, at se sig tilbage og se, hvorfra den kommer. Nu er teologien jo ikke et abstraktum, der befinder sig i et lufttomt rum. Teologi er mennesker. Det er teologer, der formulerer teologien; det er levende mennesker, som med deres intellekt, følelser og kroppe bliver påvirket af livsomstændigheder og omgivelser. Derfor bliver biografier eller memoirer så spændende læsning. Traditionelt operer man med en skelnen mellem biografi og memoirer, hvor biografien følger personen fra fødsel til død (eller i hvert fald høj alder), mens memoirer fokuserer på bestemte træk ved levnedsløbet. Det fordrer en vis selvbevidsthed at kalde sine erindringer for memoirer. Man er sig bevidst om sin posi-

tion i sammenhængen og ønsker så at give sin vurdering af den tid, man har levet, og hvordan man har indvirket på den.

Der er netop kommet erindringsbøger fra to normgivende protestantiske amerikanske teologer Stanley Hauerwas og Carl Braaten. Det er karakteristisk, at såvel Hauerwas som Braaten kalder deres erindringsbøger for *Memoirs*. Ved at læse dem i sammenhæng giver de et godt billede af, hvor amerikansk teologi befinder sig netop nu, og de kan være med til at give et fingerpeg, hvor man er på vej hen. Måske ikke de to teologer personligt, for de er begge i slutningen af deres karrierer; men de har udstukket veje og peget på dilemmaer, som også fremover vil præge teologien.

Begge ønsker de at aflægge regnskab, "set the record straight". Men de gør det på hver deres måde. Braaten på en "matter of fact" måde med konkrete henvisninger; Hauerwas mere fortællende og appellerende. Det gør Hauerwas' memoirer til de så ubetinget mest bevægende. Det er historien om den opvakte sydstatsdreng, der vokser op i et håndværker miljø for senere (af Time Magazin 2001) at blive udråbt som "den bedste teolog i Amerika". Den historie, som Hauerwas fortæller, er imidlertid ikke historien om den fattige dreng fra underklassen, der stiger til stjernerne, men snarere historien om, hvor meget også en voksen person er præget af sin opvækst. Hauerwas er ud af en familie af bygningsarbejdere, og han bliver i sin ungdom oplært som murer. Det lærer ham værdien af hårdt arbejde samt glæden ved at se et arbejde udført og udført godt. Senere sammenligner han det at bedrive teologi med det at være murer, at lægge sten på sten. Teologi er et håndværk, og Hauerwas dokumenterer inciterende, hvordan han lærte det. Det sker under påvirkning fra mange sider, fra hele det protestantiske spektrum over katolicismen

(ansættelse ved University of Notre Dame) til den afgørende indflydelse fra John Howard Yoder. Det bliver alt sammen fortalt ud fra en personlig synsvinkel. Det er det, der gør beretningen til en memoir: "the telling of the stories that have given a life its internal shape". Hvad der har givet Hauerwas' liv dets indre form er opvæksten som enebarn og sildefødning i en methodistisk sydstatsfamilie, som sin mors dreng. Hans mor havde bedt – som Hannah i Samuelsbøgerne – om, at Gud vil give hende et barn. Og resultatet blev Stanley (jo, ganske rigtigt opkaldt efter ham der "fandt" Livingstone). Stanley Hauerwas bliver tidligt gift med en kvinde, der udvikler en sindssygdom, og vi får meget gribende og åbenhjertige skildringer af, hvorledes det er at leve med et menneske i psykisk ubalance. Det er meget oplysende at få den baggrund med, når man skal forstå Hauerwas' teologiske skrifter. De er alle fremgået af en kamp ikke alene med stoffet, men også med de eksistentielle og trosmæssige problemer, der er forbundet hermed. På denne måde bliver Hauerwas' memoirer, hvad man med rette kan kalde et vidnesbyrd. Det er den bedste teologiske bog, jeg har læst for nylig, fordi den tilføjer den personlige dimension til den teologiske fremstilling; teologien er fremgået af levet liv.

I sammenligning med Hauerwas' memoirer er Braatens tørre og kedelige. Jo, den personlige historie knyttet til familie og ægteskab bliver inddraget, men der er større vægt på at demonstrere og dokumentere, at forfatteren har haft ret: Hvad sagde jeg. Men der er også noget ubestikkeligt over Braaten. Undertitlen er sigende. Det er en *teologs* memoirer; man skal således ikke forvente nogen selvudlevering, men vægten ligger på den indsats der er øvet indenfor teologisk uddannelse og forskning. Og det er en *luthersk* teologs memoirer. Braaten er,

som navnet indikerer, barn af lutheranerne af norsk afstamning, der gjorde tjeneste som missionærer i Madagaskar. Han er således et barn af missionsmarken og ser fortsat sit virke i det perspektiv. Det har ført ham ud i konflikter og teologiske stridigheder. Det kommer næsten af sig selv, når han definerer den teologiske opgave som “to turn the spotlight of the gospel on the intellectual challenges of our time and to keep the church from crossing the line from orthodoxy into heresy”. Linjevogteren Braaten ser kætteri mange steder og den historie, som han har været en del af, og som amerikansk lutherdom har gennemløbet i de senere år, ser han som en forfaldshistorie. Men i modsætning til andre prominente lutherske teologer med lignende opfattelser

er han ikke konverteret til den katolske eller den ortodokse kirke, men er forblevet sit væsen tro som den pietistiske højkirkelige lutherske teolog af norsk proveniens, han grundlæggende set er. Han har været med i meget, og man får god besked.

Ved at læse de to memoirer får man et godt indblik i de dilemmaer, som *den* amerikanske protestantisme er konfronteret med, der ikke vil overgive sig til enten en glat økumenisk wellnes religion eller en evangelikal højreradikal politisk teologi. Den klassiske Braaten kæmper for, at den lutherske dogmatik kan holde fortet. Mens den radikale Hauerwas er draget ud af den konstantinske kristendoms fort og er i fuld gang med at grundlægge den modkulturelle koloni.

Geert Hallbäck
Det Nye Testamente - en lærebog
Forlaget Anis, København 2010

Anmeldt af **Peter V. Legarth**

Menighedsfakultetet i Århus opstod i en situation, hvor den historisk-kritiske metode var enerådende på de teologiske fakulteter i Danmark. Man skulle læse de bibelske skrifter på samme måde, som man læser alle andre skrifter, og det skulle man gøre uden tanke på de teologiske konsekvenser, som en sådan læsning havde. I sidste fjerdedel af det tyvende århundrede begyndte billedet imidlertid at ændre sig. Ved siden af de historiske metoder tog man nu også en mængde andre metoder i anvendelse, for eksempel litterære, strukturalistiske og sociologiske metoder. Det gjorde billedet meget flimrende, men det er nu metodepluralismen, der sætter dagsordenen i studiet af de bibelske skrifter.

Geert Hallbäck (= GH) har skrevet en lærebog, der tager højde for denne nye mainstream-situation i bibelforskningen. Bogen er i sin opbygning disponeret efter de enkelte skrifers genre. Med GH's egne ord kan fremstillingen siges at være en genrernes teologihistorie (s. 10). Pointen er den, at "de forskellige genrer i Det Nye Testamente forholder sig til bestemte typiske problemstillinger, som den nytestamentlige kristendom blev konfronteret med i løbet af de første ca. 100 år af den nye religions historie" (s. 10f). De første kristne troede,

at der skulle ske det og det, men de måtte erkende, at verden udviklede sig helt anderledes. Deres viden blev ikke bekræftet, men i stedet opstod der en 'vidensmæssig disharmoni', der måtte bearbejdes (s. 11). Det er denne bearbejdelse, der afspejler sig i de forskellige genrer i NT. Genren er et litterært middel, som den enkelte forfatter benytter i sin kommunikation med sine læsere og i sin bearbejdelse af de emner, han skriver om. Genrerne bliver ifølge GH dermed vidnesbyrd om de problemer, som kom til at bestemme den kristne tro i de første 100 år af dens historie. Med andre ord finder GH en nøje sammenhæng mellem de nytestamentlige skrifers genrer og den ældste kirkes historie. Der bliver dermed tale om en kombination af en litteraturhistorisk og en teologihistorisk tilgang til NT.

Der er især tre problemstillinger, som kommer til udtryk i genrerne i NT: (a) forholdet til den ikke-kristne omverden, (b) den interne autoritetsudvikling i de kristne menigheder og (c) spørgsmålet om den tidlige orientering mod fremtiden eller mod fortiden (s. 11). Men der findes også en positiv kristen tro, der går forud for problemerne, og denne tro kommer til udtryk i de tekster, der hører hjemme i gudstjenesten.

GH disponerer fremstillingen således,

at han først behandler gudstjenesten og de urkristne hymner (s. 15-24); udgangspunktet er her: "I begyndelsen var gudstjenesten" med dens ritualer (dåb og nadver) og dens liturgi, herunder hymnerne. GH gør iagttagelser i hymnerne i Fil og Kol og konkluderer, at hymnernes Kristus er en rent mytologisk skikkelse. De beskriver Kristi forhold til himlen og jorden (s. 19-24).

Forholdet til det omgivende samfund kom til udtryk i apokalyptikken (s. 25-38). Her bearbejdede man den grundlæggende modsigelse mellem den kristne tro og den samfundsmæssige virkelighed, hvor ikke Kristus, men vantro mennesker havde magten. GH sætter fokus på 1 og 2 Thess og Mark 13 (der ifølge GH er lagt i munden på Jesus, s. 32) foruden Johannes' Åbenbaring.

Den indre autoritetsudvikling forløb ifølge GH i overensstemmelse med den autoritetstypologi, som blev udviklet af Max Weber: først karismatisk, derpå traditionel og endeligt institutionel autoritet (s. 12). Den karismatiske autoritet kom til udtryk gennem Paulus' apostolske breve, idet Paulus opfattede sig selv som talerør for den himmelske Kristus (s. 39-66). GH vil mene, at ApG giver et fortegnet billede af Paulus' rejseaktivitet. I virkeligheden foretog Paulus ifølge GH kun to rejser - svarende til den anden og tredje missionsrejse i ApG. "Apostlenes Gerninger [må] opfinde en tidligere missionsrejse" (s. 43) for at få det til at se ud, som om Paulus gennemførte sin store missionsvirksomhed i landene omkring det Ægæiske hav med accept fra Jerusalem. Når det gælder Paulus' breve, er der det problem, at de ikke hænger teologisk sammen. Paulus siger snart et, snart noget andet, snart noget tredje (s. 43). Han mente forskellige ting i forskellige situationer. Han mente forskellige ting over for forskellige modtagere (s. 44). GH tilslutter

sig i den forbindelse det Paulus-billede, der tegnes hos talsmændene for det nye Paulus-perspektiv. Retfærdiggørelseslæren hos Paulus handler ifølge GH om forholdet mellem jøder og ikke-jøder i Guds frelsesplan. Med begrebet lovgerninger har Paulus ikke primært forholdet til Gud i tankerne, men Paulus menes dermed at sigte til "de bud, der skal markere forskellen mellem jøder og ikke-jøder" (s. 46). GH tilslutter sig også den tolkning, at Paulus tænker i magt-kategorier, når han fremstiller den kristnes "allerede" og "endnu ikke". Troen betyder en forvandling af den troende (s. 47). For den kristne er synd ifølge GH's Paulus udelukket. Den kristne kan ikke synde (s. 48). Hvis et menneske synder, afslører det sig selv som en ikke-kristen. Luthers "simul justus et peccator" repræsenterer ifølge GH en forkert tolkning af Paulus.

GH gennemgår på den baggrund de enkelte ægte Paulus-breve; uægte er ifølge GH følgende: Past, Ef og Kol). Brevene siges generelt at have tre funktioner: De er informerende, de er kommunikerende (relationen mellem afsender og modtager), og de er intervenserende (griber ind i menighedernes liv). Der er intervention og kommunikation i alle Paulus' (ægte) breve. Brevene rummer desuden et dialogisk (situationsbestemt) og et sikrende (henvisninger til de fælles forudsætninger for afsender og modtager) element.

Parænesen udgør en væsentlig del af Paulus' breve (s. 67-77). GH fremdrager her forskellige karakteristika, blandt andet dyds- og lastekatalogerne og hustavlerne. Og der bliver i den forbindelse også plads til en redegørelse for "stråbrevet", dvs. Jakobsbrevet, det måske ældste skrift i NT (s. 77). Max Webers anden autoritetstype er som nævnt den traditionelle autoritet. Den viser sig i evangeliernes fortællinger om den historiske Jesus (s. 79-110). Evange-

lierne fortæller historien om den Jesus, der engang i fortiden var udgangspunkt for den nugældende tradition. Men det er vigtigt for GH at slå fast, at evangeliernes Jesus er en litterær skikkelse. Det er en figur i en fortælling (s. 82). Vi kan stort set ikke vide noget om Jesu historie, og det er ifølge GH en kortslutning at bruge evangeliernes jordiske Jesus som kilde til den historiske Jesus. Evangeliernes Jesus er derimod et symptom på ændringen i de kristnes bevidsthed på overgangen fra første til anden generation af kristne (s. 82). Jesus var nu ikke længere den nærværende, men den fraværende. Mundtlighed blev erstattet af skriftlighed (s. 82f); man gav sig i kast med at affatte evangelier. GH redegør i den forbindelse for det synoptiske problem og tilslutter sig to-kilde-hypotesen med Mark og Q som basis for Matt og Luk.

I den tidlige kirke opstod der stridigheder mellem forskellige læremæssige retninger (s. 111-127). Det var vanskeligt at afgøre disse stridigheder, men nogle fandt på at skrive breve i en af de fortidige autoriteters navn, og derved opstod det pseudonyme apostelbrev. I nogle af disse breve blev der lagt vægt på menighedens ledelse i bestemte embeder, og dermed skimtes den institutionelle autoritet i disse breve. Det er følge GH umiskendeligt, at et pseudonymt brev er udformet som bevidst falskneri. Brevet er formuleret, så læserne tror, at brevet er skrevet af for eksempel Paulus (s. 114), men ifølge GH kan løgn i antikken være et acceptabelt retorisk middel. De pseudonyme skrifter er ifølge GH følgende: Kol og Past foruden 1 og 2 Pet og Jud.

I den tidlige kristendom angik en tredje problemstilling som nævnt tidsorienteringen. Den oprindelige kristendom var fremtidsorienteret; man ventede Kristi komme, men parusien lod vente på sig, og man forsøgte da at forklare problemerne

med henvisning til fortiden. Der opstod en interesse for den kristne historie, hvilket manifesterede sig i et decideret historieskrift, Apostles Gerninger (s. 129-147). Lukas fortæller frelseshistorie, men vi vil være tilbøjelige til at opfatte Lukas som en religiøs forfatter eller ligefrem mytemager og ikke som historiker (s. 130). Lukas placerer Jesus i "tidens midte" (Conzelmann). Lukas nedtoner derfor den eskatologiske forventning. Forventningen om Jesu genkomst er skudt længere ud i fremtiden, og den personlige omvendelse kommer til at spille en afgørende rolle. ApG er et historieskrift, der gennemløst lægger sig i forlængelse af den antikke historieskrivning. Dette kommer bl.a. til udtryk deri, at forfatteren betjener sig af den teknik at lægge store taler i munden på en række nøglepersoner. Disse taler er ikke referater, men forfatterens karakteristik af de pågældende personer og hans tydning af begivenhederne (s. 145). Forfatteren af ApG beskriver de kristne som det sande Israel; det var de kristne, der fortsatte det udvalgte folks historie (s. 144). Der findes i ApG desuden en ansats til en fokusering på faste embeder, og dermed befinder skriftet sig på overgangen fra den traditionelle til den institutionelle autoritetsform, som blev dominerende i den tidlige kristendom (s. 147).

NT rummer endeligt nogle skrifter, som ikke uden videre lader sig indplacere i et genre-kronologisk forløb, nemlig Johannes-evangeliet og de såkaldte kunstbreve, dvs. afhandlinger i brevform (fx Hebr og Ef).

Johannesevangeliet og Johannesbrevene giver ifølge GH indtryk af noget stillestående (s. 149-167). Joh er en meditatív fortælling. Jesus gøres til den guddommelige åbenbarer, der stiger ned fra himlen og vender tilbage igen, og dette danner grundlag for evangeliets påstand om, at Jesus og de kristne har monopol på sandheden

(s. 153). GH er endvidere af den opfattelse, at Joh med sin interesse for Jesu guddommelighed måske kan kaldes præ-gnostisk (s. 155). Det er anti-sakramentalistisk (s. 157) og repræsenterer en statisk dualisme, hvor der ikke sker nogen ændring, for tro og vantro er fordelt på forhånd (s. 159). Joh-breve afspejler den samme spekulative religiøsitet. Denne litteratur er et vidnesbyrd om en intens gennemtænkning af Jesu betydning. Det er tankevidnesbyrd, ikke øjenvidnesbyrd (s. 167).

Som nævnt forekommer der i NT endeligt de såkaldte kunstbreve (s. 169-179), dvs. teologiske traktater, der er ikklædt en brevform. Af kunstbreve rummer NT to, nemlig Ef og Hebr. Ef kan ikke være skrevet af Paulus (s. 170); vi møder i Ef en temmelig naiv, men sympatisk kristendom (s. 172). Hebr repræsenterer en slags "mytologisk platonisme" med en modstilling af den ufuldkomne jordiske virkelighed og den evige og uforanderlige idé-verden (s. 177).

Den efterfølgende kanon-dannelse er ifølge GH et udtryk for, at den institutionelle autoritetsform sejrede (s. 181-193). Man havde behov for en grundlæggende legitimering over for især to alvorlige trusler, nemlig de konkurrerende udgaver af kristendommen og det politisk-juridiske pres udefra. Det blev storkirken (= den institutionelle kirke), der sejrede, og dermed kom det til udtryk, at skellet mellem kættersk og ortodoks var en kirkepolitisk konstruktion. Det blev en bestemt del af kirken, der sejrede; det var den, der bestemte, hvad der var ortodoks og kættersk lære (omend GH føjer til, at denne kirke ikke blot havde magten, men også en ægte teologisk bekymring, s. 184). Det var denne kirke, der manifesterede sin magt gennem biskopembedet, gennem en forpligtende, fælles tros lære og gennem kanon. På den anden side blev kristendommen gennem kanondannelsen gjort

til en skriftreligion, til en fortolkningernes religion (s. 192f). Ganske vist rummer det fastlagte NT spændinger, modsigelser og mangfoldighed, men ifølge GH afdækker dette i realiteten kristendommens mangfoldige og uregerlige væsen (s. 193).

GH tilføjer en kort redegørelse for den nytestamentlige tidshistorie (s. 195-209) og for de metoder, der i bibelforskningen har været gældende siden 1970-erne (s. 211-225). GH påpeger, at de forskellige fortolkningsmetoder afspejler forskellige opfattelser, og at der med fremkomsten af den historiske kritik kunne opstå en konflikt mellem denne kritik og den opfattelse, at Bibelen er Guds Ord. GH siger, at den historiske bibelvidenskab derfor altid har måttet kæmpe med en konservativ kirkelig modstand, og dette gælder ifølge GH fortsat (s. 212). GH indrømmer, at den historiske kritik kan være udtryk for et opgør med kristendommen, men for hovedparten af dens udøvere er den ifølge GH et forsøg på at redde kristendommens sandhed (s. 212). GH omtaler de tre klassiske historisk-kritiske metoder: Litterærkritik, formhistorie og redaktionshistorie, men pointerer, at der med den nye konstruktivistiske opfattelse er sket et opgør med den forestilling, at teksten er kilde til en virkelighed uden for den selv; det er et opgør med den tanke, at betydningen kommer fra virkeligheden. I dag vil man derimod sige, at det er teksten, der giver virkeligheden betydning. Virkeligheden har ikke betydning i sig selv, men den tilskrives betydning af den foreliggende tekst (s. 216). GH redegør i den forbindelse for den strukturalistiske semiotik, den narrative kritik og forskellige udgaver af reader-response-kritik foruden den betragtning, der tager udgangspunkt i antikkens retoriske virkemidler. Også de sociale metoder præsenteres, dvs. socialantropologi, sociologi og videnssociologi.

Der er tale om en lærd bog, der er baseret på mange års studier. Fremstillingen er original og afspejler en personlig og selvstændig "kamp" med problemstillingerne. Bogen spænder af gode grunde vidt, og fremstillingen rummer et imponerende overblik over en stor mangfoldighed af problemfelter.

Sproget er levende og engageret og engagerende. Man får som læser selv lyst til at gå på eventyr i det landskab, som GH præsenterer os for. Til tider leger han med sproget (s. 67).

Rammerne har været meget snævre. Bogen har tydeligvis haft en klar grænse, når det gælder omfang. Det har betydet, at en del stof bliver præsenteret i en skitseagtig form. Man kunne mange gange ønske sig en langt mere indgående indføring i for eksempel de nytestamentlige skrifers teologiske indhold (fx s. 56-65).

Det er også karakteristisk for bogen, at den ikke rummer fodnoter eller slutnoter. Der er stort intet at hente for den, der ønsker at grave dybere i dette eller hint. Man savner også en bibliografi.

Der er grund til at udtrykke påskønnelse. Men man kommer ikke uden om, at bogen afspejler en universitær monopol-situation, hvor GH i en lang række problemstillinger kan nøjes med et postulat. Det gælder eksempelvis i præsentationen af de nytestamentlige skrifers forfatterskab (fx s. 124, 127). Her savner man en forsigtighed og en nuancering, men GH tilhører en tradition, hvor man ofte ikke behøver nuancer og forbehold i opgøret med den klassiske eksege. Bogen skæmmes af sådanne postulater, der til tider bygges oven på hinanden, for eksempel ved hypotesen om ApG's opfindelse af Paulus' første missionsrejse, som i virkeligheden aldrig har fundet sted (s. 43).

Det siger sig selv, at en samlet fremstil-

ling må rumme mange antagelser, men til tider er hypoteserne rigeligt fantasifulde. Kol skal eksempelvis stamme fra en ukendt person, der afgør en strid i Kolosser-menigheden mellem to parter, der begge hævder at være paulinske (s. 117f). Vi har ingen indicier for en sådan antagelse, men ikke desto mindre præsenteres den uden noget som helst forbehold hos GH.

Når det gælder Paulus, er det ligetil at spore GH's afhængighed af Hyldahls konstruktion af en Paulus-kronologi (s. 41f). Tilsvarende tilslutter GH sig det nye Paulus-perspektiv (s. 45-49). Endvidere tolker GH Paulus' soteriologi i magtkategorier. Troen betyder ifølge GH's Paulus en forvandling af den troende, der nu ikke længere er underlagt syndens magt, men Kristi magt. Derfor kan en kristen ifølge denne tolkning af Paulus ikke synde, og hvis en kristen synder, er det fordi han ikke længere er kristen (s. 48). Paulus bliver hos GH en interessant historisk person; men GH's Paulus er bizar. Det er for mig at se dog ikke den Paulus, som vi møder i de nytestamentlige skrifter – heldigvis. GH vil svare, at man derved tillægger Paulus en dogmatisk betydning, mens GH selv hævder at repræsentere den eksegetiske teologi (s. 187). Men denne adskillelse af en dogmatisk og en eksegetisk teologi er efter min opfattelse en konstruktion. Pointen er i stedet, at en eksegetisk læsning af Paulus ikke fremmedgør Paulus, men tværtimod danner basis for kirkens tro og forkyndelse.

Jesus er naturligvis hovedperson i de fire evangelier. Men GH slår som nævnt fast, at evangeliernes Jesus er en litterær figur. Man kan ikke bruge evangeliernes som kilde til den historiske Jesus (s. 82). Evangeliernes jordiske Jesus er en litterær skikkelse. Der kunne siges mangt og meget til dette. Det er svært at forestille sig, at man i den tidlige kristendom har været

så ualmindelige kreative i formningen af fortællingerne om Jesus. Bauckham har påvist, at øjenvidnesbyrdet spillede en vital rolle i de kristnes bevidsthed, Dette hang selvsagt sammen med, at det var vigtigt for den tids kristne at vide, hvad Jesus faktisk havde sagt og gjort. Hvorfor skrev man ellers evangelierne?

Mange enkeltudsagn er åbne for kritik, for eksempel når nadveren ifølge GH blev forstået som "den rituelle gentagelse af Kristi død [...], hvor forsoningen mellem Gud og mennesker nu finder sted" (s. 18). Det havde været velgørende med en dokumen-

tation for en sådan forståelse af nadveren!

GH har skrevet en spændende bog, en bog der vækker refleksion, og det er vel det bedste, der kan siges om en bog. Men bogen hører hjemme i en elitær tradition, hvor man tilsyneladende mener at have monopoliseret eksegese. Det er en eksegese, der vil redde kristendommens troværdighed (s. 212), men efter min opfattelse opnår den det modsatte. Det er stærkt betænkeligt, hvis denne fremstilling skal efterfølge Noacks fremstilling og skal fungere som lærebog, hvor godt den end er skrevet.

Church Development in the European Context – Present Situation and Trends

Strategic Conference arranged by and at the School of Mission and Theology, Stavanger, March 23-24, 2011 in cooperation with Areopagos Norway and the Department for Church Development, Church Council, Church of Norway.

From England: Bishop Graham Cray (Church of England: Archbishop's Missioner and Team Leader of Fresh Expressions) – an important contributor to the report Mission-Shaped Church : Church Planting and Fresh Expressions of Church in a Changing Context ((2003) 2004) in the Church of England.

- "Mission-Shaped Report Eight Years After"
- "The Challenge of Developing Churches for Youth and Young Families"

From Germany: Professor Michael Herbst (Leader of the Institute for Research on Evangelization and Church Development at the Theological Faculty in Greifswald).

- "Current Trends in Church Development in Germany".
- "The Concept of Growth, or Development, in Traditional European Churches"

From Sweden: Rev. Fredrik Modéus (Church of Sweden / Ph. D. Student)

- "Church Development in the Church of Sweden – the local perspective"

From Denmark: Dr. Mogens Mogensen, (Researcher and Consultant, Church of Denmark / Areopagos)

- "Church Development in the Church of Denmark and the Multireligious Challenge"

From Norway: Rev. Paul Erik Wirgenes (Director of the Department for Church Development, Church Council, Church of Norway)

- "Church Development in the Church of Norway"

mhs
www.mhs.no

For detailed programme, including deadline for registration, look up the website of the School of Mission and Theology by October 1st 2010. Please look for it under "News" / Nyheter at www.mhs.no

BOG UDSALG

KURT E. LARSEN

FRA CHRISTENSEN TIL KRARUP

DANSK KIRKELIV
I DET 20. ÅRHUNDREDE

»Samtidshistorie er en vanskelig disciplin, fordi historikeren skriver om en tid, han selv er en del af. Ikke desto mindre er det lykkedes for Kurt Larsen at give en saglig og objektiv fremstilling af det 20. århundredes kirkehistorie.

Bogen er bygget op over en række tematiske linjer, der vidner om stort overblik og et sikkert greb om det historiske stof. Samtidig indeholder bogen en imponerende detaljerigdom, som er en guldgrube for den, der søger viden om personer og kirkelige bevægelser.

Jeg glæder mig over denne første samlede fremstilling af det 20. århundredes kirkehistorie.»
Karsten Nissen, biskop, Viborg Stift

149,95

Før: 299,95 kr.

KOLON

FORLAGSGRUPPEN LOHSE
Tlf.: 75 93 44 55
WWW.FORLAGETKOLON.DK

BOG UDSALG

ASGER CHR. HØJLUND

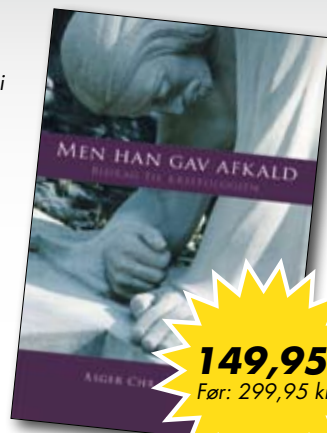
MEN HAN GAV AFKALD

BIDRAG TIL KRISTOLOGIEN

»Det er fascinerende at følge med på denne bogs rundrejse i bekendelsen til Kristus. Professor Asger Chr. Højlund dykker dybt ned i troens gamle formuleringer og markeringer. Det sker med faglig sikkerhed og med imponerende gåpåmod ... Den er så forbistret god, relevant og sober.»
Jørn Henrik Olsen, fakultetsleder på MF

»En relevant og pædagogisk lærebog for teologistuderende. En udfordring til fordybelse for den præstestand, som søndag efter søndag skal prædike om Kristus. Og en gave til den, der ikke er teolog, men som finder det relevant at arbejde med det spørgsmål, som kirken har nørket med i 2000 år.»

Børge Haahr Andersen, rektor ved Dansk Bibel-Institut

149,95

Før: 299,95 kr.

KOLON

FORLAGSGRUPPEN LOHSE
Tlf.: 75 93 44 55
WWW.FORLAGETKOLON.DK

INDHOLD

MISSIONAL TEOLOGISK UDDANNELSE

INTRODUKTION

Den teologiske uddannelse
som nøglen til fremtidens kirke
Morten Hørning Jensen

3

Det begyndte i København
Tværkulturel teologisk uddannelse
Finn Aa. Rønne

39

Teologi lige midt i menigheden
Graham Tomlin

45

ARTIKLER

Præsteuddannelse hører til i kirkens rum
Et kirkehistorisk rids af forholdet
mellem kirken og teologiuddannelsen
Kurt E. Larsen

5

Præsteroller og præsteuddannelse
i et postkristenhedssamfund
Mogens S. Mogensen

50

Kirke og mission i et multireligiøst tredje
millennium
Teologisk formation med henblik på
missional praksis
Darrell L. Guder

10

RESPONS

Missional teologisk uddannelse
Det lutherske og det akademiske
Asger Chr. Højlund

56

360-graders teologi i en smedje
Udkast til missional teologisk uddannelse
og dannelse
Morten Hørning Jensen

15

REJSEBREV

I skole for alvor
– et rejsebrev fra de varme lande
Christoffer H. Højlund og Kristian Kappel

63

Etiopisk teologisk uddannelse
– et rejsebrev fra Etiopien
Kurt Christensen

29

ANMELDELSER

Encountering Theology of Mission

67

Nonviolence: A Brief History

69

Misjonale præsteuddannelse
– et innspill fra et teologisk fakultet i Brasil
Mona Dysjeland

33

Hannah's Child: A Theologian's Memoir
og Because of Christ: Memoirs of a Lutheran

71

Det Nye Testamente – en lærebog

74